

מדרש לקח טוב המכונה

פסיקתא זוטרתא על חמשה חומשי תורה

יסדו

רבינו טוביה בר אליעזר זל

גדפס פעם ראשונה בוויניציאה בשנת ה'א שי' ליצירה

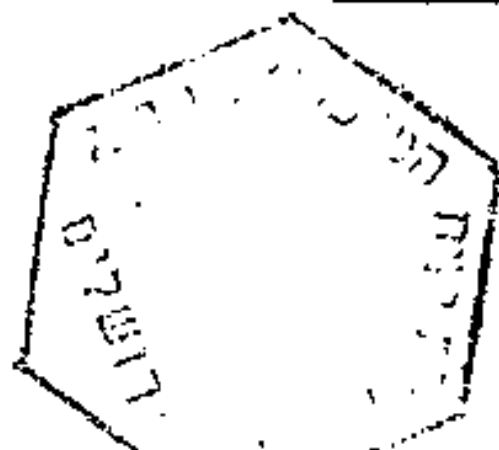
ועתה גדפס פעם שנית עם באור לפרש ולבאר דברי הפסיקתא בדרך קצרה ולציין
מראה מקומות, נקוב בשמו

באור הרא"ם

מאתי אהרן משה פאדווא מקארלין [בעהמ"ח באור הרא"ם על מדרש תהלים ותולדות
ר' לוי בר סיסי בספר חזק השולש] בהרב הגאון האמיתי המפורסם בתורתו והסידותו בכל קצוי
ארץ מדי ר' יעקב מאיר פאדווא וצלה"ה אבד"ק בריסק דליטא (בעהמ"ח ספר
מקור מים חיים, שורת מהרים וכתנית פסים).

באולם הקריאה

ספר ויקרא

דבר אל הקורא

הספר הזה אשר אנכי נותן לפניך היום, קורא נכבד, הוא "פסיקתא זוטרותא" או "לקח טוב" כאשר יקראוהו הראשונים, יען כי פותח תמיד את דבריו בפסוקים המכלכלים בקרבם מלת "טוב" לרמוז בזה כנהוג אצל הקדמונים, על שם מחברו רבינו טוביה ב"ר אליעזר, שהיה אחד מן הראשונים, והי' בשנת תתנ"ו קרוב לימי מסע הצלב, בימי חשך ואפלה, צרה ומצוקה וכלב מלא יגון ואנחה יזכירם המחבר בספרו, בגשאו קינה על רבבות אלפי בני ישראל שמסרו נפשם על קידוש השם ונהרגו במיתות קשות ואכזריות בידי מרצחים, זוכי אדם וקנאים מהבילים בימי החשך ההם. וכבר הרחיב לדבר מתולדות המחבר הזה, ידידי הרב החכם המבקר המצוין בדורנו מ' שלמה באבער מלבוב, בהקדמתו לחלק הראשון (בראשית שמות) מהספר הזה אשר מצא בכ"י וכמעט אין להוסיף עליו, כי הרבה לחפש אחר מקור מחצבתו וגלה תעלומות מתהום הנשיה והעלה פרגניתא בידו, כיד הנקורת הרחבה הטובה עליו; אך מקום הניח לי להגיד בהקדמתי, כי הספר הזה המחובר על סדר פרשיות התורה המכלכל בקרבן תמצית התלכות ואגדות השנויות ברחבה בספרא ספרי ותלמוד, יפיץ אור בתור על תכונת הראשונים ביהוסם אל הספרות התלמודית הכתנגדת מן הקצה אל הקצה לנקודת מבט האחרונים עליה. כי בעוד אשר הנאונים האחרונים, אשר סימיהם אנו שותים חתרו בכל עוז בים התלמוד להרחיבו ולהגדילו בדרשם על כל קוץ וקוץ תלי תלים של הלכות ונתנו מ"ט פנים לתורה גם בדברים שאין להם שום מקום בעולם המעשה. הנה הראשונים להיפך, השתדלו בכל עת — כמו שאנו רואים גם בספר הזה — להבליג את העוסקים במלאכת שמים מהמשא ומתן התלמודי שאין בו אלא משום "דרוש וקבל שכר", ובחפצם להביא תועלת נסיוני בהיותם אנשי מעשה, שמו כל מעינם לקצר ולזקק את ספרי רבותינו חכמי התלמוד (כמו שעשה רבינו אלפסי ז"ל) ומהם ילמדו ויעשו, כמו שעשה רבינו טוביה בספר הזה, שהוא רק קיצור תמצית ספרא וספרי (ואולי מפאת זה נקרא בפי קצת מחברים בשם ספרי זוטא), ומעטים הם המקובות שהוסיף המחבר נופך מדעתו דברים חדשים משלו, וגם זה אך בביאורי הבתובים לקרבם אל הפשט ותוקי הדקדוק אשר בזה נצטיין המחבר מאד — כמו שהעירותי ע"ז לפעמים בביאורי — או לפעמים באיזה ממנהגי הנאונים אשר היה רופף בידם, כמו גבי סדר תקיעות תשרי"ת בר"ה דיבר ברחבה, וכן במקום שהניע לאיזה מדה טובה או רעה, חם לבו בקרבן לקרב את ישראל לאבינו שבשמים, לפשט עקמומיות שבלב ולהשרש בקרבן מדות טובות ומשפטים ישרים אשר יחיו בהם, גם במלחמתו עם הקראים מכחישי תורה שבע"פ — בהיותו קרוב לזמן התפתחות והתגלות הכת הזאת — שמח בכל עת מצוא ללהם עמהם מלחמת תנופה, להתווכח עמהם בכל מקום שנצו מדרך הקבלה המסורה, ולנצחם בדברים קשים יורדים חדרי בטן ובמענות צודקות הכה על קדקדם; כמו שעשו גם רז"ל חכמי התלמוד עם כת הצדוקים שנתחדשה בימיהם שעמדו כמו נד נגדה, והרבה נזירות גזרו חז"ל אך להוציא מלבן של צדוקים, כמו מטמאין את הבתן השורף את הפרה וכו', עד שבעשיית פרה אדומה גזרו הרבה דברים נגדם (עיין פנה ס"ג) עד שאמרו אל תתנו מקום לצדוקים לרדות אותנו, וכמו כן נראה את המחבר יצא ללחום מלחמת ה' בגבורים עם כת הקראים שנתפשטה בימיו, וכזאת נראה את יתר הנאונים בימים האלה לוחמי מלחמת ה' עם הקראים, כמו רבינו סעדיה גאון, רבינו גרשון

מאור

דבר אל הקודא

מאור הגולה. וגאונים אחרים כולם לבשו עוז להכות על קדקוד מבחישי תורה שבע"פ ואולי גם מה שגזר ר"ג מאוה"ג חרם שלא לישא שתי נשים והגביל רק לזמן ידוע עד כלות אלף החמישי הוא אך להראות כי נתקנה רק לאותם הדורות, ולהוציא מלבן של הקראים שאוסרים ליקח שתי נשים מקרא ואשה אל אחותה וכו' (עיין בפנים פרט כי תלא נבאורי לוח פ"ו ע"ז). כן נטה ג"כ באיזה מאמרים לחכמת הקבלה בחכמה ודעת כאשר תראה בפ' ואחזקן, ואל יתמה אדם על ההיכלות דר"י ור"ע וכו' אשר חמה הספרים הראשונים המכלכלים בקרבם דעות חכמי הקבלה כי כל הכינויים חמה רק על דרך השלילה עד שגם מלות מצוי קרוב ראשון קדמון כולם רק בדרך השלילה נאמרו *), וראה סוף דבריו, וכינה בדבר ושום שכל" כמה קיצר בדברים המעטים האלה וכוון הרבה, וזה ג"כ ענין כוונת מאמרם בהרבה מקומות כל הכופר בע"ז כמורה בכל התורה כולה, ובמס' מגילה הלשון נקרא יהודי, כי האמונה המהורה נקנית רק בשלילה ובביטול דעות הכוזבות.

כן ראינו כי הרבה מאמרים מוהר ומוהר חדש היו נודעים להמחבר הזה כמו שתראה בפ' כי תצא דין חדש לענין יבום (ע"ש נבאורי לוח קע"ז) שאין לזה מקור להגאונים הראשונים רק בזהר חדש, כן בפרשת האזינו (ע"ש נבאורי) ועוד באיזה מקומות, וזה ראייה גדולה לקדמות הזהר כי המחבר חי כשתי מאות שנים קודם התגלות הזהר.

והנה ביאורי זה כבר נגמר בשנת תר"ל, והיום אשר זכיתי להוציא לאור נתתי למעתיק אחד להעתיקו, וראיתי כי השמיט הרבה מקומות מביאורי והמה לרוב במקומות הנצרכים מאד להבנת הספר החתום הזה *), ובחפצי היה להוסיף הרבה השמטות, אך כחי אין עמדי למלאכה זו הדורשת יגיע ועיון רב; כי ה' יסרני במות עלי בני יחידי המופלג וי"א מו"ה אריה ליב ז"ל בבריסק דליטא (שנת תרל"ו י"ח אדר), ומאז כחי עזבני ולבי אין עמדי, ה' הטוב הוא ינחמני לעת זקנתי, בזכות אבותי הקדושים אשר נודע זכרם לשם ולתפארה, גם זכות כבוד המחבר רבינו טוביה (אשר רבות עמלתי ויגעתי בספרו, והי' לי ימים רבים של צער ויגון ואך הספר הזה שעשע את לבבי) יעמוד לי בזה כי ככלות כחי בל יעזבני, ובל יטרידוני הבלי הזמן ואזכה לכלות יתר שנותי בתורה וחכמה כשאלת איש עמוס התלאות מצפה לתשועת ה'. כותב והותם פה קארלין יום ג' ג' כסליו יום הולדי שנת תר"ם בכבוד קרני לפ"ק.

אחרן משה פאדווא בתגאון החסיד האמיתי אור עולם מו"ה יעקב מאיר פאדווא זצלה"ה.

אב"ד ור"מ דק"ק בריסק דליטא.

(*) ואף לפי מושכל ראשון אין בהמלות האלה שום הגשמה לכל החוקר האמיתי ידע, כי חט בני אדם גשמיים, אין לנו שום צמיים על הקב"ה וזה כוונת הכתוב ואל דומיה חבלה. (***) בזה הגני טומן תודתי בקהל עם להרב הגדול החכם הכולל כמחור"ר מרדכי פלונגיאן נ"י (מניח צניח הדשום) אשר הגיה הפסיקתא וביאורי כחכמתו הרבה, וכן כתב איזה הערות נטונות מאד, ואיבד חיליה.

המחבר נפטר ביום ג' ט"ז שבט תר"ל, ונקבר בבית הקברות הגדול בירושלים. וזוהי חתימתו האחרונה. וזוהי חתימתו האחרונה. וזוהי חתימתו האחרונה.

פסיקתא פרשת ויקרא זוטרתא

שוב פריי מחרוץ ומפז ותבואתי מכסף נבחר. (משלי ח)

אמרה תורה לפני הקדוש ברוך הוא רבנו של עולמים טוב פריי מחרוץ ומפז שהרי הוצאת את עמך סמצרים ואמרת להם (שמות כה) ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם. ומהו תיקונו ויקחו לי תרומה זהב וכסף ונחושת. כתיב (שם כו) ואת הקרשים תצפת זהב ועשו ארון עצי שטים והשלחן והמנורה והמזבחות וכלי הקדש אשר ישרתו בהם אשר זהב זהב ואשר כסף כסף. ועשו את האפוד (שם כח) ולא יזח החושן מעל האפוד אבני שהם ואבני מלואים וכולם היו כפרה לישראל עדות לכל באי העולם ששכינה ביניהם וכן בגדי כהונה היו לישראל לכפרה. (ח) כתונת מכפרת על שפיכות דמים וכן הוא אומר (נחמיה לו) וישחטו שעיר עזים ויטבלו את הכתונת בדם. מכנסים מכפרים על העריות וכן הוא אומר (שמות כח) ועשה להם מכנסים בד לכסות בשר ערות. מצנפת מכפרת על גסי הרוח יבוא דבר שבגבוה ויכפר על גסי הרוח. אבנט מכפר על הרהור הלב. (י) על מקום שהוא מהרהר. חשן מכפר על הדינין וכן הוא אומר (שם) ועשית חשן משפט. מעיל מכפר על לשון הרע (יג) יבוא דבר שבקול ויכפר על קול. ציץ מכפר על עזי מצח. וכן הוא אומר (שם) והיה על מצח אהרן. ללכוד שחפץ הקב"ה לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצות שנאמר (ישעיה מנ) ה' חפץ למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר. מזבח מזיז עונות ומחבב את ישראל לאביהן שבשמים. ועל כל זאת חטאו ישראל ואבדו את כל הסניגורים הללו במה הן קיימין ובמה הן מתכפרין ובמה מתרצין לפני אביהן שבשמים. אין לנו אלא דברי תורה. לכך נאמר טוב פריי מחרוץ ומפז. חרוץ. אלו אבנים טובות ומרגליות. ופז. (מ"א י) זהב מופז. ותבואתי. ומה תאמר מה חרוץ ופז אינן עושין פירות אף כך דברי תורה תלמוד לומר ותבואתי. אמר פרי ואמר תבואה. שהפירות אינן מוציאים פירות כגון תפוחים ושאר פירות לכך נאמר ותבואתי שכשם שהתבואה פרה ורבה ובה ניזונין כל באי העולם כך התורה פרה ורבה ובה מתפרנסין וניזונין בעליה בעולם הזה ובעולם הבא. פרה ורבה. דכתיב (תהלים נג) צדיק כתמר יפרח כארז בלבנון ישגת. ובה ניזונין שנאמר (משלי ג) וימלאו אסמך שבע. ואומר (תהלים קמד) מזונינו מלאים מפיקים מזון אל זן. ומתפרנסין בה שנאמר (משלי לא) (ד) עוז והדר לבושה ותשחק ליום אחרון. נאמר טוב פריי מחרוץ ומפז שכל עושר וכבוד שיש לו לאדם בעולם הזה בשעה קלה מאבדן. וכן הוא אומר (איוב כו) עשיר ישכב ולא יאסף עיניו פקח ואיננו.

באור הרא"ם

(ח) כתונת מכפרת וכו'. (פרכין פ"ו.) מאמר ר' עניי בר ששון ע"ש כה"ס: ולא יזח החושן כו' נראה מיותר. וגם מה דפרט אפוד מכל בגדי כהונה נ"ע. ונראה מכוס דלקמן לא חשיב לאפוד כפרה מיוחדת להכי נקטי הכא ומייתי קרא דלא יזח החושן ור"ל שחושן ואפוד נחשבים לבגד אחד (כ) על מקום שהוא מהרהר. נגמרא שם הלשון אבנט מכפר על הרהור הלב הריכא דאיתא. וע"ש פוס' ד"ה אבנט. ואבנט הוא כמו חגור שש ארוכה מאוד. ואיתא נמי במדרש (ויקרא פ"י) שהיה הכהן מקיפו ל"ט פעמים כנגד לב האדם ככ"ט. וכ"ה הכוונה כאן על מקום שהוא מהרהר. וע"ש בהגהות הר"י ברלין כהליון: (ג) יבוא דבר שבקול. כי הסעמונים משמיעים קול. וכ"ה"א והיה על מצח אהרן וכתיב ומנח אשה זונה היה לך כנ"ל: (ד) עוז והדר לבושה. פ"ן חוס' ר"ס מי שמת דפרנסה היינו מלבוש: (פסיקתא) אלה

פסיקתא פרשת ויקרא זוטרותא

אבל התורה עומדת לו לעולם שנאמר (דברים כג) ושמרתם את דברי הברית הזאת ועשיתם אותם. ואמר רבי (ז) (שמעון) בן לוי דבר זה כתוב בתורה. ושנוי בנביאים. משולש בכתובים. כל העוסק בתורה נכסיו מצליחין לו. כתוב בתורה הא דאמרן ושמרתם את דברי הברית הזאת ועשיתם אותם למען תשכילו את כל אשר תעשון. שנוי בנביאים (יחזקאל) רק חוק ואמץ. [מאוד] לשמור לעשות וגו'. משולש בכתובים דכתיב (מלכים א) וכל אשר יעשה יצליח. טוב פריי מחרוץ שהתורה עומדת לו לזקנותו שנאמר (ספ' נג) עוד יגובון בשיבה וגו'. טוב פריי שהתורה עומדת לו לעולם הבא שנאמר (משלי ו) בהתהלךך תנחה אותך וגו'. טוב פריי מחרוץ ומפז שכל כסף וזהב שהיה לו למשה רבינו לא נשתבח בו אלא בתורה, שנאמר (מלכים ג) זכרו תורת משה עבדי אשר צויתי אותו. התורה ניתנת בחורב ונישנת באוהל מועד ונשתלשה בערבות מואב. בחורב כתיב (נמדרג כז) עולת תמיד העשויה בהר סיני וגו' (ה) דכתיב (ויקרא א) אדם כי יקריב מכם קרבן לה'. (ו) בערבות מואב כתיב (נמדרג עו) לפלא נדר או בגדבה. וכיון שהקים משה את המשכן מיד נתמלא כבוד שנאמר (שמות מ) וכבוד ה' מלא את המשכן. וכתיב (ספ) ולא יכול משה לבוא אל אוהל מועד כי שכן עליו הענן. מיד ויקרא אל משה וידבר ה' אליו. בוא וראה כמה גדול כחו של משה שדבר שלא יכלו ששים רבוא מישראל לסבול שנאמר (דברים ה) אם יוספים אנחנו לשמוע את קול ה' אלהינו עוד ומתנו. היה הוא סובל שנא' ויקרא אל משה (ו) לפיכך נקראו נביאים מלאכים. משה נקרא מלאך שנאמר (נמדרג כ) וישלח מלאך ויוציאנו ממצרים. פינחס נקרא מלאך שנאמר (שופטים ג) ויעל מלאך ה' וגו'. חגי נקרא מלאך דכתיב (חגי א) ויאמר חגי מלאך ה' וגו'. ויקרא אל משה (ח) ששה שמות נקרא. ירד. אבי גדור. חבר. אבי סוכו. יקותיאל. אבי זנוח. רבי יהודה ברבי אלעאי אומר אף טוביה שמו שנאמר (שמות ג) ותרא אותו כי טוב הוא. (ט) רבי שמואל בר אמי אמר אף שמעיה שמו שנאמר (ד' א' כד) ויכתבם שמעיה בן נתנאל ששמע תפלתו. בן נתנאל שנתן אל תורה לישראל על ידו. הסופר שהיה סופרן של ישראל. מן הלוי משבטו של לוי. לפני המלך והשרים. לפני מלך מלכי המלכים ובית דינו. וצדוק הכהן. זה אהרן הכהן. ואחימלך שהיה אחיו של מלך. בן אביתר. (י) שביתר את העגל ומכולם לא קראו הקב"ה אלא משה. על שם שמשש את ישראל ממצרים. וכן הוא אומר (ישעיה סג) ויזכור ימי עולם משה (עבדו) [עמו] וגו': ויקרא אל משה משל למלך שבנה לו שר צבאו היכל ועל כל פינה ופינה הוא כותב שמו של מלך כיון שנבנס המלך ראה שמו כתוב על כל עמוד ועל כל פינה נאה. אמר מי שמידר את כל זה הענין קראו לו ויבוא. כך כיון שעשה משה את המשכן על כל מעשה ומעשה אמר (יא) כאשר צוה ה' את משה. שמונה עשר פעמים כנגד י"ח חוליות שבאדם אמר ולמה יעמוד בחוץ קראו לו ויכנס לכך נאמר ויקרא אל משה (יג) שמא תאמר כנגד שנאמר באברהם אבינו (בראשית כג) ויקרא אליו מלאך ה' מן השמים תלמוד לומר ויקרא וידבר ויקרא אל משה. נאמר כאן קריאה ונאמר באור קריאה (ספ א) ויקרא אלהים לאור יום (יג) ואין אור אלא

באור הרא"ם

(ד) ואמר ר' יהושע בן לוי. דבר זה וכו' כנ"ל (ע"א י"ט) כל המלמד. ונכאן חסר קצת: (ה) דכתיב אדם כי יקריב. חסר וכו' נשנית באל מועד דכתיב מלך מועד אדם כי יקריב וכו': (ו) בערבות מואב דכתיב לפלא נדר (נמדרג ט"ו) ושם נאמר אח"כ בערבות מואב עיין (סופ' ל"ז) צפירש"י. כללות נאמרו כסיני ע"ש ול"ע: (ז) לפיכך נקראו הלויים וכו'. בר"ר פ' ס"ח ויק"ר ס"א ע"ש: (ח) ששה שמות וכו'. (מגילה י"ג). ויק"ר פ"א ע"ש: (ט) ר' שמואל בר אמי. צו"ק"ר הגירסא ר' ישמעאל צ"ר חמי: (י) שביתר את העגל. קאי על אהרן שיתר לו הקב"ה מעשה העגל: (יא) כאשר צוה ה' וכו'. י"ח פעמים עיין ויק"ר ס"א ע"ש. נזו"י"ס כתיב בפרשת משכן כנגד י"ח חוליות שבשדרה וכנגדן קבעו י"ח חזקרות שבחמור הבו לה' בני אלים: (יג) שמא תאמר וכו'. באברהם וכו'. אינו מובן וכנראה חסר. עיין ויק"ר ס"א ויקרא אל משה ולא באברהם כתיב ויקרא מלאך ה' אל אברהם המלאך קורא והדבור מלמד ברם הכא חסר הקב"ה לוי הקורא וא"ל המדבר וזה שסיים ויקרא וידבר שהקב"ה קרא לו והוא עצמו היה המדבר: (יג) ואין אור אלא תורה. עיין בר"ר פ"ג ה' פעמים כתיב אור כנגד חמשה חומשי תורה.

פסיקתא פרשת ויקרא זוהרתא

תורה שנאמר (מס' י) כי נר מצוה ותורה אור וְמֹשֶׁה שָׁבָה אֶת הַתּוֹרָה שְׁנָא (מכלים כח) עלית למרום שבית שבי וגו' לכך נאמר ויקרא אל משה (יד) לא היה שם גדול ממשה ויקרא וידבר הקדים קריאה לדבור לימדה תורה דרך ארץ שלא ידבר אדם לחבירו א"כ קראו תחלה ויקרא אל משה (טו) מיכן לא יכנס אדם לבית חבירו א"כ יאמר לו הכנס קל וחומר ממשה (שמות מ) ולא יכול משה לבוא אל אהל מועד וגו' זכתיב ויקרא אל משה ויקרא וידבר למדנו לכל הדברות שבתורה תחלה היה קוראו ואחר כך וידבר (טו) וזו אחת משלש עשרה מדות שאמר רבי ישמעאל בתורת כהנים שהתורה נדרשת בהם מקל וחומר מגזירה שוה וכו' (טז) קל וחומר לשכינה י"ד אלא דיו לבא מן הדין להיות כנדון ודבר זה נאמר בתורה שנוי בנביאים משולש בכתובים בתורה (כמדר יב) ואביה ירוק ירק בפניה קל וחומר לשכינה י"ד אלא דיו לבא מן הדין להיות כנדון תסגר שבעת ימים (יז) גידון נקרא דבר שבא לידון הימנו ק"ו מן הנביאים (שנאל ח' כ) הנה אנתנו פה ביהודה יראים ואף כי גלך קעילה מן הכתובים (אסתר ט) בשושן הבירה הרגו היהודים ואבר המש מאות איש ובשאר מדינות המלך מה עשו וכאלה הרבה במקרא גזרה שוה מנין תלמוד לומר (יח) נאמר בשומר שכן (שמות כג) אם לא שלח ידו ללמדנו שהיורשים פטורים בשומר שכן בשומר חנם ובשומר (חנם) גופיה מנא לן דפטור את היורשים שנאמר (סס) שבועת ה' תהיה בין שניהם להוציא את היורשים שאין אדם מוריש שבועה לבניו שהרי פרשה הראשונה נאמר בשומר חנם וילמד העליון מן התחתון מבנין אב לא המשכב כהרי המושב ולא המושב כהרי המשכב הצד השוה שבהם שהן עשוין (יט) לנוחת אדם לבדו הזב מטמא אותו ברובו לטמא אדם במגע ומשא ולטמא בגדים (כ) (כל שהוא) עשוי לנוחת אדם לבדו הזב מטמא אותו ברובו לטמא אדם במגע ובמשא ולטמא בגדים יצא המרכב שהוא עשוי (כא) לסבלון אחר משני כתובים (כב) כנון פרשת (נדרות) [נדרות] ופרשת שלוח טמאים הצד השוה שביניהן שהן (בנו) [בצון] מיד ולדורות אף כל שהוא (בנו) [בצון] מיד ולדורות מכלל ופרט כיצד מן הבהמה כלל מן הבקר ומן הצאן פרט אין בכלל אלא מה שבפרט בקר וצאן אין (כג) מידי אחרניא לא מפרט וכלל כיצד (סס) כי יתן איש אל רעהו חמור או שור או שה פרט וכל בהמה כלל נעשה כלל מוסיף על הפרט (כד) לרבות (כל הבהמה) מכלל ופרט וכלל דכתיב (דברים יד) ונתת הכסף בכל אשר תאזה נפשך כלל בבקר ובצאן ובין ובשכר פרט ובכל אשר תשאלך נפשך חזר וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט לרבות הדומין לפרט וולד וולדות בארץ אף כל שהוא וולד וולדות בארץ יצאו דגים וכיוצא בהם שאינן מן הארץ אלא מן המים גמרינן במסכת נזיר (דף לה) בפרק שלשת מינין (וג') מכדי כלל ופרט וכלל כעין פרטא דיינין כללא בתראה מאי אהני אהני לאוסופי כל דמי ליה ותו פרט וכלל ופרט כעין הפרט דיינינן פרטא בתראה מאי אהני אהני דאי לאו פרטא בתראה הוה אמינא נעשה כלל מוסיף על הפרט מכדי תרי כללי ופרטא וכללא כעין פרטא דיינינן

באור הרא"ם
וכ"ה במחומה כהן (יד) לא היה שם גדול ממשה כיוק"ר אז דברה כחזון זה משה וכו' חזק שמכולן לא קרא הדבור אלא למשה ובכלל קינר הדורש ועיין (יומא ד') לחלוק כבוד למשה (טו) מכאן לא יכנס וכו' כיוק"ר מכאן אמרו כל ח"ח שאין בו דעה כו' לא ולמד ק"ו ממשה אב החכמה וכו' (טו) וזה אחר מי"ג מדות ח"כ כה"ע ועיין (ב"ק כ"ה) חוס' ד"ה ק"ו ע"ס (טז) ק"ו לשכינה י"ד כו' מיוחד וכלל ודבר זה נאמר במורה שני בנביאים כו' ואביה ירוק ירק בפניה ק"ו לשכינה (יז) גידון נקרא דבר שבא לידון הימנו זה דברי המחבר לפרש מלת גידון וכן הרבה בפסוק הזה כי הוא מעתיק דברי חס"כ ומפרשו וזכרנו כי הוא כלל גדול בדברי המחבר הזה (יח) נאמר בש"ש אף לא שלח ידו וכו' ונאמר בש"ח אף לא שלח ידו מה בש"ס פסוק אף היורשים מן בש"ח ובש"ס וכו' כלל וכו' (סס) שבועות מ"א (יט) לנוחת אדם לבדו פי' דנין משכנז וזין מושג מיוחדים הם שינוח אדם עליהם ואינם פשוים להגיע עליהם דבר זולת אדם (כ) כל שהוא פ"ס וכלל אף כלים עשוי לנוחת אדם (כא) לסבלון אחר פי' למשא אחרת עם האדם ואינו כמו מו"ח (כב) כנון פרשה נדרות וכו' הנה קשה שנייך שכן נט מיד ולדורות אף כל שהוא נט וכו' כלל ובכלל פ"ס (כג) מידי אחרניא לא כנון חיה אין ממינה קרבן (כד) לרבות כל מילי כלל וכל הבהמה פ"ס ועיין בח"כ

פסיקתא פרשת ויקרא זוטרותא

מאי איכא בני בני איכא דאילו תרין כללא ופרטא אי איכא דדמי ליה אפילו בחד צד מרבין. תרי פרטי וכללא אי איכא דדמי בשני צדדין מרבין. בחד צד לא מרבין. מכדי פרט וכלל נעשה כלל מוסיף על הפרט ואתרבי כל מילי ומיעט וריבה נמי. ריבה הכל מאי איכא בין מיעט וריבה לפרט וכלל. איכא. דאילו פרט וכלל מרבין אפילו עליו לענין נזיר מיעט וריבה (לפרט) לולבין אין עליו לא. וכן מצאתי במסכת זבחים בפרק ראשון (ד' ע"ב) יעשה זבח שלמים הוה ליה כלל שאינו מלא וכל כלל שאינו מלא אין דנין אותו בכלל ופרט. וכן כלל ופרט המרוחקין דתניא (סנהדרין מ"ה ע"ב) כל הנסקלין נתלין דברי ר' אליעזר וחכמים אומרים אין נתלה אלא המגדף והעובר עבודת כוכבים. (כה) במאי קא מיפלגי בהאי קרא - (דברים נח) והומת ותלית כלל. כי קללת אלהים פרט. מגדף אין מידו אחרינא לא. כלל שהוא צריך לפרט ופרט שהוא צריך לכלל כיצד (שמות יג) קדש לי כל בכור יכול אף הנקבה במשמע תלמוד לומר זכר אי זכר יכול אפילו יצאת נקבה לפניו תלמוד לומר פטר כל רחם אי פטר רחם יכול אפילו נולד לאחר יוצא דופן תלמוד לומר בכור. זה כלל שהוא צריך לפרט ופרט שהוא צריך לכלל. כל דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד לא ללמד. על עצמו יצא (כו) כדמפרש דבי רב. ויקרא אל משה. נאמר כאן קריאה ונאמר בסנה קריאה מה להלן משה משה אף על כל קריאה כך. (כו) ומה להלן היה עונה הנני (הנני) אף על כל קריאה היה עונה הנני. אל משה. (כח) הוא משה עד שלא נדבר עמו. הוא משה לאחר שנדבר עמו. ד"א ויקרא אל משה מלמד שכיון שהוקם המשכן נתייאש משה אמר מעתה אין לי עבודה אמר לו הקב"ה עמוד ללמד לישראל סדר קרבנות. ללמדך שכל הבורח מן השררה שררה הודפת אחריו לכך נאמר ויקרא אל משה וידבר לאלתר. דבר אחר וידבר כאשר ידבר איש אל רעהו שנאמר (ס"ג) ודבר ה' אל משה פנים אל פנים. (כט) כל הנביאים היו רואין מתשע אספקלריות ומשה מתוך אחת. של (ל) כל הנביאים [לא] היו צלולות ושל משה היתה צלולה. ה'. זה השם הנכבד שאינו נקרא ככתבו נכתב ביו"ד ה"א וא"ו ה"א ונקרא באל"ף דל"ת. אליו. למעט את אהרן. מאהל מועד. יכול מכל הבית תלמוד לומר (ש"ס כה) ודברתי אתך מעל הכפרת. יכול מכל הכפרת תלמוד לומר מבין שני הכרובים דברי רבי עקיבא. מאהל מועד. (לא) רבי אליעזר אומר הרי הוא אומר (ש"ס כט) ונועדתי שמה לבני ישראל זה יום שמיני שנא' (ויקרא ט) וירא כל העם וירגזו ויפלו על פניהם. מאהל מועד. מלמד שהיה הקול נפסק ולא היה יוצא לחוץ יכול מפני שהקול נמוך תלמוד לומר (גמדר ז') וישמע את הקול. (לג) קול שמפורש בכתובים שנאמר (תהלים כט) קול ה' בכח קול ה' בחדר. לאמר. לך אמור לישראל. (לג) שלא היה מדבר עמו אלא בשביל ישראל. ד"א לאמר מיכן אמרו חכמים מנין שהאומר דבר לחבירו שהוא בבל יאמר עד שיאמר לו לך אמור שנאמר

באור הרא"ם

(כה) במאי קמיפלגי בהאי קרא. חסר כאן. ועיין (סנהדרין מ"ה) שם פלוגתא דר"א ורבנן: (כו) כדמפרש דבי רב. היינו נח"כ ושם מפרש כל ה"ג מדות בארובה וספרי דני רב קורין הראשונים לת"כ וכן האלפס בסוף פסחים קורא אותו ג"כ בשם זה ועיין (חולין מ"ו) בפירש"י ד"ה תנא דני רב קרי לברייתא קמייתא ששנויה בנ"כ דמקריא ספרי דני רב לפי שהיה שגור בזה"ל גפי כולם עכ"ל רש"י. ועיין לקמן בפ' זו מביא סעס אחר למה נקרא ספרי דני רב ע"ש: (כו) ומה להלן היה עונה הנני אף על כל קריאה כנ"ל: (כח) הוא משה עד שלא נדבר עמו. יובן ע"ש דברי הזוהר (נשא קל"ח א'). אברהם אברהם כולהו פסיק טעמא לגר מתשה כו' ומסיים דמיומא דאחברי שלים הוי ע"ש ועיין נח"כ: (כט) כל הנביאים וכו'. ויק"ר פ"א: (ל) כל הנביאים לא היו צלולות כנ"ל. וע"ש בויק"ר כל הנביאים רואין מחוץ אספקלריא מלכותא דה"ד (הושע י"ב) ואנכי מזון הרבתי וביד הנביאים אדמה ושל משה מחוץ אספקלריא מלכותא דכתיב וממנה ה' יציע: (לא) ר"א הרי הוא אומר ונועדתי וכו' חסר ועיין נח"כ. והכוונה כי לישראל היה רק יעידה באוה"מ. והוא רק מלון שכניה אבל הדבור היה רק למשה ומסיים שם נח"כ ונועדתי לך ודברתי אתך לך היה יעידה ודבור ולא לכל ישראל: (לג) קול שמפורש בכתובים וכו'. ח"כ למה נאמר מאהל מועד שהיה הקול נפסק ולא יצא לחוץ מאוה"מ כנ"ל וכו' נח"כ: (לג) שלא היה מדבר עמו. ה"ג אמור להם דברי כנושין בשבילכם מדבר עמי:

פסיקתא פרשת ויקרא זמרתא

שור שה כשבים. חזר ושנה עליו. תקריבו את קרבנכם לעכב שלא יביא אלא בקד וצאן למה זה דומה למי שאמר לו רבו אל תביא אלא מן חטים (הלך והביא גם שעורים. הרי זה מוסיף על דבריו):

פס'. אם עולה קרבנו. (מד) להביא עולת חובה שתהא כדין עולת נדבה. זכר. להוציא טומטום ואנדרוגינוס. תמים. (מה) כשם שהקרבן שאם אינו תמים אינו לרצון כך האיש אם אינו כענין הזה אינו לרצון. תמים יקריבנו. תמים יקדישנו. רבי יוסי אומר תמים יקריבנו, יבקרנו ויקריבנו. א"ר יוסי שמעתי בשוחט תמיד בשבת שאינו מבוקר חייב חטאת. ויביא תמיד אחר. ותנן נמי במסכת תמיד (פרק ג) נכנסו ללשכת הכלים הוציאו משם תשעים (ותשעה) [ושלשה] כלים כלי כסף וכלי זהב והשקו את התמיד בכוס של זהב אע"פ שהיה מבוקר מבערב היו בודקין אותו לאור האבוקות. אל פתח אהל מועד. מטפל בו ומביאו אל אהל מועד. יקריב אותו. שאם נתערבה עולה בעולה עולה בתמורה עולה בחולין. יקריב אותו. יכול אפילו נתערבה בפסולין תלמוד לומר יקריבנו. אוציא את שנתערב בפסולין שאינן כשרין ליקרב. ד"א יקריב אותו. מלמד שכופין אותו עד שיאמר רוצה אני שנאמר לרצונו לפני ה'. וכן אתה אומר בניטי נשים כופין אותו עד שיאמר רוצה אני. לפני ה'. אע"פ שסמך מבחוק יחזור ויסמוך מבפנים. (מו) ותנן גבי תמיד כך היתה עקידתו ראשו לדרום ופניו למערב השוחט עומד במזרח ופניו למערב:

פס'. וסמך ידיו. ולא יד בנז ולא יד עברו ולא יד שלוחו. על ראש העולה. ולא על הצואר ולא על הגב. עולה. (מו) אחד עולת נדבה ואחד עולת חובה. ד"א העולה פרט לעולת העוף (שהרי בבקר וצאן שוה לבקר לשחיטה ולקבלה ולזריקה ולחלבים). (מח) ונרצה לו. מלמד שהקב"ה רוצה לו שמכפרת העולה על עשה ועל לא תעשה שיש בו קום עשה. ד"א ונרצה לו לכפר. אי זהו מכפר זה הדם. אין לי אלא טהור. טמא מנין ת"ל (שמות כט) וגשא אהרן את עון הקדשים. אי זה הוא עון הוא נושא עון טומאה שהותר מכללה בצבור (שנאמר (צמדכ ט) איש איש כי יהיה טמא לנפש או בדרך רחוקה לכם או לדורותיכם ועשה פסח לה'. איש נדחה לפסח שני ואין צבור נדחין). (סס) לכל מתנות קדשיהם. לרבות הקומץ והלבונה ומנחת כהנים ומנחת כהן משוח ומנחת נסכים שהציין מרצה. (מט) דבר אחר ונרצה לו לכפר. לימד שאם עשה לסמיכה שירי מצוה מעלה עליו הכתוב (נח) כאלו לא כיפר וכיפר כיפר גברא ולא כיפר קמי שמיא. והכי מפורש במסכת זבחים בפרקא קמא. לכפר עליו. ר' שמעון

באור הר"א"ס

וה"ס מאחר דכתיב מן הצהמה למה לי מן הבקר והצאן חלל לפי שהמיה בכלל צהמה ה"ל שגס חיה יכול להקריב ח"ל מן הבקר והצאן. יכול לא יביא ואם הביא כשר ח"ל תקריבו את קרבנכם לעכב למה זה דומה למי שאמר לו רבו אל הביא חלל מן החטים והלך והביא גם שעורים הרי זה עובר על דבריו. ועיין בת"כ וחזין: (מד) להביא עולת חובה. פי' שכל הפסולין שפוסלין עולת נדבה פוסלין ג"כ עולת חובה: (מה) כשם שהקרבן וכו' כך האיש וכו'. בת"כ גירסא אחרת וזכאן חמיה מלד חס על הכהן המקריב קאי ל"ל לרבות הא בדיא כתיב מוס בו ולא יחלל. ואם על הצעלים המקריב קאי אינו פוסל חס יש בו מוס וגם מקבלין קרבנות מפושעי ישראל. ונע"ג כן העיר הרב רצ"ל ז"ל בפ"י עז"כ על הת"כ. ואפשר לומר דמיירי בכהן שמתו אחיו מהמת מילה ומתמת זה לא מל ענמו שאינו רשאי להקריב קרבן דכן מנינו לשון חמים על המילה באברהם התהלך לפני והיה חמים דקאי על המילה דכתיב בתריה. וכן באדר"ג דכתיב שם אותן שנולדו מהולים חשוב שם חיוץ נולד מהול שנאמר בו חס וישר נח דכתיב חס נדיק חמים יעקב ויעקב חס דוד מכתם לדוד שהיתה מכתם חס כנ"ל: לפני ה' וסמך חס"פ כו' כנ"ל: (מו) ותנן נמי כו'. ר"ל אלמא שהיה השוחט והסומך לפני ה' שחיקף לסמיכה שחיטה ובמקום שסומכין שוחטין כמ"ס צמחה: (מח) אחד עולת חובה. אחד עולת בקר ואחד עולת צאן זו וזו טעונות סמיכה והעולה פרט לעולת העוף שהרי הוא דברי המחבר שמפרש למה בתיבה עולה וכלל בקר וצאן ולא עוף ומפרש שהאין והבקר שוה כו': (מח) ונרצה לו. לכפר במכפר יחזיקו מכפר כנ"ל: (מט) ד"א כו'. פ"ס וכנ"ל הואיל ואין כפרה חלל נדס מח"ל וסמך ונרצה חלל ללמד שאם עשה לסמיכה שירי מצוה פי' שלא נחשב בעיניו ולא עשה: (נח) כאלו לא כיפר וכיפר. כ"ה בת"כ ופי' שלא עשה מצוה מן המוצהר. כיפר גברא ולא כיפר קמיה שמיא הוא לשון הגמרא (זבחים ו') וכמו שמסיים והכי מפרש בזבחים:

פסיקתא פרשת ויקרא זושרתא ד

אומר (נ) את שעליו כמשא חייב באחריותו. כגון נדר. דאמר הרי עלי נדר. ואת שאינו עליו משא אינו חייב באחריותו. כגון דאמר הרי זו דהיינו נדבה:
פס'. ושחט את בן הבקר. כתיב וכמך וכתיב בתריה ושחט (נ) מכאן אמרו תכף לשחיטה שחיטה. וכן תכף לנשילת ידים ברכה שנאמר (מל"ג קל) שאו ידיכם קדש וברכו את ה'. ותכף לגאולה תפלה (ס"ט) ה' צורי וגואלי וסמך ליה (ס"ט) יענך ה' ביום צרה: ושחט. לימד ששחיטה בכל כשרה בזרים בנשים ובעבדים (נ"ד) ואפילו קדשים. את בן הבקר. בן הבקר לפני ה' ואין השוחט לפני ה'. והקריבו. זו קבלת הדם (נ"ה) לימד שתהא כשרה אלא בכהן כשר. ובכלי שרת שנאמר בני אהרן הכהנים. מה אהרן כשר אף בניו כשרים יצאו חללים ובעלי מומין. את הדם וזרקו את הדם מה תלמוד לומר הדם שני פעמים להביא דם עולה שנתערב בשאר דמים (נ"ו) כגון דם בכור ומעשר ופסח. וזרק. יכול זריקה אחת ת"ל סביב. אי. סביב יכול יקיפנו ת"ל וזרקו הא כיצד הפסק ד' מתנות. ד"א והקריבו בני אהרן את הדם שני פעמים שאם נשפך מן הכלי על הרצפה כשר אבל מן הצואר על הרצפה פסול. שנאמר ושחט. והקריבו זו קבלה שאם נתקבל ונשפך כשר. על המזבח סביב בזמן שהמזבח שלם שאם נפגמה קרנו של מזבח עבודתו פסולה. אשר פתח אהל מועד. מלמד שהמזבח לפני אהל מועד ומה אני מקיים ונתת את הכיור בין אהל מועד ובין המזבח (נ"ז) בבנין המזבח משוך כלפי דרום:

פס'. והפשיט את העולה. יכול יהא מפשיט אבר אבר ומנתח ת"ל את העולה כולה מפשיטה ואחר כך מנתחה. ונתח. יכול יהא מנתח נתחיה לנתחים ת"ל אותה לנתחיה ואין נתחיה לנתחים כדמפורש במסכת תמיד (פ"ד מ"ז) התך את הראש ונתנו למי שזכה בו ובית שחיטתו מלמעלה וכו'. (נ"ז) אותה לנתחיה הכשרה ולא הפסולה:
פס'. ונתנו בני אהרן הכהן אש על המזבח. (נ"ח) אמר רבי יודן מנין להצאת האליהא אש לא תהא אלא בכהן כשר ובכלי שרת ת"ל ונתנו בני אהרן הכהן אש על המזבח. ד"א על המזבח (נ"ט) אמר רבי ישמעאל לימד על הצתת האש שלא תהא אלא בראשו של מזבח. הכהן בכיהונו. לימד על כהן גדול שעבד בבגדי כהן הדיוט עבודתו פסולה ד"א ונתנו בני אהרן הכהן אש על המזבח אע"פ שהאש יורדת מן השמים מצוה להביא אש מן ההדיוט. אש שירדה בימי משה לא נסתלקה ממזבח הנחשת עד שבאו לבית עולמים. אש שירדה בימי שלמה לא נסתלקה ממזבח הנחשת עד ימי מנשה בן חזקיהו. וערכו עצים על האש. לא האש על גבי עצים. אמר ר' שמעון מנין לרבות שני גזרי עצים (נ"ט) למערכה ת"ל וערכו עצים על האש:

פס'. וערכו בני אהרן הכהנים את הנתחים. (ס) וערכו הכהנים בני אהרן שנים הכהנים שנים מלמד שהמלה היה קרב בששה כהנים. ה"א של הכהנים לרבות את הקרביים. ואת הנתחים מה תלמוד לומר את הראש ואת הפדר. פדר זה חלב שעל הקרב מלמד שהיה פורס את הפדר על בית שחיטת הראש מלמעלה וזהו כבודו כמפורש במסכת תמיד נמל את החלב ונתנו על בית שחיטת הראש מלמעלה. רבי חייא אומר מנין לשחיטה שהיא מן הצואר שנאמר וערכו בני אהרן הכהנים את

באור הרא"ש

(נ) את שעליו כמשא. נח"ל ליחא מילת כמשא והמחבר שהוכיח זה ע"ש דבריהם (זבחים ד: כיון דאמר עלי כמאן דקטן אכתפיה דמי: (ג) מכאן אמרו בו. משנה מנחות. ברכות מ"ב. ירושלמי ברכות פ"א. שו"ס מזמור קל"ד ע"ש ציחורי: (נ"ד) ואפילו קדשים. נח"ל ובמסנה: (זבחים ה"ג) ואפילו קדשי קדשים: (נ"ה) לימד שלא תהא כשרה אלא בכהן כשר. נח"ל נח"ל: (נ"ו) כגון דם בכור ומעשר וכו'. עיין ח"כ מקודם מרצה שנתערב דם אשם חודה ושלמים ואח"כ דרשה זו: (נ"ז) בבנין המזבח. פ"ס ונ"ל בין החולס ולמזבח משוך כלפי דרום וכו' נח"ל: (נ"ח) אותה לנתחיה הכשרה ולא הפסולה שאם עלמה ע"ג המזבח קריבה כמות שהיא כ"ה נח"ל: (נ"ט) א"ר יהודה כנ"ל וכו' נח"ל מנין להצאת האליה וכו'. פי' הדלקת קיסמין דקין להצטיר בהם המערכה כשהאש קרוב לפנות ובכלי שרת פ"א בבגדי כהונה: (ס) א"ר ישמעאל וכו'. נח"ל ה"ג ר"ש והוא נח"ל. נ"ו ולומד שם מקרא והאש פל המזבח הוקד בו ע"ש: (ס) למערכה של תמיד של בין הערבים כנ"ל: (ס) וערכו שנים כ"ה פנים כו' כנ"ל וחסר

פסיקתא פרשת ויקרא זוטרותא

הנתחים מה ת"ל את הראש אלא (ס) ללמד שכבר הותז. על העצים אשר על האש (סא) עצים הנתונים להיות אש. תנן התם (תמיד ס"ג) כל העצים כשרים למערכה חוץ משל זית ושל גפן מפני שהיין והשמן קרבין על גבי המזבח. הצילון הפירות את האילנות מיכן שהבן הטוב מציל את אביו מדינה של גיהנם. וכן מצאנו באברהם אבינו שהציל את תרח שנאמר (בראשית טו) ואתה תבוא אל אבתיך בשלום. מלמד שבישרו שיש לאביו חלק לעולם הבא. (סג) ויש אומרים מפני ששוב ארץ ישראל לא היו מביאין עץ פרי. וכן היה רבי אלעזר מוסיף אף של חרוב ושל דקל. אבל באילו היו רגילין מורביות של תאנה ושל אנוז ושל עץ שמן. ד"א (סד) על העצים לימד (בה) [מה] מזבח משל צבור אף עצים ואש משל צבור שלא יתא נודר עולה ומביא אש ועצים עמה. ד"א על העצים אשר על האש שלא יהו גזרין יוצאין (סד) חוץ למערכה: פס'. וקרבו וברעיו. אלו הדקין. ירחץ במים. כל שהן. שאין צריכין מ' סאה. במים. להכשיר כל מים. (סה) והקטיר יכול אע"פ פסול אע"פ פגול אע"פ נותר אע"פ יוצא. ת"ל המזבחה לא אמרתי שהצין מרצה אלא כשהן בראש המזבח אבל כשהן למטה לא. את הכל לרבות את העצמות ואת הגידים והקרניים והטלפים והצמר שבראשי כבשים והשער שבזקן תישים ובלבד שלא פירשו. אבל אם פירשו אע"פ שהן בראש המזבח ירדו. עולה לשם עולה. אשה לשם אשים. ניהוח לשם נחת רוח. לה' לשם מי שאמר והיה העולם:

פס'. ואם מן הצאן. וא"ו מוסיף על ענין ראשון ולמה הופסק ליתן רוח למשה להתבונן בין פרשה לפרשה ובין ענין לענין. הדיוט מהדיוט על אחת כמה וכמה. מן הצאן קרבנו מן הכשבים או מן העזים פרט לזקן ולחולה (סו) ולמזוהם. קרבנו להוציא את הגזל. כשבים ועזים להוציא את הכלאים. (סו) לעולה לרבות תמורתה. וכן להוציא טומטום ואנדרונינוס. תמים יקריבנו. תמים יקדישנו:

פס'. ושחט אותו על ירך המזבח צפונה. אותו בצפון ואין העוף בצפון. ר' אליעזר בן יעקב אומר אותו בצפון ואין הפסח בצפון. על ירך המזבח צפונה (סא) הירך בצפון ודפנים לדרום (סב) לימד (שכשבים) [שהכבש] בדרום שנא' (יחזקאל מג) ומעלותהו פנות קדים שיהא פונה למזרח לימד (שכשבים) [שהכבש] בדרום. המזבח צפונה לימד (ע) שהמזבח ראוי להיות בצפון. דברי רבי יוסי. רבי יהודה אומר מחצי מזבח ולצפון בצפון מחצי מזבח ולדרום בדרום:

פס'. ונתח אותו לנתחיו. ולא נתחיה לנתחים. את ראשו ואת פדיו מלמד שהראש והפדר קודמין לכל האברים. וערך הכהן אותם בסדרן. על העצים אשר על האש - (עא) שלא [ישנה] בהם מקום מערכה:

פס'. והקרב והכרעים ירחץ במים. בכל שהן. והקריב הכהן (עב) את הכל לכבש. עולה הוא אע"פ שלא הפשיט ושלא נתח. לה' לשם מי שאמר והיה העולם:

פס'. ואם מן העוף עולה (עג) אין זבחי שלמים. מן העוף ולא כל העוף אע"פ (שיש)

ב. אור הרא"ם

כאן דרשנו ר"י: לרבות את הקרבים. פ"ס ונ"ל הקרבים: (ס) שכבר הותז בשמיטה כנ"ל. וכ"ה בת"כ ופי' הראש כבר הותז בשמיטה ונ"ל לא לנתחו ולא להפשיטו: (סא) עצים הנתונים וכו'. בת"כ ה"ג האמורים וכ"ה (תמיד כט:) אבל מפירות המזבח (סב) נראה שהיה גרסתו האמורים. ופי' האמורים אלו האמורים עזים בתורים דלא קמרי ולא מכקי מיא ע"ש בתמיד: (סג) וי"א משום ששוב א"י. בתמיד שם בשם ר"א בן יעקב: (סד) ד"א על העצים כו'. על המזבח לימד מה מזבח כו' כנ"ל: (סד) חוץ למערכה. שלא יעכב הילוך רגלי הכהנים: (סה) והקטיר יכול כו'. פ"ס כאן ועת"כ: (סו) ולמזוהם. שריחו רע: (סז) לעולה לרבות תמורתה. כי העולה יסירא הוא דכתיב בסוף הפרשה עולה היא: (סח) הירך בצפון והיכן הם פונים לדרום כנ"ל. וכ"ה בת"כ ופי' ירך נקרא רגלי המזבח הם בצפון נמצא ראשו ופניו לדרום: (סט) לימד שהכבש בדרום וכו' כנ"ל. כבש נקרא מעלה שעולים ע"ג המזבח היה בדרום וכשעולה צו דרך ימין עולה למזרח כמ"ש נקרא ומעלותהו פנות קדים היינו למזרח: (ע) שהמזבח כולו ראוי להיות בצפון כנ"ל. וכ"ה בת"כ דכולא מזבח בצפון קאי: (עא) שלא ישנה בהם מקום המערכה כנ"ל ופי' שלא יעשה מערכה אחרת: (עב) את הכל לכבש. פי' שהולכה אברים לכבש בעי כהונה: (עג) אין זבחי שלמים מן העוף. מן העוף ולא כל העוף אע"פ שאין

פסיקתא פרשת ויקרא זמרתא

[שאינן] תמות וזכרות בעוף אבל נסמית עינה נקמעה רגלה יבש גפה פסולה שנאמר מן העוף ולא כל העוף. עולה קרבנו היחיד מביא עוף ואין צבור מביא עוף. (עד) יכול כל עוף כולו יהא כשר ת"ל והקריב מן התורים או מן בני היונה ולא כל בני היונה פרט לתחלת הצהוב שבזה ושבזה מאימתי תורין כשרין משיציהבו ומאימתי בני יונה פסולין משיציהבו. מפני מה תורין גדולין כשרין שכיון שאבד זוגו שוב אינו מזדווג לזוג אחר (עכ) אבל היונה היא פותה אין לה לב לפיכך קטנים כשרים קודם שידווגו: **פס'** והקריבו הכהן. אפי' פרידה אחת. ומלק את ראשו. מלמד שלא תהא מליקה אלא בכהן. אמר ר' עקיבא אומר אני וכי עלה על העתך שזר מקריב על גבי המזבה אם כן למה נאמר והקריבו הכהן אל המזבח ומלק שלא תהא מליקה (עו) אלא בעצמו של כהן. ומלק את ראשו ממול העורף. והקטיר המזבח מה מצאנו בהקטרה הראש לעצמו והגוף לעצמו אף מליקה הראש לעצמו והגוף לעצמו. ונמצא דמו כולו אוחו בגוף. ובראש וממצה משניהם על קיר המזבח כיצד (עולה) [עושה] עולה לכבש ופונה לכובב בא לו לקרן דרומית מזרחית היה מולק את ראשה ממול ערפה ומבדיל ומוצת דמה על קיר המזבח ואם עשאה (עו) למטה מרגליו (עו) אפי' אמה אחת פסולה: **פס'** והסיר את מראתו זה זפק. בנוצתה (עכ) יטלנה עם הנוצה. אבא יוסי בן חנן סי' אומר נוטל את (עכ) הקרקבן עמה. ר' תנחום בן חנילאי אומר (ע) משום שנאמר (ישעיה סה) שונא גזל בעולה לפיכך. והסיר את מראתו בנוצתה והשליך אותה כשרה ולא פסולה: אצל המזבח. סמוך למזבח. קדמה. במזרחו של כבש. אל מקום הדשן ששם היו נותנין הדשן. דישון מזבח הפנימי והמנורה נבלעין היו במקומן: **פס'** ושם אותה בכנפיו. אותה בשסוע ואין עולת בהמה בשסוע. (פא) בכנפיו. להכשיר את העור. ולא יבדיל יכול אם הבדיל יהא אסור ת"ל והקטיר. עולה לשם עולה (פכ) נאמר בשור הגם ריח ניחוח. ונאמר בעולת העוף ריח ניחוח במנחה ריח ניחוח. מלמד שאחד המרבה ואחד הממעיט וכלבד שיכוין אדם את לבו לשמים: **פס'** ונפש כי תקריב קרבן מנחה לה' סלת יהיה קרבנו:

טוביהו ברבי אליעזר זצ"ל אמר ארבעה לשונות דברה תורה. איש אדם נפש בשר. אדם. אפר. דם. מרה. בשר. "בושה" סנוחה "דמה". ואיכא דאמרי "בושה" שאול. "דמה" דכתיב בשי"ן. נפש "נקיה" פרושה "שלמה". בקרבנות אמרה תורה אדם כי יקריב מכם קרבן לה' מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן ואם מן העוף (פג) כולם יש בהן צד השוה לאדם. "אפר" דם. "מרה" יביא האדם את אלה לפני ה' ויתכפר לו יבוא דם אדום (פד) ויכפר על חטאות אדומים. בשחין נאמר בו בשר (פה) שהרי אדם לא נאמר בו ונרפא: בשר נאמר בו ונרפא. במנחות נאמר נפש כי תקריב. מה נפש נקיה אף מנחת הסולת נקיה. ויצק עליה שמן אלו מעשים טובים שנאמר (קהל ס)

חמות וזכרות וכו' כנ"ל: (עד) יכול כל עוף כולו וכו'. כי עוף משמע כל מיני עוף: (עכ) אבל היונה פותה וכו'. חפס כלישנא דקרא (הושע ז') כיונה פותה אין לב: (עו) אלא בעצמו של כהן. שלא ימלוק בסכין אלא ביד דוקא: (עז) למטה מרגליו. היינו למטה מן הסוכב שחוט של סיקרא המוצא צלמנע המזבח כדי להבדיל בין דמים עליונים לתחתונים הוא למטה מן הסוכב חמץ כדחן פ"ג דמדות: (עז) אפי' חמץ חמץ פסולה. וכן כ"ה ה"ג כשירה: (עח) יטלנה עם הנוצה. הנוצה שיעקור בידו ולא בסכין עיין ח"כ: (עט) נוטל את הקורקבן עמה. ומפרש בנזתה היינו פרש ודבר מאוס כמו (ליכה ד') נלו גס נטו. ועיין (זבחים ס"ב). גם דעת ר' ישמעאל: (פ) משום שנאמר שונא גזל בעולה. והיינו שהעוף חובל מן הגזל לפיכך וכו': (פא) בכנפיו. להכשיר את העור. בכנפיו מתרגמין בגדפוהי והיינו נזות שעליו וכיון שאפילו נזות שעליו הוא מקטיר הרי הכשיר את העור. ועיין (זבחים ק"ח) לויק מהכא דעוף חיה ליה עור לענין שחיט בשבת מחמת חבורה: (פכ) נאמר בשור הגם. היינו עולת בהמה. וכו' צהריא בת"כ: (פג) כולם יש בהם צד השוה לאדם. פי' שכולם צעלי חיים: (פד) על חטאת אדומים. כי החטא נקרא בלש"ק אדום (ישעיה א') חס יהיו מעליכם כשנים וגו': (פה) שהרי אדם לא נאמר בו ונרפא. כוונתו אף שבתחלת הפרשה (ויקרא י"ג) כתיב נגע נרעם כי הויה בלש"ק חס ונרפא

פסיקתא פרשת ויקרא זוטרותא

ושמן על ראשך אל יחסר. ואומר (קלח'ו) טוב שם משמן טוב. ונתן עליה לבונה שריחו נודף שהוא רצוי בעיני אלהים ואדם. ד"א ונפש כי תקריב מלמד שהנפש הנדיבה (פו) אפילו כל שהוא מביאה מתקבל לפני בוראה. (פז) דוגמא לדבר אגריפס המלך ביקש להקריב אלף עולות ביום אחד (פח) והקדימו העני בשתי תורים וכן בעל השור הקדימו עני באגודת ירק (פט) בדרך (שדרך) רבי תנחום ברבי חנילאי. איש. נאמר על שם המצות (י) מפני ששמו של הקב"ה משותף באיש ובאשה אם מקיימין מצותיו שכינה ביניהם ואם לאו שכינה מסתלקת מהן ואש אוכלתן. תנו רבנן ונפש (לא) להרבות כהן משוח שיביא מנחת גדבה. ד"א ונפש יכול גזרה. ת"ל כי תקריב אינה אלא רשות. קרבן מנחה מלמד שהיחיד מתגדב לבונה. (לב) מנחה ליתן את האמור כאן בכל המנחות סלת מה סלת האמור להלן מן החטין אף סלת כולו מן החטין. סלת יהיה קרבנו שלא יתגדב אלא מן החטין. ויצק עליה שמן ונתן עליה לבונה. (לג) ויצק עליה שמן על כולה מפני שהוא נבלל עמה (ולא) נקמצת עמה. ויצק עליה שמן ונתן עליה לבונה. ואיני יודע כמה אלא מה קמיצה מלוא קומץ אף לבונה מלוא קומץ. רבי יהודה אומר סיעט לבונתה כשרה [והביאה] (לד) מלמד שיציקת ובלילה כשרין בכל אדם:

פס'. והביאה שלא יביאנה חציין שאם אמר הרי עלי מנחת של שני עשרונים לא יביאנה בשני כלים אלא בכלי אחד. אל בני אהרן הכהנים (לה) אפי' הן רבואות וכן הוא אומר (משלי יד) ברב עם הדרת מלך. הכהנים וקמין. מצות קמיצה בכהנים. וקמין. (לו) קומץ אחד לעשרון. קומץ אחד לששים עשרונים. והיכן אתה מוצא מנחה של ששים עשרונים. (לז) כגון יו"ט הראשון של חג הכוכות שחל להיות בשבת י"ג פרים י"ד כבשים שעיר עזים שני כבשים של שבת אילים שנים כל הראוי לבילה כגון ששים עשרון שראוין ליבלל אע"פ שלא בלל כשר. שאין בלילה מעכבת (לה) היינו דאמר רבי זירא (ליבלל בכלי) (לט) אבל (אמר) עשרון שאין ראוין לבילה בכלי אחד בלילה מעכבת. (ק) מנא לן משמן מה שמן לוג אחד לעשרון אחד. לוג אחד לששים

ב א ו ה ר א "ם

נמצא רק בלשון נשר ונשר כי יהיה שחין ונרפא עין דרשה זו (סוטה ה) ונפירש"י שם: (פו) אפילו כ"ש מביאה. פי' אפילו דבר קטן: (פז) דוגמא לדבר אגריפס. ויק"ר פ"ג שו"ס מזמור כ"ז ע"ש: (פח) שהקדימו העני. בויק"ר שם נראה לאגריפס במלוא קרבן של עני קדמך: (פט) בדרך שדרש רבי תנחום כנ"ל ודרש ר' תנחום הוא בויק"ר שם ע"ש נפש כי הקריב לפי שהנפש גוזלת והוממט ע"ש: (י) ששמו של הקב"ה וכו'. כי החילוק מאותיות איש ואשה במלות י"ה והוא שמו של הקב"ה (סוטה י"ז) וס' בשם ר"ע: (לא) לרבות כהן משיח אע"פ שחלק בחטאו בקרבנו מן היחיד. אע"פ יכול להביא מנחת גדולה כמו היחיד ודרש"י מן והנפש לרבות ועיין ח"כ: (לב) מנחה ליתן האמור כאן בכל המנחות ולא האמור בכל המנחות כאן. סלת מה סלת וכו' כנ"ל. וכו' ח"כ. ופי' כי בכלן כתיב וכו' תקריב קרבן מנחה לה' סלת קרבנו ולא ח"כ כתיב מנחת מנחת מנחת מנחת וכולן דנים בזה. ומה שקישר הכהוב כאן פירש להלן בשאר מנחות. ועיין ח"כ: (לג) ויצק עליה שמן על כולה מפני שהוא נבלל עמה ונקמצת עמה ונתן עליה לבונה על מקצתה מפני שלא נבללת ולא נקמצת עמה וכו' ח"כ. ועיין (מנחות ז'): (לד) מלמד שיציקה וכו'. חסר וכנ"ל והביאה מלמד שיציקה ובלילה כשרין בכל אדם וכו' ח"כ והביאה שאין זקוק להביאה חלל אחר יציקה ובלילה: (לה) אפי' הן רבואות. פי' אפילו שהוא דבר מועט יכול להעסיק בהם כהנים הרבה ורבואות קאי על הכהנים כמו שמסיים ברב. ע"ש וכו': (לו) וקמין קומץ אחד לעשרון אחד קומץ אחד לס' עשרונים כנ"ל. וכו' ח"כ: (לז) כגון יו"ט הראשון וכו'. עיין (מנחות ק"ג:) שכן הנכור מביא ביו"ט הראשון של חג שחל להיות בשבת ס"א עשרונים דיו ליחיד שיהיה פחות מן הנכור אחד וכנ"ל הכא: (לח) היינו דאמר ר"ז. כל הראוי לבילה אין בילה מעכבת וכל שאין ראוי לבילה בילה מעכבת כו' כנ"ל. וכו' במנחות שם. והכוונה כי ס' עשרונים יכול לבלול וע"כ אין בילה מעכבת וס"א אין יכול לבלול: (לט) אבל ס"א עשרון שאין ראוי לבילה וכו' כנ"ל והוא בוף המאמר דר"ז ובכאן ע"ש: (ק) מנא לן משמן. פי' שדרש וקמן קומץ ח' לעשרון ח' קומץ ח' לס' עשרונים וליף זאת משמן. ועיין ח"כ ס' מאורע ס"ד פלוגתא בזה גבי שמן. והמחבר תפס הכא דעת ר"ג ורש"י אפילו מנחה של ס' עשרון אין לה אלא לוגה חלל ח"כ הכא גירסא אחרת ולומר מלבונה כי לבונה קומץ אחד לס' עשרון ואין שום פלוגתא בזה. וסריך הו' כלך לדרך זו לילף משמן מה שמן אפי'.

באור הר"ם

777

פסיקתא פרשת ויקרא זוטרותא

בערך. זכר שחל בואתה תצוה: תקועה אלפא לשמן לפיכך היו אנשיה חכמים מלמד (ק"י) שהשמן מצהיר את התבונה פירוש (ק"י) אלפא ראשונה דא היתה עושה פרי משובח. (ק"י) מצות בלולות בשמן ורקיקי מצות משוחים בשמן. למצות שוי הרקיקים ולא לבלולה כיוצא בו (כמות ל) ועשית כיוור נחשת וכנו נחשת לנחשת שוה הכן (ק"י) ולא לרחצה. כיוצא בו (שם כה) ועשית חשן משפט מעשה חושב כמעשה אפוד תעשה זהב. לזהב שוה חשן לאפוד (ק"י) ולא לכפול:

פס' ואם מנחה על המחבת קרבנך נאמר כאן קרבנך ונאמר במרחשת קרבנך מה כאן טעונה יציקה ובלילה דכתיב בלולה בשמן מצה תהיה. יציקה דכתיב ויצקת עליה שמן ושמת עליה אף קרבנך האמור במרחשת טעונה יציקה ובלילה סלת בלולה בשמן. (ק"י) מלמד שהיא בלולה סלת. מצה (ק"י) יכול (מצות) ת"ל תהיה קבעה:

פס' (ק"י) פתות אותה פתים. יכול שתים ת"ל פתים. אי פתים. יכול יעשנה פירורים ת"ל אותה לפתים ואין פתיתה לפתים. (ק"י) מיכן אמרו מנחת ישראל כופל אותה לשנים ושנים לארבעה (ואינו) מבדיל. מנחת כהן משיח מכפלה. רבי שמעון אומר מנחת כהן ומנחת משיח אין בהם פתיתה מפני שאין בה קמיצה. וכל שאין בה קמיצה אין בה פתיתה: ד"א פתות אותה פתים לרבות כל המנחות ולהוציא שתי הלחם ולחם הפנים שאין מהם לאשים. ויצקת עליה שמן לרבות כל המנחות ליציקה שנאמר מנחה היא הוא כתיב הוא הדין לכל המנחות אבל היא קרי כלומר היא ולא מנחת מאפה בין חלות בין רקיקים ללמדך דקדוקי סופרים שהן תורה שלמה לכך כתיב הוא ולא היא:

פס' ואם מנחת מרחשת קרבנך. מה בין מחבת למרחשת אלא שהמרחשת יש לה כיסוי והמחבת אין לה כיסוי דברי רבי יוסי הגלילי רבי חנניה בן גמליאל אומר (ק"י) מרחשת עמוקה ומעשיה רוחשים ומחבת צפה ומעשיה קשים. סלת בשמן תעשה. מלמד שהוא טעונה מתן שמן (ק"י) בכלי (קדש) [קודם] לעשייתה:

פס' והבאת את המנחה. מלמד שטעונה הגשה. יכול אף שתי הלחם ולחם הפנים תלמוד לומר אשר יעשה מאלה לה. דומיא דאלה. (ק"י) מה אלה (מין אחד) שיש מהם לאשים אף כל שמהם לאשים יצאו שתי הלחם ולחם הפנים שאין מהם לאשים. (ק"י) והקריבה אל הכהן והגישו אל המזבח. להוציא מנחת נסכים שאין באה בגלל עצמה יצאו מנחת כהנים ומנחת כהן משיח שאין מהם לכהנים:

פס' והרים הכהן. יכול בכלי (ק"י) ת"ל להלן בקמצו. מה להלן הרמה בקמצו אף

באור הרא"ם

דרשות כתוב ע"פ ערך ח"ב ובערך זכר (היינו בלולות ז) לדרש בפ' ואחרי היום (כשחל בפרשת זכור) שם דיני שמן המטהר היה כתוב דרשות בזה: (ק"י) מלמד שהשמן מצהיר את התבונה כ"ל. והיינו שמהיר דעתו של אדם וכ"ה (מנחות פ"ו) ח"י מהוך שרגילין בשמן זית חכמה מלווה בהם: (ק"י) פירוש אלפא ראשונה הוא מדברי המחבר לבאר המשנה הקועה אלפא לשמן. ופי' כמו שהל"ף הוא ראשונה והיינו שפירותיה מחוקים ומשובחים כדמסיים: (ק"י) מצות בלולות וכו' למצות שוי הרקיקים וכו'. עיין בה"כ וזה דברי ר"י וק"י כמו שצארכי למעלה (ק"י) ואין הרקיקין בלולות וכו' ור"י דרש זה מהאי קרא. ועיין בה"כ: (ק"י) ולא לרחצה. שהכהנים חבורים לרחוץ מן הכן רקיען הכיור. עיין בה"כ: (ק"י) ולא לכפול. שהחושן לא היה כפול: (ק"י) מלמד שהוא כולל סלת כ"ל היינו הבלילה שהיה בעודה כולה. ועיין בה"כ שרבי חולק ע"ז: (ק"י) יכול מזה ח"ל שהיה הכתוב קבעה חובה כ"ל. ופי' יכול מזה כי רק המזה שלם להחמין אבל בדיעבד חס' החמיצה כשרה ח"ל שהיה הכתוב קבעה חובה ח"ל בדיעבד חס' החמיצה כפול: (ק"י) פתות וכו' יכול שהים (פי' פתות יחלק רק לשמים) ח"ל שהים. וכ"ה בה"כ: (ק"י) מבאן אמרו מנחת ישראל כופל אותה לשנים ושנים לארבעה ומבדיל מנחת כהן משיח מכפלה אחת לשנים ושנים לארבעה ואינו מבדיל כ"ל וכ"ה בה"כ: (ק"י) מרחשת עמוקה וכו'. מהוך שהמחבת עמוקה כל שמן שצחוכה במקום ח' וכשתחן אלצנך עליה נד השמן צחוכה וזה ומעשיה רוחשין: (ק"י) בכלי קודש: קודם לעשייתה כ"ל: (ק"י) מה אלה יש מהם לאשים כ"ל וכ"ה בה"כ היינו שמקטירין מהם ע"ג המזבח יצאו שתי הלחם וכו': (ק"י) והקריבה וכו' והגישו וכו'. פי' מן והקריבה ממעט מנחת נסכים שאין באה בגלל עצמה רק בגלל הזבח ומן והגישו ממעט מנחת כהנים ועיין בה"כ צחוכה: (ק"י) ת"ל להלן

פסיקתא פרשת ויקרא זמרתא

כאן הרמה בקומץ (קכ) והקטיר המזבח: היה קומץ אע"פ שאין שיריים: **פס'** והנותרת מן המנחה אע"פ שלא הומלחה וכו' (קכו) כדמפורש (לעיל): **פס'** כל המנחה אשר תקריבו לה' לימד על (המנחות) (קכז) שלא תאפה חמץ (קכח) ומנין לרבות אפילו לחם הפנים ת"ל כל המנחה אשר תקריבו לה' לא תעשה חמץ. לרבות כל עשיותיה לישתה ועריכתה וכל מעשה ומעשה שיש בה חייב עליה בפני עצמה: כי כל שאור אחד מרובה ואחד ממועט ואחד עירוביו וכל דבש אחד מרובה ואחד ממועט ואחד עירוביו: לא תקטירו ממנו אשה לה' (קכט) כל שהוא אשים הרי הוא אסור בכל שאור וכל דבש לפי שהשאור מתנשא בעריבה: הדבש מתנשא בבישולו לפיכך כל שאור וכל דבש הרי הוא בכל תקטירו: **פס'** קרבן ראשית תקריבו (קל) שיהא ראשית לכל המנחות. וכן הוא אומר (ויקרא ט) והקרבתם מנחה חדשה לה' שתהא חדשה מכל המנחות לפי ששתי הלחם מתירין במקדש שלא להביא מנחה חדשה: עד שיובאו שתי הלחם בעצרת. תקריבו אותם. (קלא) יכול אם קדמן דבר אחר לא יקריבו. ת"ל תקריבו אותו לה'. ואל המזבח לא יעלו לריח ניחוח. (קלב) לרבות הכבש. לריח ניחוח לא אמרתי אלא לעבודה (קלג) אבל שלא לעבודה עולין: **פס'** וכל קרבן מנחתך במלח תמלח. קרבן שאחרים באין (לידן חובה) [חובה לזן] יצאו העצים והדם שאין אחרים באין חובה להן. (קלה) יכול תהא מנחה כולה טעונה מלח. ת"ל קרבן. הקומץ טעון מלח ואין מנחה כולה טעונה מלח. ד"א (קלו) וכל קרבן לרבות הלכונה הבאה עם לחם הפנים ואימורי חטאת ואימורי אשם ואימורי קדשי קדשים ואימורי קדשים קלים. במלח: יכול (קלי) תכנהו ת"ל תמלח. אי תמלח יכול במי מלח ת"ל במלח. ולא תשבית מה מלח ברית האמורה מלח (קלח) שאינה שובתת ואיזו זו מלח סדומית. ברית. נאמר ברית במלח ונאמר ברית ביסורין מה ברית האמורה במלח מלח תמתיק את הקרבן אף ברית האמורה ביסורין יסורין ממתיקין את הגוף. על כל קרבנך תקריב מלח. ריבה אפילו מלח (קלט) סדקנית. תקריב מלח. כל שהוא: **פס'** ואם תקריב מנחת בכורים לה'. זו מנחת העומר דכתיב (ויקרא כג) והבאתם את עמר ראשית קצירכם אל הכהן. ולמה (קמ) הוציאו הכתוב בלשון (נקבה) [נדבה] דכתיב ואם תקריב ללמד שאם מביאין אותו לרצון מעלה עליהם הכתוב כאלו נדבה הביאו (קמא) ואם לאו לצורך עצמם הביאוהו שנא' (שם) ולחם וקלי וברמל

באור הרא"ם

בקומצו. נפרשה לו את הכהן והרים ממנו בקומצו ושם איירי במנחת סולת כדכתיב (ויקרא ו') ממלח המנחה ומשמנה: (קכה) והקטיר המזבח היה קומץ אע"פ שאין שיריים כנ"ל ומן ה"ל דהמזבח דורש. ודע דדרשה זו נשמטה כנ"ל: (קכו) כדמפורש לקמן כנ"ל והוא נפסוק וכל קרבן וכו' במלח חמלח הקומץ טעון מלח ואין מנחה כולה טעונה מלח: (קכז) לימד על כל המנחה כו' כנ"ל וכ"ה בנ"ל דהוי חמישה אחרי דכתיב אשר תקריבו ורק הקומץ מקריב וכל כל לרבות אף השיריים חין גאכלין חמץ: (קכח) ומנין לרבות אפילו לחם הפנים. אף שאימעוט מהגשה ת"ל כל המנחה וכו' לא תעשה חמץ ודכתיב (ויקרא ו') לא תאפה חמץ אפיה בכלל היטה וכו' יראה להקיש כו' אף חגי חרבה עשייתה לישתה ועריכתה כו' כ"ה בנ"ל ונכאן קצר בלשון: (קכט) כל שהוא אשים. העולה לגבי המזבח: (קל) שתהיה ראשית לכל המנחות. פי' השתי לחם קרבן ראשית מחבואה חדשה כמו שמכיים: (קלא) יכול אם קדמן ד"א וכו'. היינו חס עבר והקריב קודם עשרת מחבואה חדשה לא יקריב חס"כ השתי לחם כי אז אינם ראשית ת"ל הקריבו: (קלב) לרבות הכבש. היינו שאם העלה שאור ודבש על הכבש עובר בלאו כמו שמעלה על המזבח עמו: (קלג) אבל שלא לעבודה עולין: היינו לשם ענין מותר להעלות שאור ודבש ועי' בנ"ל: (קלה) יכול תהא מנחה כולה. היינו אף השיריים ילמדנו מלח. ועי' לעיל אות קכ"ו: (קלו) וכל קרבן לרבות הלכונה שצריכה מלח. עי' (מנחות כ'). מרצה לה מסיפא דקרא על כל קרבנך תקריב מלח דכ"ה בנ"ל כמו הכא: (קלז) יכול תבינהו כנ"ל וכ"ה בנ"ל וכ"ה (מנחות כ"ה) ופי' בערוך יכול יתן בו מלח כל שהוא להבין שיש בו מעט מלח. והרב רנ"ר פי' להיפך שיתן בו מלח הרבה ופי' יוחר נכון לפי הענין עיין בנ"ל: (קלח) מלח שאינה שובתת. ע"ש במנחות בנ"ל הר"י ברלין: (קלט) מלח סדקנית. בנ"ל ונמנחות הגי' אסמקניות. ופי' מלח הבא מן האדמה: (קמ) ולמה הוציאו הכתוב בלשון נדבה כנ"ל. ופי' ואם משמע שהוא רשות אם ירצה יקריב: (קמא) ואם לאו לצורך כו' וכה"ל ולחם וקלי וכו' עד הביאכם

פסיקתא פרשת ויקרא זוטרתא

לא תאכלו וגו'. אביב. מלמד שבאה שעורים נאמר כאן אביב ונאמר להלן אביב (שמות) כי השעורה אביב מה להלן שעורים אף כאן שעורים. קלוי באש. מלמד שמהבהבין אותו באש כדי לקיים בו מצות קלוי דברי רבי מאיר וחכמים אומרים (קמנ) אביב של קלאים היה מנוקב כמין נפה כדי שיהא האור שולט בכולו. אביב קלוי באש (קמנ) ולא גרש קלוי באש. (קמד) ברמל. רך מל. (קמה) וכן הוא אומר (מ"ז ד) ואיש בא מבעל שלשה ויבא לאיש האלהים לחם. (קמו) תקריב את מנחת בכוריד. מכל מקום. לפי שמצוה להביא רך מל. לא מצא רך מל יביא יבש. מצוה לקצור ולהביא. לא מצא יביא מן הקצור שנאמר תקריב את מנחת בכוריד מכל מקום. פס'. ונתת עליה שמן. עליה שמן (קמו) ולא על לחם הפנים שמן. ושמת עליה לבונה. עליה לבונה ולא על מנחת נסכים. (קמח) מנחה היא. לרבות כל המנחות ליציקה דכתיב הוא ולהוציא מנחת מאפה.

פס'. והקטיר הכהן את אוכרתה. שהם נזכרים בה. על כל לבונתה. (קמט) שילקט כל הלבונה ויעלה לאשים.

פס'. ואם זבח שלמים קרבנו. רבי יהודה אומר. (קנ) כל המביא שלמים מביא שלום בעולם. ד"א שלמים שהכל שלם בהם הדם והאימורין למזבח החזה והשוק לכהנים. העור והבשר לבעלים. ד"א ואם זבח שלמים קרבנו לימד על כל אדם שהוא לשלום מביא זבח ומביא קרבן. הא אם הוא אונן אינו מביא לא זבח ולא קרבן. דכתיב שלמים. אם מן הבקר. לרבות אחד עשר שיצא מן הפתח וקראו עשירי. מן הבקר. להוציא את התשיעי לפי שאחד עשר הוא אחר הקדושה (קנא) והתשיעי הוא לפני הקדושה. הוא מקריב. היחיד מביא שלמים נדבה ואין הצבור מביא שלמים נדבה. אם זכר. לרבות את הולד. אם נקבה. לרבות התמורה. אם זכר לרבות ולד בעלי מוסין. אם נקבה. לרבות תמורות בעלי מוסין (קנג) וכיוצא בו. (ש"א יו) גם את הארי גם (את) הדוב הכה עבדך לרבות את הדוב עם הארי ואת הארי עם הדוב. ע"א גם את הארי ואת. (קנז) שני רבויין לרבות ארי ושני גוריו ודוב ושני גוריו.

פס'. וכסך ידו. ולא יד בנו ולא יד שלוחו ולא יד עבדו. על ראש קרבנו. לא על הצואר ולא על גביים. (קנד) קרבנו. לרבות כל בעלי קרבן. קרבנו. ולא קרבן אביו.

ב אור הרא"ם

את קרבן אלהיכם כז"ל וכ"ה צ"כ כי מזה עיקר הדרשא וביארו המבארים דכתיב את קרבן אלהיכם היינו שחכונו דוקא קרבן אלהיכם ולא בשביל שחכלו לאכול חבולה מן החדש (אמר המבאר : בדרשה זו נ"ל להבין צ"כ בס' אמר וכ"ה שם בפסיקתא בס' העומר והאיף את העומר לפני ה' לרצונכם חין כופין את הנזכר על כרחן. ורש"י בחומש שם הביא הגי' לרצונכם חס חבולו כמשפט הזה יהיה לרצון לכם ובאמת מה נשחנה דרשה זו גבי עומר דוקא. והוא עפ"י דרשא דהכא כי חס כוונתו להקריב העומר רק שיחרו להם לאכול מחבולה חדשה ולא לשם מנחה חין העומר מחיר. וצפרט לפי הגי' צ"כ בפירוש חס חס מביאים אותה לרצון מעלה חס עליכם כאלו לטורף עצמכם. ע"כ שייך הדרשה מלרצונכם חין כופין וכו' כי המנחה הבאה דוקא ע"י כוונת הלל חין שייך ע"י לשון כפיה שיכפו אותו אחרים לעשותו. והבן : (קמז) אביב של קלאים. סי' של מוכרי קליות מחמת שהיה לחם חניה נמחנת ברחיים : (קמז) ולא גרש קלוי. סי' שיהיה אותה בעוד שהוא חניב קודם הפחיתה ולא אחר הפחיתה כשנקרא גרש : (קמד) ברמל. רך מל נוסריקון דריש מלח ברמל ופי' כר שלא נתבטלה בעודה במחזור מל שנמלל ביד : (קמה) ובה"א ואיש בא וכו' וסיפא דקרא עשרים לחם וכרמל בעקלוגו עיין (מנחות פ"ו) בארובה : (קמו) תקריב וכו' מ"ם. כי תקריב יחירה הוא דכתיב ברישא דקרא ואם תקריב וכו' : (קמז) ולא על לחם הפנים וכו'. עי' ת"כ דה"ל ללמוד ק"ו ממנחת נסכים : (קמח) מנחה היא לרבות וכו' היא להוציא מנחת מאפה. צ"כ וכן (מנחות נ"ט) דרשות אחרות צ"כ ע"ס. גם מה שמוציא מנחת מאפה כבר לימד לעיל ואין הרקיקין בלילות בשמן ונ"ע ליישב : (קמט) שילקט כל הלבונה. (זבחים כ"ז) דריש על כל לבונתה וכו' ואת כל הלבונה לעכב : (קנ) כל המביא שלמים מביא שלום וכו'. דורש שלמים לשון שלום ומה גם שאינה באה על חסא : (קנא) והתשיעי הוא לפני הקדושה. וכו'. צ"כ מוסיף שההקדש עושה תמורה לאחריו ולא לפניו : (קנג) כיוצא בו גם את הארי וכו'. סי' גם רבוי הוא : (קנז) שני רבויין. סי' ב' פעמים כתיב גם לרבות ארי וכו' : (קנד) קרבנו לרבות כל בעלי קרבן. סי' שאם יש לקרבן ב' או ג' בעלים כולם נריכין לסמוך : ולא

פסיקתא פרשת ויקרא זוטרתא

ד"א קרבנו (קנה) ולא קרבן הגר (קנו) שרבי יהודה אומר אין היורש סומך. ושחטו פתח אהל מועד. פרט לחולין שנשחטו בעזרה. (קנו) וכן הוא אומר (דברים יב) כי ירחק ממך המקום אשר בריחוק מקום אתה זובח ואין אתה זובח בקירוב מקום: יכול אם שחט בעזרה ישליכנו לכלב. ת"ל (שמות כג) לכלב תשליכון אותו (לכלב) אותו אתה משליך [לכלב] ואין אתה משליך לכלב חולין שנשחטו בעזרה. (קנה) פתח אהל מועד: לפני אהל מועד (קנה) להבשיר את כל הרוחות אחד צפון ואחד שאר רוחות:

פס'. והקריב מזבח השלמים. אע"פ שלא נשחטו לשמן. שלמים אע"פ לא סמך ידו עליהן. אשה לה. (קס) אשים לה' לשם הקב"ה. מיכן אמרו לשם ששה דברים. הזבח זבח. לשם זבח. לשם זבח. לשם אשים. לשם ריח. לשם ניחוח. (קסא) ורמאת ואשם. לשם חטא. אמר רבי יוסי אף מי שלא היה בלבו אחד מכל אלו כשר (קכג) מפני שהוא (פנאי) [תנאי] בית דין שאין המחשבה הולכת אלא לאחר העובד. את החלב המכסה את הקרב. לפי שנאמר (ויקרא כ) כל חלב לה'. יכול אף חלב דפנות בכלל. ת"ל ואת החלב המכסה את הקרב. ואת כל החלב אשר על הקרב. רבי ישמעאל אומר להביא חלב שעל הקיבה. ד' עקיבא אומר להביא חלב שעל הדקין:

פס'. ואת שתי הכליות. (קסג) לא בעל כוליא אחת ולא בעל שלש. ואת החלב אשר עליהן. ולא הבשר שעליהן. אשר על הכסלים. זו חלב שבין (קסד) הפקוקלות. דברי רבי עקיבא. רבי יוסי הגלילי אומר להביא חלב שעל העוקן. ר' ישמעאל אומר (מהחלב) [מה חלב] המכסה את הקרב (קסה) תותב קרום ונקלף אף כל תותב קרום ונקלף. ואת היותר על הכבד. זה חצר הכבד (קסו) שיטול מן הכבד היותר. על הכליות יסירנה. (קסו) אפילו כוליא אחת:

פס'. והקטירו אותו. (קסז) הכשר ולא הפסול. דבר אחר והקטירו אותו שלא יערב (קסח) חלבין בחלבין. אשה ריח ניחוח לה'. לגזירה שוה (קט) נאמר כאן אשה ולא נאמר לחם ונאמר למטן לחם ולא נאמר לה' וכדי ליתן את האמור בכולו בכל אחת ואחת לכך נאמר אשה אשה לגזירה שוה:

פס'. ואם מן הצאן קרבנו. למה נאמר שלמים בבקר שלמים בצאן (קעא) לפי שהבקר נתרבה (בנכסים) [בנכסים] (קעב) והצאן נתמעט (בנכסים) [בנכסים] לפיכך הוצרך לומר שלמים בבקר שלמים בצאן. זכר או נקבה. זכר ודאי או נקבה ודאית פרט לטומטום ואנדרונינום:

באור הרא"ם

(קנה) ולא קרבן הגר. כ"ה ג"כ צ"ל חולס (מנחות נ"ג). רבי קרבן עובד כוכבים. והמנארים מחקו צ"ל קרבן הגר וגרסו קרבן עובד כוכבים כי הגר סומך כישראל: (קנו) שר' יהודה אומר אין היורש סומך. קאי אלמלא ולא קרבן חזיו: (קנז) ובה"א כי ירחק ממך המקום אשר יזבח ה' אלהיך וכו'. בריחוק מקום אהה זובח ולא בקירוב מקום כנ"ל. והיינו בקירוב מקום במדבר אמרו לאכול בשר חלוא רק שלמים וע"ז קאי אל פתח אהל מועד פרט לחולין שנשחטו בעזרה ועיין בספרי שם וכן (קדושין כ"ז): פ"ט: (קנה) פתח אהל מועד לפני פתח אהל מ: ג' פרשיות כתיב בשלמים קמייתא בנן בקר כתיב פתח אהל מ' וזכנשים ועזים כתיב לפני פתח אהל מ': (קס) להבשיר את כל הרוחות. עיין (זכמים כ"ה) מלוגמא בזה: (קס) אשה לה' אשה לשם אשים לה' למי שעשה את העולם כנ"ל. וז"ל צ"ל: (קסא) ורמאת ואשם לשם חטא. סי' לשם חטא שחטא הנפלים יחשוב הכהן העובד בזה הזבח לכפר עליו: (קסב) מפני שהוא חנוי ב"ד כנ"ל: (קסג) לא בעל כוליא אחת וכו'. היינו המסרון בפנים נפסל גבי קדשים עיין (בכורות ל"ט): (קסד) הפקוקלות. הן החלב שעל העצם הממחר האממות והחלמול עוברת בחוכו ומחזרת בנקב הרעי: (קסה) תותב קרום ונקלף. (שמות כ"ג) היא שמלחו לעורו מתרגמיקי היא תוחביה כשמלה הוא פרוש על הקרב. קרום ונקלף ועל חומו חומי יש בו קרום דק הנקלף מעל החלב ואינו חדוק בו. עי' ח"כ: (קסו) שיטול מן הכבד. קטמו להקטיר: (קסז) אפילו בעל כוליא אחת כנ"ל ועיין (בכורות ל"ט). דפריך דזה סותר מה שאמר למעלה ומשי ע"ש: (קסח) הבשר ולא הפסול. שאם הקטיר חזרים שלמים פסולים עובר בפעם: (קסח) חלבין בחלבין. משי קרבנות: (קט) נאמר כאן אשה ריח ניחוח. ונאמר למטה אשה לס' ולא נאמר ריח ניחוח כנ"ל: (קעא) שהבקר נתרבה בנכסים כנ"ל. וסי' גבי בקר ג' פירושים כלולים בשמן חזי ההין ויין לגסר חזי ההין: (קעב) והצאן נתמעט בנכסים. שני פירושים לחיל ויין ושמן אליהם ההין. ועשרון

פסיקתא פרשת ויקרא זוטרותא

פס' . אם כשב הוא מקריב . למה נאמר כשב (קטג) לרבות את הפסח לאליה כשהוא אומר אם כבש לרבות פסח שעבר זמנו ושלמים הבאים מחמת הפסח (קטד) כגון שגבו מעות לפסח וקנו פסח והותירו לוקחין בהם שלמים וטעונים סמיכה (ונכסים) [ונכסים] ותנופת חזה ושוק :

פס' . וסמך ידו . כדכתבין לעיל . והקריב מזבח השלמים . אע"פ ששהט שלא לשמו . שלמים אע"פ שלא סמך עליהם . חלבו האליה . להביא את החלב הסמוך לאליה זה חלב שבין פקוקלות . דברי רבי עקיבא . ר' יהודה אומר חלבו האליה הקיש חלב לאליה (קטג) מה החלב בשני לאוין . אף אליה בשני לאוין . אליה . (קטו) יכול יקיים בה מצות אליה ת"ל תמימה . יכול יטלנה עם (השזרה) [השדרה] (קטו) ת"ל לעומת העצה . יכול לא יכנס לפנים מן העצה (קטח) ת"ל יסירנה . יכנס לפנים מן העצה . את החלב הסכסה את הקרב . מיעט חלב דפנות :

פס' . ואת שתי הכליות . (קטט) אין לך אלא מה שאמרו בענין . משום רבי ישמעאל אמרו לפי שיצא הכבש לידון בדבר חדש באליה . אי אתה יכול להחזירו לכלול עד שיחזירנו הכתוב לכלול בפירוש . ואת שתי הכליות כדלעיל . והקטירו הכהן כדי שלא יערב חלבו בחלבין . (קפ) היינו דאמרי במסכת פסחים על אגריפס המלך שנתן עיניו לידע כמה אוכלוס' ישראל וקבצו כל הכליות של פסחים תשובתו בצדו וכי תימא דמקטר להו . והקטירו . שלא יערב חלבין בחלבין זה בזה אלא תפיסה בעלמא כלומר תופסין חשבון הפסחין ומן הפסחין ידע רוב ישראל . לחם אשה לה' . לימד על החלבים שהן קרוין לחם . (קפא) ואע"ג דאליה קרויה חלב לגבי הקטרה ואינה קרויה חלב לגבי אכילה שהרי אמרה תורה (ויקרא ז) כל חלב שזר וכשב ועז לא תאכלו . חלב השוה בשזר וכשב ועז לא תאכלו . יצאת האליה שאינה בשזר ועז ולא נקראת חלב (קפג) אלא על שם עילוי נקרא חלבו ואין איסורו משום אכילת חלב . ואי בעית אימא סברא האי מאן דזבין כל תרבא דאימרא מחבריה מי קא יהיב ליה אליתא שמע מיניה (לאשמה) [לא שמה] תרבא . (קפד) ואם משום שנקרבת על גבי המזבח באימורי הקרבנות בכלל שתי כליות ויותרת הכבד . בוא וראה במשנה תורה מה כתיב (דברים יד) כי ירחק ממך המקום וכתיב (שם יג) אך כאשר יאכל את הצבי ואת האיל כן תאכלנו . מה בא ללמדנו שהאימורין נאכלין בגבולין . הטמא והטהור יחדו יאכלנו . להתיר בשר באכילה לזבין ולזבות . ואם תאמר אפי' חלבים נמי . כבר הזהירך הכתוב חקת עולם לדורותיכם בכל מושבותיכם . כל חלב וכל דם לא תאכלו . (קטד) לרבות הגבולין . כל חלב וכל דם לא תאכלו . מה דם השוה בכל אף חלב השוה

באור הרא"ם

ועשרון לכבש ויין ושמן רביעית ההין : (קטג) לרבות את הפסח לאליה . שיהיה קריבה עם האמורים לגבוה : (קטד) כגון שגבו מעות לפסח . הוא דברי המחבר ואינו מת"כ . ויש עוד כיוצא בו כגון חמורת פסח ופסח שנחכסרו בעליו בלחם הכל שלמים : (קטז) מה חלב בשני לאוין . חד כל חלב וכל דם לא תאכלו . ומד, לאו דזרות וכל זר לא יאכל קדש : (קטו) יכול יקיים בה מצות אליה . שיטול קצת ממנה ודיה ת"ל תמימה שיקח כולה : (קטז) ת"ל לעומת העצה . כנגד הכליות שהוא למטה מחוס השדרה . הכליות נקראו עצה (ברכות ס"ח) הכליות יועצות : (קטח) ת"ל יסירנה . ואמר לקמן כמו זרע למעלה וזה השיעור יכנס לפנים מן הפנה : (קטט) אין לך אלא מה שאמרו בענין ולא חלב דפנות . ומסר כהן ועי' בת"כ וחזין ג"כ דברי ר' ישמעאל : (קפ) היינו דאמרינן . (פסחים ס"ד) ע"ש כה"ע ובכאן מנומנס קצת : (קפא) ואע"ג דאליה קרויה חלב וכו' הוא דברי המחבר : (קפג) אלא על שם עילוי . היינו האליה מאכל מובחר (פסחים ג') מי קספי לך מאליה : (קפד) ואי משום שנקרבת וכו' . כל הדרשה דנליו מעורבבים ועיין ספרי ראה פירוש כי ירחיק ה' וכו' וכן (בכורות ס"ו) ועיקר כוונתו כי הקרא דלגי ואיל וכו' הפסח והטהור יחדו יאכלנו קאי על פסולי המוקדשין שנפדו שאימוריו מותרים לזרים . ומזה יצא לגבי האליה שהוא בכלל האימורין שמוחר באכילה . ומה שמסיים להחיר בשר באכילה לזבין ולזבות אגב גרר מייחית לה הבא . ומה שמסיים וכו' ואפילו חלבים נמי היינו אס' מדמין לגבי ואיל יהיה כל חלב חולין מותר באכילה ע"ז מסיים כבר הזהירך הכתוב כל חלב ודם וכו' . כן נראה כוונתו כפי לשונו . אבל באמת לא הבנתי דבריו למה לא העתיק דברי הגמרא מזכורות שם וכח דברים מעורבבים מפי עמנו וכו' : (קטד) לרבות הגבולין . הוא

פסיקתא פרשת ויקרא זוטרותא זט

בכל יצאו כליות וזוטרות ואליה שאינן קרוין חלב אלא להקטרה בלבד (קפ"ה) ולא עוד אלא שהרי לעומת העצה הוא פירושנו להסירה ושלמה ממעל לכסלים מקום הכליות שבפנים וכן פירשו רבותינו ז"ל ממקום שהכליות יועצות והוא כמו זרת למעלה ממקום שהאליה תלויה ללמדך שאין האליה קרויה חלב אלא לענין הקטרה בלבד :

פס' . ואם עז קרבנו . הפסיק הענין שלא תהא העז טעונה אליה . וכמך ידו כדלעיל :

פס' . והקריב ממנו . (קפ"ו) מן המחובר [יכול] לפי שנתמעט מן האליה יתמעט מכולם .

ת"ל את החלב המכסה את הקרב ואת כל החלב אשר על הקרב :

פס' . (קפ"ז) והקטירם . (יכול) כאחת . לחם אשה לריח ניחוח כל חלב לה' . (קפ"ח) לחייב על החלב מעילה (קפ"ט) וכן הוא אומר (ויקרא ה) (ומעלה מעל) - מקדשי ה' (קל) משום רבי ישמעאל אמרו הרי הוא אומר (במדבר יח) אך בכור שור או בכור כשב או בכור עז לא תפדה קדש הם את דמם תזרק על המזבח ואת חלבם תקטיר למדנו לבשר שהוא טעון מתן דמים וחלבם במזבח . למעשר ולפסח מנין כשהוא אומר (דברים יז) ודם זבחך ישפך על מזבח וגו' (אליו) מעשר ופסח שהן במתן דמים . אין די אלא דמים . חלבם מנין ת"ל כל חלב לה' . להביא חלב מעשר ופסח שהן טעונים מזבח :

פס' . חקת עולם . לבית עולמים . לדורותיכם . שינהוג הדבר לדורות . בכל מושבותיכם . בין בארץ בין בחוצה לארץ . כל חלב וכל דם לא תאכלו . רבי יהודה הקיש חלב לדם מה חלב בשני לאוין אף הדם בשני לאוין . וחכמים אומרים (קנ"א) אין בהם אלא אוהרה אחת בלבד . (קנ"ב) והזהיר הקב"ה את ישראל על (החלב ועל) הדם בין של בהמה בין של חיה ובין של עוף אכור שנאמר (ויקרא יז) וכל דם לא תאכלו בכל מושבותיכם לעוף ולבהמה והיה בכלל בהמה דכתיב (דברים יד) זאת הבהמה אשר תאכלו שור שה כשבים וגו' וכתיב (שם) איל וצבי ויחמור וגו' . דם שהנשמה יוצאה בו ענוש כרת (קנ"ג) ודם התמצית ודם איברים עומד עליהם באיסור . דאמר רבא (כריתות ד') (קנ"ד) חמשה לאוין הן בדם טעמא מאי אמר לדם עומד עליהם חולין ואמה לדם תמצית ואמר לדם האיברים ואמר לדם כיסוי שנאמר רק את דמו לא תאכלו . ואחד לדם הקזה שנאמר רק חזק לבלתי אכול הדם . למה לדם הקזה שהנפש יוצאה בו וכשאמרו דם האיברים לא אסרו אלא במופרש מן האיברים אבל לא נפרש מן האיברים ומובלע באבר מותר לאכלו באותו אבר . וחזוין שביד אע"פ שלא פירש מהם אסור עד שיחתכנו וימלחנו שכן אמרו חכמים חזוין שביד אכורין . והרוצה ליתן בשר בתוך קדירה אסור עד שיהא מולחו יפה יפה ומדיחו יפה יפה שכן (חולין ק"ג) אמר שמואל אין הבשר יוצא מידו דמו עד שמולחו יפה יפה ומדיחו יפה יפה ויעוף

הוא ח"ל . ובה"כ הוא כהדיא : (קפ"ה) ולא עוד אלא וכו' . המהמר האריך בדברי עלמנו בדבר האליה שאינה קרויה חלב ומוהר . זה הוא לסתור דברי הקראים שאסרו חלב האליה . ובהקדמתי כתבתי בזה הרבה כי בימי המהמר נחפשו דעות הקראים נגד הרבה מלות ההורא לאסור את המותר ולהתיר את האסור . ואז עמדו נגדם ר' בעדיה גאון וחכמי הדור וזה המהמר ר' עובדיה אחד מהם שנלחם מלחמת הדת נגד הקראים : (קפ"ו) מן המחובר יכול לפי שנתמעט מן האליה וכו' כנ"ל : (קפ"ז) והקטירם כולם כאחת כנ"ל . והיינו כל האימורין של קרבן צפעס אחד ולא באיברי העולה דחקן (המיד פ"ז) הוסיט לו הראשון הראש והרגל ע"ש : (קפ"ח) לחייב על החלב מעילה . היינו איסור מעילה חל על איסור חלב ועיין כריתות כ"ג ע"ב : (קפ"ט) וכה"א נפש כי תמעול מעל וחטאה בשגגה מקדשי ד' . עיין לקמן בה"כ מרבה חלב ק"ק וקדשים קלים למעילה . ועיין (כריתות כ"ג) : (קל) משום ר' יוחנן וכו' . דמסיק האי קרא כל חלב וכו' להביא חלב מעשר ופסח שהם טעונים לגבי מזבח ועיין בספרי (קרח) שם : וכו' (פסחים סד) דורש מקרא אך בכור שור וכו' קודם הם להביא את המעשר ופסח שיטענו מזבח . ולא מהאי קרא כל חלב ודם . ופלא הוא שלכך ר' ישמעאל לא נזכר שמה וכו' : (קנ"א) אין בו אלא אוהרה אחת . היינו לאו דדם חלב לאו דזרות גבי דם ליכא וכו' (קנ"ב) ודם התמצית ודם איברים עומד עליהם באיסור לאו כנ"ל : (קנ"ג) והזהיר הקב"ה על הדם בין של בהמה בין של חיה ועוף וכו' כנ"ל . ועל החלב ע"ש כי חלב של חיה ועוף מותר לאכלו והקרא מביא רק מאיסור דם והוא לקמן בפ' לו : (קנ"ד) דאמר רבא . נדפס במעות וכו' . דאמר רבא (כריתות ד') ה' לאוין האמורים בדם למה אחת לדם חולין ואחת לדם קדשים ואחת לדם כיסוי ואחת לדם האברים ואחת לדם החמנית : [מכאן ועד סוף דינן ניקור לא פירשתי] .

פסיקתא פרשת ויקרא זוטרתא

שממלאין אותו בשר וטוין אותו מותר ואין חוששין שמא בלע הדם מאי טעמא כבולעו כך פולטו. ואם נותנין אותו בבצק וטוין אותו בבצק. אם בצק של סלת הוא בין שהאדימה בין שלא האדימה מותר. ואם בצק קיבר הוא אם הלבנה מותר ואם לאו אסור. ואם משאר קמחים הוא. האדימה מותר לא האדימה אסור. וכל אלו שממלאין בבשר בין גזל בין תרנגולת בין אווז בין גדי מותר ואפילו פיו למעלה והוא שמלאהו בבשר אבל בכבד אסור שהרי אסרו אסור להשפיד בשפוד כבד על הבשר לכתחלה ואם עשה עשוי. הלב קורעו ומוציא את דמו. לא קרעו קורעו אחר בישולו ומותר. מאי טעמא לפי שפולט הוא ואינו בולע. בכ"ד מקומות מנקין את הבשר של בהמה מן הדם ומן החלב. י"ב מאיסור דם וי"ב מאיסור חלב ואלו הן. קרום של מוח. מורקין של צואר. ושני חוטין שביד. ושני קרומים של ביצים. וחוט של טחול. הרי אלו של דם. ואלו של חלב. ה' חוטין בכסלים. שנים משמאל מתפורין לשלש שלש וג' מימין מתפורין לשנים שנים. ושני חוטין של כליות. ושני קרמים של כסלים. וקרום של טחול. הרי אלו מאיסור חלב. וחלב אינו נוהג אלא בבהמה טהורה שכך שנינו חומר בחלב מדם ובדם מבחלב. חומר בחלב שהחלב מועלין בו וחייבין עליו משום פיגול ונותר וטמא מה שאינן בדם. חומר בדם שהדם נוהג בבהמה ובחיה ובעופות בטמאין ובטהורין והחלב אינו נוהג אלא בבהמה טהורה בלבד שנאמר (ויקרא ז) כי כל אוכל חלב מן הבהמה אשר יקריבו ממנה קרבן לה' וגו'. ואע"פ שאמרו חכמים חיה בכלל בהמה כאן חילוף שנאמר אשר יקריבו ממנה קרבן לה' וחיה אינה ראויה לקרבן. ואם תאמר שיש בבהמה בעלי מומין שאינן ראויין לקרבן וחיה חלבן מותר. בעלי מומין ריבה בהן הכתוב הואיל ובמינן קרב שכך שנו רבותינו בברייתא אין לי אלא תמימין הראויין. חלב בעלי מומין מנא לן ת"ל מן הבהמה חלב חולין מנין ת"ל כי כל אוכל חלב. וכל חלב שהוא קרב על גבי המזבח אסור באכילה מאי טעמא לפי שאסור חלב בענין קרבנות נכתב ואי זה זה זה החלב המכסה את הקרב והיא המפה הפרושה על הקרב ושעל המסס ובית הכוסות ענוש כרת וזהו שעל הקרב ולמה נאסר זה מכל החלב לפי שהוא דומה לחלב המכסה את הקרב תותב קרום ונקלף אף זה תותב קרום ונקלף. אמר רב יהודה חוט של בני מעים צריך לגורדו עד אמה מה טעם. לפי שתותב קרום ונקלף הוא וזהו חלב שעל הדקין. חלב שעל הקיבה הדומה לקשת אסור ומחלוקת ר' ישמעאל ורבי עקיבא הוא. ואע"ג שר' עקיבא מתיר נהגו בו איסור. חלב שעל הכליות אסור וענוש כרת. ושעל הכסלים שהירכים דבוקים אסור וענוש כרת שכך אמרו חכמים אמר ר' אבא אמר רב יהודה אמר שמואל חלב שעל הכסלים ענוש כרת. אליה אע"ג דלענין הקרבה חלב היא מותרת באכילה מאי טעמא לפי שנאמר כל חלב שור וכשב ועז לא תאכלו למה נאסר אם להוציא את החיה מאשר יקריבו ממנה קרבן לה' יצאת אלא אמר לך הכתוב כל חלב ששור בשור וכשב ועז אסור יצאת אליה שאינה שוה בשור ועז להקרבה. שכך אמרו חכמים לימד על העז שאינה טעונה אליה ומתוך שאינה טעונה אליה לקרבן מותרת באכילה. אליה של כבש מותרת שאינה שוה בשור ועז :

ניקור בשר

שעשה חוטין יש בבהמה וצריך ליטלן. של כליות. ושל כסלים. ושל טחול. איסורן איסור חלב וקרמין שלהן כן וצריך לקלפן ולגורדן. ושל ביצים. ושל מוח. איסורן איסור דם. ואמרו חכמים כסלין שהן כחלב אל יניחם על גבי בשר וידיחם או ינקרם לפי שהבשר בולע מן החלב של כסלים והקשו חכמים על דבר (אמר) זה אם כן כסלים עצמן כשאתה מנקרן בולע בשר שבכסלים מחלב שבכסלים. וחזרו ואמרו קרום יש בין חלב לכסלים ואינו בולע. ועוד הקשו אם כן חלב גופו קרום יש לו ואין הבשר שתחתיו בולע ממנו. אמרו אותו קרום רך הוא ונמרטו וכולע ואסור. טבח שנמצא אחריו חלב רב יהודה אמר כבשעורה ור' יוחנן אמר כבזית. ואמר רב פפא לא נחלקו בדבר זה האומר כבשעורה לעברו בלא מלקות והאומר כבזית להלקותו ולעברו. ואמר

פסיקתא פרשת ויקרא זוטרתא

מר זוטרא כזית אפי' בשנים ושלשה מקומות : כבשעורה במקום אחד : והלכתא רווחתא היא להלקותו בכזית . לעברו בלא סלקות כבשעורה : פס' . וידבר ה' . הפסיק הענין . דבר אל בני ישראל לאמר . לדורות : נפש כי תחטא בשגגה . (א) נפש ולא (אדם) . (ב) תני רבי חייא משל לכהן שהיו לו שתי נשים אחת בת כהן ואחת בת ישראל ומסר להם את העיסה וטמאוו . והתחיל מדיין עם הכהנת אמרה לו אדוני מה אתה מדיין עמי יותר מבת ישראל . אמר לה זו אינה למודה בטהרות מבית אביה אבל את כהנת ולמדה מבית אביך . כך המקום מניח את הגוף ומדיין עם הנפש לפי שהנפש מן העליונים ממקום טהרה וקדושה : והגוף מן התחתונים ממקום טומאה . נפש כי תחטא : (ג) דברים משמשינ את הנפש . הושט למזון . והקנה לקול . הכבד לחימה . והריאה שואבת . המסס למחון . והטחול לשחוק . הקיבה לשינה . והמרה לקנאה . והכליות מחשבות : וזהלב גומר : והנפש למעלה מכולם . ואת יוצאה וגוזלת והומסת - לכך נאמר נפש כי תחטא . בשגגה . ומה אם בשגגה חייבת חטאת וצריכה כפרה מויד לא כל שכן . תנו רבנן בני ישראל מביאין חטאת (ד) ואין (הגרים) [העובדי כוכבים] מביאין חטאת . ואין צריך לומר מצות שלא נצטוו עליהם בני נח (ד) אלא אפילו מצות שנצטוו עליהם בני נח : נפש : לרבות גרים (ה) ועבדים . כי תחטא בשגגה . על השגגה הוא מביא ואינו מביא על הזדון . מכל מצות ה' . (ו) ולא מצות המלך ממלכות ישראל . ולא מצות ב"ד . ד"א (ו) מכל מצות ה' . ולא כל מצות ה' (ח) פרט לשמיעת הקול ולבטוי שפתים ולטומאת מקדש וקדשיו : יכול שאני מוציא (ט) מצות עשה שבגדה ת"ל (י) מכל מצות ה' ריבה . ואינו היא מצות עשה שבגדה . היה משמש עם הטהורה ואמרה לו טמאה אני פירש מיד חייב שיציאתו הנאה לו . כביאתו . כיצד יעשה : נועץ ארבעה גודליו בקרקע עד שיסות האבר ופורש . וכן בעבודת כוכבים כסבור הוא שבית הכנסת היא והשתחוה לו . וכן בעריות אשתו ואחותו בבית כסבור לבוא על אשתו ובא על אחותו . ומכל לרבות כל שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת . ועשה מאחת מהנה . (יא) עד שיכתוב שם קטן משם גדול . שם משמעון נח מנחור דן מדניאל וגד מגדיאל . רבי יהודה אומר אפילו כתב שני אותיות והם שם אחד כגון (יב) תת שש רר גג חח . ר' יוסי אומר ועשה אחת מהנה פעמים שהוא חייב חטאת אחת על כולם . פעמים שחייב על כל מלאכה ומלאכה . בברייתא (יג) ומפורש במסכת שבת :

פס' . אם הכהן המשיח יחטא . (יד) ולא כשהוא הדיוט . לאשמת העם . דינו כאשמת העם . מה צבור אינו מביא אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה . אף משיח לא יביא (טו) אלא על העלם דבר (על) [עם] שגגת מעשה . (טז) והקריב על חטאתו אשה

באור הרא"ם
דבורא דחטאת . (א) נפש ולא כנעני כלל . וכו' כח"כ : (ב) תני ר"ח משל וכו' . (ויק"ר פ"ד) : (ג) יו"ד דברים משמשינ וכו' . ויק"ר שם ע"ש עוד הוספות : (ד) ואין הכנענים מביאין חטאת כו' כלל : (ד) ואפילו מצות שנצטוו : דהיינו כנענים חס שגגו חין מביאין חטאת : (ה) ועבדים . עבד כנעני שאל וסבל לשם עבדות : (ו) ולא מצות המלך וכו' . אע"פ שהממרה פי המלך חייב מיתה וכן זקן ממרה נגד ב"ד ג"כ חייב מיתה אע"פ חין על שגגתו קרבן מעילה : (ז) מכל ולא כל מצות . מ"ס דמכל מיעוטא הוא : (ח) לשמיעת הקול ובטוי שפתים . היינו שנועת העדות ושנועת ביטוי חין היחיד מביא חטאת קבועה רק הוא בקרבן עולה ויורד כדלקמן בפרשה ושמועה קול אלה : (ט) מ"ע שבגדה . והורחם את ב"י מעומתאם : (י) ת"ל מכל מצות ה' . ריבה . כל רבויא הוא שיתחייב חטאת בשוגג ועיין בח"כ שמסרש למה לעיל ממעט מכל וכאן מרבה . והיינו כי נדה חייבין על זדונו כרת חייבין על שגגתו חטאת כמו שמשיים הכא לכסוף שיש בנדה עשה ול"ח וכו' גמפרי : (יא) עד שיכתוב שם קטן משם גדול . פי' אף שכתבין לכסוף שם גדול כמו שמעון אע"פ כשכתב רק שם ג"כ חייב שהיה חיבה המהקיימת במקום אחר : (יב) כגון תת שש וכו' . והם ג"כ משם גדול הם מתחלפו שם משך וכן כולם ורבותא אע"פ שהם שני אותיות דומות אע"פ חייב : (יג) ומפורש במס' שבת . בפרק כלל גדול ע"ש : (יד) ולא כשהוא הדיוט . היינו חס חטא כשהוא הדיוט ואמר כך נעשה משום אינו מביא סר אלא שפיר כהדיוט : (טו) אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה כלל . והיינו שיתלה הוראתו בעלמו . אבל על שגגת המעשה גרידא שלא תלה בהוראתו לא : (טז) והקריב וכו' כשהוא ממנה מביא חטאו משפיר כלל : וכו'

פסיקתא פרשת ויקרא זוהרתא

הטא . כשהוא מסונה (אינו) מביא חטאתו משעבר . פר יכול זקן ת"ל בן . אי בן יכול קטן ת"ל פר הא כיצד . בן שלשה כדברי חכמים . ר' מאיר אומר אף בן ארבעה ובן חמשה כשר אלא שאין מביאין זקנים מפני הכבוד . רבי שמעון אומר כל מקום שנאמר עגל בתורה סתם בן שנה . ועגל וכבש בני שנה . בן בקר בן שתי שנים . פר בן שלשה שנים :

פס' . והביא את הפר . פר הוא מביא (יז) אינו מביא חלופין . וסמך את ידו על ראש הפר . (יח) לרבות פר יוה"כ לסמיכה . ושחט את הפר לפני ה' . בצפון :

פס' . ולקח הכהן המשיח . נאמר כאן לקיחה (יט) ונאמר להלן לקיחה . מה להלן בכלי אף כאן בכלי . מדם הפר . מדם הנפש ולא מדם העור ולא מדם התמצית . מדם הפר . (כ) דם מהפר יקבלנו . והביא אותו . כשר ולא פסול . אל אהל מועד . (כא) למעט קרבנו למצוה יחידית שלא יתן מדמו על מזבח הזהב :

פס' . ומבל הכהן . (כב) ולא מספג . ומבל והזה (כג) על כל הזאת טבילה . (כד) את אצבעו בדם . מה אצבעו האמורה להלן ימין אף המיומנת שבימין . בדם . שיהא בדם כדי טבילה . והזה . לא המטיף . והזה . לא הזורק . מן הדם . (כה) מן הדם שבענין . שבע פעמים . (כו) ולא שבע טיפין . שבע פעמים . שיהא מונה שבע פעמים . לפני ה' את פני פרוכת הקדש . לא על כל הפרוכת אלא (כז) מכון כנגד (הבדיל) :

פס' . ונתן הכהן מן הדם (כח) על קרנות הרי שתיים ולמטה אומר על קרנות הרי ארבע למדנו שארבע מתנות שבמזבח הפנימי מעכבות . לפי שנאמר בפר בהן גדול ובפר העדה קרנות הרי ארבע (כט) והיינו דאמרינן בסנהדרין נאמרו דמים בפנים ונאמרו דמים בחוץ . מה דמים האמורים בפנים היסר אחת מן המתנות לא עשה כלום . וכן תנינן בזבחים דמן טעון הזיה על הפרוכת ועל מזבח הזהב מתנה אחת מהן מעכבת . מזבח קטורת הסמים לפני ה' . (ל) ואין הכהן ה' . מלמד שהכהן עומד מחוץ למזבח קטרת הסמים ומזה . על הפרכת אשר באהל מועד (לי) לרבות כל הקרנות אשר באהל מועד . ואת כל דם הפר ישפוך . ולא יטוף . ישפוך . ולא יזרוק . אל יסוד מזבח העולה אשר פתח ונו' . (לא) זה יסוד מערבי מיכן שאין מעבירין על המצות . לפי שביציאתו מן המשכן ביסוד פתח אהל מועד פוגע ושם היה שופך ביסוד מערבי . והיינו דתנן במסכת זבחים שירי הדם היה שופך על יסוד מערבי של מזבח החיצון :

באור הרא"ם

וכ"ה צ"כ . ופי' א"ס משיח עבר מנשיאותו ע"י מוס או זקנה . אעפ"כ א"ס מביא שוגג צהורא מביא פר ובזה משוגה הוא מנשיא כי נשיא שעבר דינו כהדיוט . אבל הכהן המשיח בקדושתו עומד אף לאחר שעבר עיין (הוריות י') : (יז) אינו מביא חלופין . פי' א"ס לא מלא פר אינו מביא החתיו שער כמו הדיוט ומלת פר דריש דיחורא הוא : (יח) לרבות פר יוה"כ לסמיכה . שלא נאמר בפר אחרי מות : (יט) ונאמר להלן לקיחה . דכתיב (שמות כ"ד) ויקח משה חצי הדם וישם באגנות : (כ) דם מהפר יקבלנו . לאחוקי א"ס נשך הדם על הרצפה ואספו פסול : (כא) למעט קרבנו למצוה יחידית . היינו נחטא של עבודה כוכבים נידון המשיח כמו יחיד עיין בפ' שלח . ונקרא עבודה כוכבים מזה יחידית שיחידה הכהן צפרשה בפני עזמה בפ' שלח . או משום שאנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמענו . וכדאמרינן (סנהדרין ל"ט) כי דבר ה' בזה זה העובד עבודה כוכבים (המבאר ר"ל ז"ל) : (כב) ולא מספג . פי' מקנה : (כג) על כל הזאת טבילה . פי' בכל הזאת נדרך להטביל אצבעו בדם ואח"כ יזרוק : (כד) את אצבעו בדם . מה אצבעו האמורה להלן (ויקרא י"ד) גבי מזורע באצבע הימנית מה להלן ימין המיומנת שבימין אף כאן אצבעו המיומנת שבימין כז"ל . ופי' המיומנת שבימין אצבע הרגילה למלאכה והיינו שאלל אגודל : (כה) מן הדם שבענין . היינו מדם האמור שהזה ממנו הזאה ראשונה למעוסי שיריים : (כו) ולא שבע טיפין . היינו צהורה אחת : (כז) מכון כנגד בית הגדים כז"ל : (כח) על קרנות . צ"כ הגי' על קרן קרנות ולמטה הוא אומר על קרן קרנות . פי' דהוי ליה למכתב על קרן וכתיב קרנות מיעט קרנות שחיס הכי ארבע . ולמטה הוא צמר העדה כדמסיים : (כט) והיינו דאמרינן . (סנהדרין ד') ע"ש והוא לימד אחר לא מקרן קרנות ובכאן קינר ולא סיים הק' דסנהדרין : (ל) ואין הכהן לפני ה' כז"ל . כי הכהן עומד חוץ למזבח לא דכה"ג ציוס הכפורים : (לי) לרבות כל הקרנות וכו' . פי' שיהא על הד' קרנות ועיין צ"כ . וזה דברי ר' יהודה ולא דריש מן הדין קרנות : (לא) זה יסוד מערבי . שהיסוד שנאמר רוח כנגד פתחו של הכל

פסיקתא פרשת ויקרא זמרתא יא

פס'. ואת כל חלב פר החטאת : (לג) לרבות פר יום הכפורים : (לג) ירים ממנו : מן (המזבח) : את החלב המכסה וגו' :
פס'. כאשר יורם משור זבח השלמים מה פרש בזבח השלמים שאינו מפורש כאן אלא מה שלמים לשמן אף זה לשמן : משור זבח השלמים מיעטו מן האליה : והקטירם הכהן על מזבח העולה : לא על מזבח הפנימי :
פס'. ואת עור הפר : (לד) כולו כשהוא שלם יכול יוציאנו שלם וישרפנו שלם ת"ל על ראשו ועל כרעיו : (לה) מה ראשו וכרעיו אמורין להלן ע"י ניתוח אף כאן ע"י ניתוח : ושמה תאמר ע"י הפשט : (לו) ת"ל וקרבו ופרשו בלא הפשט :
פס'. והוציא את כל הפר אל מחוץ למחנה : שאין צריך : (לז) שהרי כתיב ושרף אותו כאשר שרף את הפר הראשון : ולמה נאמר ליתן לו מחנה שניה ונאמר בדשן אל מחוץ למחנה ליתן לו מחנה שלישית : מחנה שכינה ומחנה לויים ומחנה ישראל : אל מקום טהור : שיהא מתוקן שאם היה טמא יטהרנו : אל שפך הדשן : (לח) ששם היו נותנין את הדשן אל שפך : רבי אליעזר אומר שיהא מקומו משופך מדרון : ושרף אותו : הכשר (לט) ולא הפסול : על עצים : לרבות כל העצים אפי' בקש ובתבן ובגבבה : (י) באש : ולא בסיד ולא ברמין ולא בניבסוס רותח : ישרף : (מא) אע"פ שאין שם דשן :
פס'. ואם : הרי זה מוסף על הענין הראשון (מב) אלא שפר המשיח קודם לפר העדה בכל מעשיו : כל עדת ישראל : עדה המיוחדת בישראל ואיוו זו זו (מג) סנהדרי גדולה היושבת בלשכת הגזית שהיו כולן ראויין להוראה : ישגו : יכול יהו חייבין (מד) על שגגת מעשה (מה) ת"ל ונעלם אין חייבין דבר על שגגת מעשה שלא ידעו איסורו של דבר והורו בו להתיר : ועשו הקהל : על פיהן בשגגת מעשה : ונעלם דבר : ולא שתתעלם (מו) מצוה כולה כגון שהורו יש נדה בתורה אבל שומרת יום כנגד יום מותר : יש יום שבת בתורה אבל המוציא מרשות לרשות פטור כדמפורש במסכת הוריות : ותניא בתורת כהנים מעיני הקהל ועשו (מז) (הוריה) תלויה בבית דין : ומעשה תלוי בקהל : אחת מכל מצות ה' : (מח) מצות האמורות במשיח הן מצות האמורות כאן : אשר לא תעשינה ואשם : (מט) כשם שנפרעין מן היחיד כך נפרעין מן הצבור :
פס'. ונגדעה החטאת : (י) ולא שיודעו החטאים : אשר חטאו : לפי מה שהטאו מביאין חטאו (יא) שני שבטים מביאין שני פרים שלשה מביאים שלשה פרים : שגמים

באור הרא"ם

הוא : (לג) לרבות פר יום הכפורים הכליות ויזכר הכזב כל" וכו' בת"כ : (לג) ירים ממנו מן המחובר כל" וכו' בת"כ ופי' שיהיה כל הפר מחובר יחד בשעת הרמה עיין (מנחות ע"ז) שלא ינחם הבשר קודם שיטול האמורין : (לד) כולו כשהוא שלם : כשיוציא הפר מחוץ למחנה יהיה שלם ולא ינחמו מקודם : (לה) מה ראשו וכו' : האמורים להלן גבי עולה דכתיב את הראש וכו' וקרבו וכרעיו ירחץ במים והקטיר והוא ע"י ניתוח : (לו) ת"ל וקרבו ופרשו וכו' : אר"ס כשם שפרשו בקרבו כך צפרו בעורו והכוונה כשם שלא יקח הפרש מן הקרניים כך העור יהיה דבוק לבשרו : (לז) שהרי כתיב ושרף אותו : לקמן בפס' של צבור : (לח) ששם היו נותנים : פי' שיחד מקום לדשן שיהיה חמיד במקום אחד : (לט) ולא הפסול : שאם חירע להם פסול קודם זריקה נשרפין בבית הדשן שבהם הבית ועי' (זבחים ק"ד) חני לוי שלשה בית דשנים היו שם וכו' ע"ש : (מ) אע"פ שאין שם דשן : דל"ת אל שפך הדשן דשן ממש קמ"ל הואיל ויחדו לשם דשן ג"כ כשר : (מא) באש ולא בסיד : אע"פ שהוא חולדות אש אעפ"כ לא נקראים אש : (מב) אלא שפר משיח קודם : לכן פרשתו מוקדמת : וכן אומר לקמן פר משיח ופר העדה פר משיח קודם : (מג) סנהדרי גדולה : והיינו של ע"א ועיין בת"כ בארובה : (מד) על שגגת המעשה : היינו שלא תלוי בהוראת ב"ד : אלא שנתחלף לב"ד ולרוב הקהל שומן בחלב ואכלו : (מה) ת"ל ונעלם דבר וכו' : היינו שב"ד גרמו לדבר שטעו בהוראה : והלשון שלא ידעו איסורו של דבר הוא פירוש על שגגת המעשה : פי' ח"כ : (מו) מצוה כולה : כגון אין נדה בחורה אין שבת בחורה עיין (הוריות ד') וזה מן ונעלם דבר דוקא וזה זיל קרי בי רב הוא : (מז) הוראה תלוי בב"ד ומעשה תלוי בקהל כל" וכו' בת"כ והיינו אם עשו ב"ד בעצמם ע"י הוראתם דינם כיחידים : (מח) מצות האמורים במשיח וכו' : בת"כ ליתא דרשא זו ועי' (יבמות ע"ז) לימד זה מן לאשמח העם ע"ש : (מט) כשם שנפרעין מן היחיד : דוקא ואשם הוא לשון יחיד : (י) ולא שיודעו החטאים : פי' אם ב"ד הורו על חלב או דם שהוא מותר ועשו קהל על פיהם רק לא ידעו על מה הורו ב"ד אם על חלב אם על דם : ובהוראת ה' פליגי אמוראי בזה : (יא) שני שבטים

פסיקתא פרשת ויקרא זוטרותא

עליה: מה תלמוד לומר נאמר כאן עליה ונאמר להלן עליה (ויקרא יט) לצרור לגלות ערותה עליה בחיה. מה להלן דבר שחייבין על זדונו כרת ועל שגנתו חטאת. אף כאן עד שיזרו בדבר שחייבין על זדונו כרת ועל שגנתו חטאת. (יג) כגון שהזרו על חלב הדקין או שומרת יום כנגד יום או על הוצאת מרשות לרשות בשבת או על השתחוויה של עבודת כוכבים. והקריבו הקהל. לחייב על כל קהל וקהל פר בן בכר. להטאת כדלעיל:

פס': וסמכו זקני העדה את ידיהם. מיוחדים שבעדה. וכמה הן. (יג) וסמכו שנים (או) זקני שנים. אין בית דין שקול מוסיפין עליהן אחד הרי כאן חמשה דברי רבי יהודה. ידיהם. (יד) יד כל יחיד ויחיד. היינו דתנן במסכת סנהדרין סמיכת הזקנים ועריפת העגלה. ותאנא סמיכת הזקנים. סמיכת הזקנים או סמיכת התלמיד שקורין אותו רבי ומסנין אותו דין (בעודו) [בעידו] כדכתיב (נחמד כז) ויסמוך את ידיו עליו ויצוהו. סמיכה זו סמיכת הפר. על ראש הפר. פר טעון סמיכה (נו) ואין שעירי עזים צריכין כמיכה דברי ר' יהודה. ושחט את הפר לפני ה'. בצפון:

פס': והביא הכהן וגו' וטבל הכהן וגו' ומן הדם וגו' ואת כל חלבו וגו'. כולו כדמפורש לעיל. ועשה לפר (יז) לרבות פר יום הכפורים. כאשר עשה לפר החטאת זה פר כהן המשיח. כן יעשה לו. שנה עליו. ללמד. שאם חסר אחת מכל המתנות לא. כדתנן פרים הנשרפים ושעירים הנשרפים וכו' מתנה אחת מהן מעכבת לכך נאמר כן יעשה לו. וכפר עליהם אע"פ שלא סמכו. ונסלח לו. אע"פ שלא נתן שיריהם. כדתנן שירי הדם היה שופך על יסוד מערבי אם לא נתן לא עכב שנאמר ונסלח להם מכל מקום:

פס'. והוציא את הפר חוץ לשלש מחנות כדלעיל. ושרף אותו כאשר שרף את הפר הראשון מיכן אמרו פר המשיח ופר העדה עומדים. פר כהן משיח קודם לפר העדה לכל מעשיו. חטאת הקהל הוא. זה בנין אב לכל חטאות הקהל שישרפו. הוא. להוציא שעירי הרגלים שאינן בשריפה אבל שעיר יוח"כ טעון שריפה שדמן מכניס לפניו. חטאת. שיהיו כל מעשיו לשם חטאת. הוא פרט לשרפו שלא לשמו היינו (דכתיב) [דתנן] כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשרין אלא שלא עלו לבעלים. לשום פירוש חובה חוץ מן הפסח והחטאת בכל זמן:

פס'. אשר נשיא יחטא. אמר רבן יוחנן בן זכאי למה יצאת פרשת נשיא (נח) כאשר ללמדך שאשרי הדור שנשיא שלו מביא קרבן חטאת על שגנתו. אם הנשיא שלו מביא צריך לומר הדיוט. אם על שגנתו הוא מביא קל וחומר על זדונו שחוזר בתשובה (נט) ודומה לו (קהלת ח) אשר יש צדיקים שמגיע אליהם כמעשה הרשעים בעולם הזה ושלוה כך מגיע אליהם לצדיקים. שלוה בעולם שנוחלין שני עולמות. ועשה אחת מכל מצות ה' אלהיו. שאין על גביו אלא אלהיו זה המלך נאמר כאן ה' אלהיו ונאמר להלן ה' אלהיו. דכתיב (דברים יז) למען ילמד ליראה את ה' אלהיו. מה להלן מלך אף כאן נשיא האמור מלך (סא) ולא נשיא שבט. אשר נשיא יחטא. (סב) כשיחטא כשהוא נשיא פרט לקדמות שאם חטא קודם שנתמנה מלך אינו מביא שעיר. ועשה אחת. לחייב על כל אחת ואחת. (סג) חלב שעל הדקין וחלב שעל הקיבה בהעלם אחד חייב שתי חטאות. חלב ודם בין בהעלם אחד בין בשני העלמות חייב

באור הרא"ם

שבטים כו'. כי כל שנס מביא בפני עולמו. וה"ל חס חמא שנס אחד מביא פר אחד ובהוריות פלוגתא בזה: (נג) כגון שהזרו על חלב הדקין. הוא לשון המחבר: (נג) וסמכו שנים. זקני שנים וכו' כנ"ל: (נד) יד כל יחיד ויחיד. אבל כ"ל כומך בשתי ידיו: (נו) ואין שעירי עזים. היינו הבאים על חמא עבודת כוכבים: (נז) לרבות פר יו"כ. היינו כל"מ וד"ס ומגילה עיין (זכמים מ'): ומצין: (נח) כאשר ללמדך וכו'. דורש אשר לשון אשרי: (נט) ודומה לו אשר יש צדיקים וכו'. שם דורש ג"כ אשרי לצדיקים שמגיעים להם טובה בעוה"ז: (ס) ונאמר להלן ה' אלהיו וכו'. גבי מלך: (סא) ולא נשיא שבט. שדיט כהדיוט ומביא כשהוא נשיא: (סב) כשיחטא כשהוא נשיא. דורש הלשון נשיא יחטא שחטא כשהוא נשיא: (סג) חלב שעל הדקין וכו'. בהעלם אחת חייב שנים. פי' אפילו אכלו בהעלם ח' בלחץ

פסיקתא : פרשת ויקרא : זמרתא : יב

שתי חטאות : מכל מצות ה' אלהיו : מצות האמורות במשיח ובעדה (סד) הן מצות האמורות כאן : מכל מצות ה' : ולא כל מצות ה' (סה) פרט לשמיעת הקול ולביטוי שפתים ולטומאת מקדש וקדשיו : אשר לא תעשינה בשגגה : מלמד שהוא מביא (כו) על שגגת המעשה : ואשם : (סו) מלמד שהוא מביא אשם תלוי כדן יחיד : פס' : או הודע אליו : (סה) לא שיאמרו לו אחרים : ד"א או הודע אליו (סס) אפילו אמרה לו שפחתו : חטאתו אשר חטא : (ע) כגון אשתו נדה ואחותו בבית ובעל אחת מהן שיודע לו אי זה בעל : וכן שבת ויום הכפורים ועשה מלאכה בין השמשות ואין יודע איזה מהן : אכל חלב ונותר ואינו יודע לכך נאמר אשר חטא בה עד שתודע לו חטאתו : והביא את קרבנו : בקרבנו הוא יוצא (עא) ואינו יוצא בקרבן אביו : שעיר : ולא שעירה : (עב) עזים : ולא חילופין : יצא :

פס' : וכמך ידו על ראש השעיר : (עג) לרבות שעיר נחשון לכמיכה : ושחט אותו : לא תמורתו : (עד) ולמטן אומר ושחט אותה ולא וולדה ולא חילופה ולא תמורתה : (עה) מיכן היה ר' שמעון אומר חמש חטאות מתות : ולד חטאת : תמורת חטאת : וחטאת שמתו בעליה : ונתכפרו בעליה : ושעיברה שנתה : סימן ותמנ"ע : במקום אשר ישחט את העולה לפני ה' : בצפון (עו) הכתוב קבעו חובה בנין אב : לכל חטאות שתהא שחיטתן בצפון שלא לבייש לעוברי עבירה שחוזרין בתשובה (עז) מיכן סמכו חכמים תפלת לחש שלא להתבייש מן השומעין : חטאת הוא : כל מעשיה לשם חטאת : הוא :

פס' : ולקח הכהן מדם החטאת באצבעו : (עח) שיקבל בימין : ונתן על קרנות מזבח העולה : (עט) זה יכוד דרומי : לפי שכשם שבצאתו מן ההיכל בהזאות הפרים נותן על יסוד מערב : כסמוך לו : כך בירידתו מן הכבש אינו נותן את הדם : אלא על יסוד היסוד הסמוך לו : ואיזה זה יכוד דרומי : פס' : ואת כל חלבו וקטיר המזבחה כחלב זבת השלמים : (פ) תותב קרום : ונקלף ושתי כליות ויותרת : וכפר עליו שתהא (פא) כפרה לשמו (כג) ושלא יכפר לשנים כאחת : יצא :

פס' : ואם נפש אחת תחטא : (פג) הרי אלו מעוטין : העושה על פי עצמו חייב ולא העושה על פי הורית בית דין : כיצד הורו בית דין לעבור על אחת מכל מצות ה' כדמפורש במסכת הוריות והם הכי נמי בתורת כהנים ומסקאנא העושה מפי עצמו חייב : מפי הוראת ב"ד פטור : רבי שמעון מוסיף : הורו ב"ד וידעו שטעו וחזרו : בהן :

באור הרא"ם : ידעו מחלקין חטא חייב שהם ועיין (כריכות ד') פריך למה חייב שהם הרי הכל לאו ה' הוא ומסיק לבסוף כשאלו בשני ממחויין ע"ס : (סד) הן מצות האמורות כאן : היינו הכל בחטא שמייבין על זדוני כרת : (סה) פרט לשמיעת הקול כו' : דכל הני מביא עליהם קרבן עולה ויורד לין הנשיא מביא עליהם שער ועיין (הוריות ח' ע"ג) כי המלך והנשיא אינם בקרבן עולה ויורד : כי אינם באים לידי עניות : (סו) על שגגת המעשה : שסבור שהוא שומן ואכלו : וזוה חלוק הוא מכהן המשיח שהמשיח פטור משגגת המעשה : (סז) מלמד שהוא מביא אשם תלוי וכו' : פי' בלא הודע דינו כיחיד : חטא דכבוד יצא מכלל יחיד ומביא שער : (סה) לא שיאמרו לו אחרים : והיינו שהוא מכהן : (סס) אפילו אמרה לו שפחתו : עיין בח"כ דנשא זו : ובכאן נלכך לדחוק הכוונה שהוא מכהן : (ע) כגון אשתו נדה ואחותו וכו' : פי' אף שנשניהם חייב חטאת אף מחמת שלא ידעו לו חטא אינו מביא שער : ועיין בח"כ בזה דברי ר' יהושע ור"א מחייב חטאת : (עא) ואינו יוצא בקרבן אביו : היינו אם אביו הפריש חטאת על חטאו ומח : וזנו ג"כ חטא באותו חטא אינו מביא קרבן אביו : וקשה הלא הוא חטאת שמתו בעליה דלמיחה אזלי : וז"ע : וכן העיר הרמב"ם : (עב) עזים ולא חילופין : פי' דה"ל שיכול להביא ג"כ פר כנו המשיח : ורק להקל עליו בזה הכהן : (עג) לרבות שעיר : נחשון לכמיכה : חטא היה חטאת : (עד) ולמטה הוא אומר : בפי' שניה בכשזה דיחיד : (עה) מכאן היה רש"א : מכאן לאו דוקא דמיחה ליכא למשמע מהכא ועי' ח"כ : (עו) קבעו חובה : בצפון דוקא : (עז) מכאן סמכו חכמים : (סוטה ל"ג) ע"ס : (עח) שיקבל בימין : כי כל מקום שנאמר חטא אינו חטא ימין וגמר ממנו : (עט) זה יסוד דרומי : עיין בח"כ בזה הכוונה : (פ) תותב קרום ונקלף : פירשתי למעלה : (פא) כפרה לשמו : לשם בעלים : (פג) שלא יכפר לשנים כאחת : שלא יערכו דם חטאת בדם חטאת אחרת : (פג) הרי אלו מעוטין

פסיקתא פרשת ויקרא זו טרתא

בין שהביאו כפרתן בין שלא הביאו כפרתן (פד) והלך ועשה על פיהם פטור. מעם הארץ. פרט למשיח שהוא בפר. מעם הארץ פרט לנשיא שהוא בשעיר. בעשותה. העושה כולה ולא העושה מקצתה. כיצד שנים או חזין (פה) במלגו ולוגזים. בכרבר ושובטים בקולמוס וכותבים בקנה והוציאו לרשות הרבים וכו' במסכת שבת. אחת כמצות ה'. (פו) הזכורים למעלה במשיח. אשר לא תעשינה. (פו) השב מידיעתו מביא קרבן על שגנתו. מצות ה'. ולא מצות המלך של מלכות ישראל ולא מצות ב"ד. מצות האמורות במשיח ובעדה ובנשיא הן האמורות כאן. (פח) אשר לא תעשינה. מלמד שהוא מביא אשם תלוי :

פס'. או הודע אליו. ולא שיאמרו אחרים. יכול אע"פ שאינו מכחיש ת"ל או הודע אליו חטאתו. והביא קרבנו שעיר עזים זכר תמים (פט) מה חטאת [עבודת כוכבים] בשעירה והיא בת שנתה אף כל חטאות בשעירה והיא בת שנתה :

פס'. וסמך את ידו על ראש החטאת. (י) לרבות חטאת [עבודת כוכבים] לסמיכה. (יא) ושחט את החטאת וכו' שלא תהא שחיטתה אלא בצפון :

פס'. ולקח הכהן מדמה באצבעו. (יג) מיכן אמרו שחט בצפון וקבל בדרום פסול. עד שישחט בצפון ויקבל בצפון. ואת כל דמו ישפוך. (יג) שאם קיבל דם החטאת בד' כוסות ונתן מזה אחד ומזה אחד שכולן נשפכין על היסוד :

פס'. ואת כל חלבה יסיר כאשר הוסר חלב מעל זבח השלמים. מה בזבח השלמים חלב תותב קרום ונקלף ושתי כליות ויותרת הכבד אף כאן כן. וכפר. עליו (נד) שתהא כפרה לשמו :

פס'. ואם כבש יביא קרבנו. אמר רבי שמעון אע"פ שהבבשים קודמין לעזים בכל מקום לא מפני שהן מובחרים (נה) ת"ל (ואם עז קרבנו) מלמד ששניהן שקולין. כיוצא בו תורין קודמין לבני יונה בכל מקום יכול מפני שהן מובחרין מהם ת"ל וכן יונה או תור לחטאת מלמד ששניהם שקולין (נו) אבל אמרו חכמים האב קודם לאם בכל מקום האמור מפני שכבוד האב עדיף מכבוד האם ת"ל איש אמו ואביו תיראו מלמד ששניהם שקולין אבל אמרו חכמים האב קודם לאם בכל מקום מפני שהוא ואמו חייבין בכבוד אביו. יביא. וכתוב יביאנה מלמד שאם הפריש חטאתו ואבדה והפריש אחרת תחתיה ואח"כ נמצאת הראשונה שתיהן עומדות. מנין שיביא את זה שירצה ת"ל יביא. יכול יביא שתיהן ת"ל יביאנה אחת ולא שתים :

פס'. וסמך ידו על ראש החטאת. (יז) לרבות חטאת נזיר וחטאת מצורע וחטאת מטמא מקדש לסמיכה. ושחט אותה לחטאת. שתהא שחיטתה לשם חטאת :

פס'. ולקח הכהן מדם החטאת. שיהא קיבול דמה לשם חטאת. וכפר עליו הכהן

באור הרא"ם

מיעוטיין. ע"י (שבת נ"ג.) חלחל מיעוטי כתיבי ושם דריש לכולהו : (פד) והלך ועשה על פיהן. היינו היחיד עשה ע"י ב"ד פטור לפי שחלה ב"ד ועיין ב"כ בארובה : (פה) במלגו. כמו מזלג ולוגזים הוא מחסף השגלים : (פו) הזכורים למעלה במשיח. שחייבין על זדונו כרת. וכו' שמסיים לבסוף : (פו) השב מידיעתו וכו'. למעוטי ישראל מומר לעבודת כוכבים שאינו שב מידיעתו : (פח) אשר לא תעשינה ולאשם מלמד שהוא מביא אשם תלוי כנ"ל וכ"ה ב"כ. ועיין במבארי ב"כ : (פט) מה חטאת עז בת שנתה. כדכתיב (במדבר ט"ו) והקריבה עז בת שנה לחטאת ועיין ת"כ שילוף ג"כ ממזרע : (י) לרבות חטאת עבודת כוכבים לסמיכה. כי שם במדבר לא נאמר סמיכה : (יא) ושחט את החטאת במקום העולה וכו'. אלא בצפון כמו עולה : (יג) מכאן אמרו וכו'. דורש סיפא דקרא דלמעלה. במקום העולה ולקח הכהן וכו' היינו שיקח במקום העולה שנשחטה בצפון. וע"י ת"כ : (יג) שאם קיבל וכו'. בוסות וכו'. סי' שנתן מכל כוס מחנה אחת חזי מוהר הדמים דין שיריים יש להם ונשפכין ע"ג היסוד : (נד) שתהא כפרה לשמו. ב"כ מוסיף שלא יכפר לשנים כלל ושיהא הכהן מכפר ע"י עצמו כנ"ל ב"כ. והכוונה הכהן הזורק יהיה מכון הכפרה לשם הצעלים ולא יעשה כוונה זו ע"י כהן אחר : (נה) ת"ל אש כבש יביא קרבנו לחטאת כנ"ל. וכ"ה ב"כ ולעיל כתיב והביא קרבנו שפירח עזים כאן הקדים עז לכבש : (נו) אבל אמרו חכמים וכו'. כהן חסר וכו' וכ"ה ב"כ האב קודם לאם כנ"מ יכול מפני שכבוד האב עדיף על כבוד האם ת"ל (ויקרא י"ט) איש אמו ואביו תיראו מלמד ששניהם שקולין אבל אמרו חכמים האב קודם וכו' כנ"ל : (יז) לרבות חטאת נזיר. דה"ל למיכתב וסמך ידו על ראשה וחטאת יסירא הוא :

פסיקתא פרשת ויקרא זוהרתא יג

שתהא כפרה לשם חטאת, מיכן אמרו שחט שלא לשמה קיבל שלא לשמה הילך שלא לשמה זרק שלא לשמה פסול:

פס' ואת כל חלבה יסיר כאשר הוסר חלב הכשב מזבח השלמים, מה פירש בכשבים שלמים חלב תותב קרום ונקלף שתי כליות ויותרת אף כאן כן, וכפר עליו, מה תלמוד לומר וכפר וכפר וכפר לפי שצריך ליתן ארבע מתנות ואם לא נתן אלא שלש כפר, וכפר אע"פ שלא נתן אלא שתיים, וכפר אע"פ שלא נתן אלא אחת, וכפר וכפר וכפר, חד באשר נשיא יחטא, חד ואם נפש אחת, חד ואם כבש יביא קרבנו, כתוב וכפר בשלשתן והן על מזבח העולה (נח) והיינו דאמרי בית הלל דמים מלמעלה ונתן על קרנות המזבח ונאמרו דמים למטה ואת כל הדם ישפוך אל יסוד המזבח והוא בשפיכה אחת כן דמים של קרנות (נח) דיו במתנה, או כלך לדרך הו' דנין חטאת וארבע קרנות ממתנות שמזבח הזהב שארבעתן מעכבות כמו שאמר למעלה בפרים הנשרפים, ואל יוכיח זו מתן דמים של יסוד שאינו חטאת על ארבע הקרנות אלא שפיכות דמים ליסוד לפיכך צריך לומר וכפר וכפר וכפר שלשה פעמים וכו' הלכתא: **פס'** ונפש כי תחטא: (ק) הסמך חטאת היחיד, (לחטאת) יחיד, כי תחטא עיקר החטאת התלוי בנפש, ושמעה קול אלה, אין אלה אלא שבועה, וכן הוא אומר (נמנר ה) והשביע הכהן את האשה בשבועת האלה, (קא) אין לי אלא באלה שיש בה שבועה ומנין לעשות שבועה שאין עמה אלה כשבועה שיש בה אלה תלמוד לומר (קג) ושמעה קול אלה, (קג) עד שישמעו מפי התובע (קד) ולא מפי עבדו ולא מפי בנו ולא מפי שלוחו עד שיאמר להם הנתבע משביע אני עליכם אם יודעים אתם לו עדות שתבואו ותעידו, ושמעה קול אלה עד הראוי להעיד ולא שיהא קרוב או פסול או עד מפי עד שנאמר והוא עד הכשר לעדות, ד"א ושמעה קול אלה והוא עד (קס) שקדמה עדות לשבועה ולא בזמן שקדמה שבועה לעדות, שאם השביעם לבשתדעו לי עדות תבואו ותעידו וינם חייבין, ומניין שאינו מדבר אלא בתביעת ממון אמר ר' אלעזר (קו) נאמר כאן אויין (קו) ונאמר (כאן) אויין, אומריין כאן בתביעת ממון (קס) מה אויין אמורין בפקדון אינו מדבר אלא בתביעת ממון אף אויין אמורין כאן בתביעת ממון, או ראה או ידע, (קט) רבי יוסי הגלילי אומר מה ת"ל והוא עד או ראה לא אמרתי אלא שאפשר לה להתקיים בדיעה שלא בראיה ובראיה שלא בדיעה, (קי) ואינו זו זו תביעת ממון ידע שהודה בפניו ראה שראה ממש, השביעו חמשה פעמים חוץ לב"ד והודה יכול יהו חייבים ת"ל והוא עד או ראה או ידע אם לוא יגיד ונשא עונו, לא אמרתי אלא במקום שאם אינו מגיד מתחייב זה (בנפשו) ואיזה זה זה בבית דין מיכן אמרו השביעו בחוץ וכפרו ובאו לב"ד והודו פטורין, הודו בחוץ ובב"ד כפרו חייבין, (קיב) כפרו שניהם כאחת שניהם חייבין בזה אחר זה (הראשון) כפר אחת והודה אחד (קיג) הכופר חייב, היו שתי כתי עדים כפרה הראשונה ואחר כך כפרה

והיינו דאמרי ב"ה, (סנהדרין ד' ז' זהים ל"ה) ועיין בת"כ נאמרו דמים למעלה כ"ל: (נח) דיו במתנה אחת כ"ל, ועיין כל הדרשא בת"כ ובסנהדרין ובזבחים כי הלשון דהכא אינו מדויק: (ק) הסמך חטאת יחיד לחטא יחיד כ"ל, כי בפרשה שלמעלה חטאת יחיד ובכאן חטא יחיד: (קא) אין לי אלא באלה שיש עמו שבועה, כמו בסוטה: (קב) ושמעה קול אלה, מקול משמע אפילו באלה שאין עמו שבועה, ועיין (שבועות ל"ו) לומר (מחזקאל י"ז) ויבא אומן באלה ע"ש: (קג) עד שישמע מפי החובע כ"ל, דעיקר קרא כתיב במושבע מפי חמרים: (קד) ולא מפי עבדו, היינו ששלח החובע עבדו להעדים ונשבעו (ועיין שבועות ל"ה): (קס) שקדמה עדות לשבועה, דורש ושמעה קול אלה והוא עד בשעה שנשבע כבר ידע העדות: (קו) נאמר כאן אויין, היינו או ראה או ידע: (קז) ונאמר להן חוץ כ"ל היינו גבי פקדון או בחשומת יד או בגזל או עסק: (קח) מה אויין האמורים בפקדון וכו', אינו אלא בהביעת ממון כדכתיב בהדיא או בגזל או עסק אף אויין האמורים כאן גבי שבועה בהביעת ממון כ"ל וכ"ה בת"כ ובכאן הלשון מעורבב: (קט) ריה"ג אומר וכו', הוא חוץ לא דריש ודריש מקרא אחר: (קי) ואינו זו זו תביעת ממון, ולא בעדי נפשות שאם הודה שהרג את הנפש לפני עדים הוא פטור עד שיראו בעיניהם ולא שייך ע"ז שבועה, וכן בעדי קנס אם הודה לפני עדים פטור, ע"ז קאמר הקרא והוא עד או ראה או ידע, דוקא בהביעת ממון: (קיב) כפרו שניהם כאחת, היינו השני עדים: (קיג) הכופר חייב היינו

פסיקתא פרשת ויקרא זמרתא

השניה שתיהן חייבות (קי) מפני (שמדות) [שעדות] יכולה להתקיים בשתייהן. (קיד) אם לא יגיד. נדרש לו ונדרש בל"ד ובאל"ף ופירושו אם לו לבעל הדין לא יגיד. ונשא עונו (קמו) שאם השביע עליו והלך והודה חוצה לו (פטור מן השבועה) אינו נפטר מן השבועה עד שיגיד למי שהשביעו:

פס'. או נפש אשר תגע בכל דבר טמא. זקנים הראשונים היו אומרים (קמו) יכול אם יגע אדם בנוגע טמאות יהא חייב ת"ל בנבלת חיה טמאה מה אלו מיוחדים שהם אבות הטומאות יצא דבר שאינו אב הטומאה. ר' עקיבא אומר יכול אפי' יגע באוכלין ומשקין ובכלי חרש יהא חייב ת"ל בבהמה מה בהמה מיוחדת שהיא אב הטומאה יצאו אלו שאינן אב הטומאה. וכשהוא אומר בכל דבר טמא לרבות השורף פרה ופרים והמשלח השעיר (קי) שהן מטמאין (בהמה) [במשא]. בכל דבר טמא. לרבות הבככות והפרעות והקיר ואילן המיסך על הארץ. פרעות. אלו אבנים היוצאות מן הקיר. בנבלת חיה טמאה (קי) אפי' כזית ממנה. בנבלת בהמה טמאה (קי) להוציא קרניה ושערה. בנבלת שרץ טמא (קכ) לרבות (צפורן) [צרופן] ועירובן. ונעלם ממנו והוא שנעלם ממנו טומאה ולא נעלם ממנו מקדש וכו' מפורש במסכת שבועות: **פס'.** או כי יגע בטומאת אדם. [אדם] זה המת. טומאת אדם. זה טמא מת. לכל טומאתו. לרבות זבין וזבות נדות ויולדות. (קכ) אשר יטמא (בה). לרבות בועל נדה. בה. לרבות בולע נבלת עוף טהור שהוא מטמא בגדים אבית הבליעה. ומנין שאינו מדבר אלא בטומאת מקדש וקדשיו (קכ) דכתיב כי את מקדש ה' טמא. וכת' והנפש אשר תאכל בשר מזבח השלמים אף חייב קרבן האמור כאן בטומאת מקדש וקדשיו. ונעלם ממנו. (קכ) רבי אומר ממנו מכלל דהוה ליה ידיעה. והוא ידע הרי שתי ידיעות. אינו חייב אלא עד שיהא בה ידיעה בתחלה וידיעה בסוף והעלם בינתיים: **פס'.** או נפש כי תשבע וגו'. אינו חייב על הסתהרה (קכ) עד שיבטא בשפתיו. להרע או להיטיב. מה הטבה רשות (קכ) אף הרעה רשות להרע לאחרים שאינו חייב אלא בנשבע להרע לעצמו (קכו) כי הא דאמר ר' יוחנן אהא בתענית ער שאבוא לביתי. וכן הוא אומר (תהלים סו) נשבע להרע ולא ימיר. או להיטיב לאחרים הוא חייב ולא להרע יכול לעבור על המצוה (והוא) חייב קרבן ת"ל להרע או להיטיב מה הטבה רשות (קכו) אף הרעה רשות. הנשבע לבטל את המצוה שאם עבר לבטל את

באור הרא"ם

אם היה ראשון שכפר חייב כי חולי יגיד ג"כ השני ויתחייב ממון ע"י השני. משא"כ השני אם כפר אחר שכפר הראשון בפני עצמו. ושוב הראשון לא יכול לחזור ולהגיד שוב אין השני ראוי להעיד. ורק לחייבו שבועה להכחיש את העד אינו נקרא חביעה ממון: (קי) מפני שהעדות יכולה להתקיים בשתייהן כנ"ל: (קיד) אם לוא יגיד. (כתיב לוא בוא' ואל"ף) דורש אם לו לא יגיד רק שהודה חוצה לו אינו נפטר מן השבועה עד שיגיד למי שהשביעו: (קמו) שאם השביע עליו וכו'. היינו אם כפר אח"כ בנ"ד חייב קרבן שבועה: (קמו) יכול אפי' נגע אדם במגע טומאה יהא חייב כנ"ל. וכ"ה בת"כ והיינו שלא נגע בנבילה טמאה אלא באדם שנגע בנבילה והוא ראשון לטומאה: (קי) שהם מטמאין במשא כנ"ל לפי גירסת הת"כ. וכן שכתב הרב ק"א. והלשון במשא לאו דוקא כי רק טומאת מגע יש בה. ע"ש: (קי) אפילו כזית ממנה. מלת טמאה מיותר ע"כ דורש לרבות כזית ועיין בת"כ בארוכה: (קיס) להוציא קרניה ושערה. לפי גירסת דהבא להוציא יהיה הכוונה קרנה ושערה שאינם מחוברים לבשר ע"כ אין בהם טומאה. אבל בת"כ הגירסא לרבות קרנה ושערה ופירושו המצארים שמהובר לכזית בשר וקמ"ל דקרנה ושערה מטמאין משום יד: (קכ) לרבות צירופן ועירובן כנ"ל. עי' לקמן בפ' שמיני: (קכא) אשר יטמא לרבות בועל נדה. בה לרבות נבלת עוף טהור כנ"ל. ועיין ח"כ: (קכב) דכתיב כי את מקדש ה' וכו'. חסר כאן ועיין פ"כ. גבי חזרת מקדש כתיב (במדבר ה') ולא יטמאו את מחניהם וכתיב בחריה ונכרתה כי את מקדש ה' טמא הרי עונש מקדש (ויקרא י"ב) בכל קדש לא חגע זו חזרת קדש. וכתיב (שם ז') והנפש אשר תאכל מבשר זבח השלמים וטמאתו עליו ונכרתה הרי עונש קודש מה עונש האמור להן בטומאת מקדש וקדשיו אף קרבן שחייב כאן על טומאת מקדש וקדשיו כנ"ל: (קכג) רבי אומר ונעלם ממנו. מכלל דהוה ליה ידיעה בתחלה והוא ידע ידיעה לבטוף עיין (שבועות ה') לימד הגמ' היכא משמע ע"ש וכנ"ל הבא וכ"ה בת"כ: (קכד) עד שיבטא בשפתיו. דכתיב לבטא בשפתיים: (קכה) אף הרעה רשות יצא להרע לאחרים וכו' כנ"ל. ופי' להרע לאחרים כגון שיכה לאיש פלוגי שאינו ראוי שהוא פטור מקרבן: (קכו) כי הא דאמר ר' אבהו וכו' (תענית י"ב מכות כ"א) יכול נשבע לעבור על המצוה יהיה חייב קרבן כנ"ל: (קכו) אף הרעה רשות יצא

פסיקתא פרשת ויקרא זוטרתא יד

המצוה מלקין אותו ומקיים את המצוה אבל נשבעין לקיים את המצוה כדי לזרז את עצמו (קכח) וכן אמר דוד (תהלים קיט) נשבעתי ואקיימה לשמור משפטי צדקך ומניין אפילו דברים שאין בהם הרעה והטבה כגון אזורק צרור לים ושלא אזורק. ת"ל לבטא בשפתים לכל אשר יבטא האדם להביא את שאמר אוכל ושלא אוכל אכלתי ושלא אכלתי. (קכט) האדם בשבועה פרט לאנוס ונעלם ממנו פרט למזיד שמוזד אינו בקרבן אלא במלקות ארבעים. מיכן אמרו חכמים אל תהי פרוץ בנדרים שמא תמעול בנדרים:

פס'. והיה כי יאשם לאחת מאלה מלמד (קל) שהוא טעון וידוי מה וידוי האמור בשעיר המשתלח עד שהוא חי מתודה עליו אף וידוי האמור בשעיר כאן עד שהוא חי מתודה עליו. אשר חטא עליה. (קלג) מלמד שטעון סמיכה. (קלג) והביא אף לאחר יום הכפורים את אשמו לה' לחטאתו אשר חטא מה חטאתו מותרה נדבה אף אשמו מותרו נדבה. נקבה ולא מומטום. מן הצאן (קלג) ולא הפלגס שיצא מכלל כבש ולכלל איל לא בא. כשבה או שעירת עזים לחטאת אחת הוא מביא (קלד) ואינו מביא שתים. וכפר עליו הכהן מחטאתו. על חטאתו שאם הפריש מעות לכשבה או לשעירה (קלה) והעני מביא עוף. העשיר ירבה כשבה או שעירת עזים:

פס'. ואם לא תגיע ידו די שה. אין אומרים לו ללוות או לעשות אלא עד שיגיע ידו. ויש לו שה ואין לו צרכיו (קלו) מניין (תלמוד לומר) שיביא קרבן עני ת"ל די שה. והביא את אשמו אשר חטא שתי תורים או שני בני יונה לחטאת. שתים מביא אחת אינו מביא. אחד לחטאת ואחד לעולה. שתהא מקדים חטאת לעולה כדי שיתכפר בחטאתו ואח"כ מביא דורון עולתו. (קלי) והביא אותו אל הכהן. שיפרישם הוא ואחר כך יביאם אל הכהן. מלמד שהוא חייב בטיפול הבאתן. והקריב את אשר לחטאת. בנין אב לכל החטאות הבאות עם העולות שיהיו קודמות לעולות הבאות עמהן. (קלח) ומלק את ראשו. (מלמד) מול הרואה את העורף (קלט) וכן הוא אומר (נמדנר כג) והוא יושב ממולי. ולא יבדיל. ואם הבדיל פסול:

פס'. והזה מדם החטאת על קיר וגו'. (קמ) מעצמה של חטאת. על קיר המזבח לא על קיר הכבש ולא על קיר היסוד ולא על קיר ההיכל. והנשאר בדם ימצה אל יסוד המזבח. (קמא) זה קיר התחתון. חטאת הוא. שיהא כל מעשיו לשם חטאת. הוא. פרט לשמלקו שלא לשמו:

פס'. ואת השני יעשה עולה כמשפט. (קמב) כמשפט עולת בהמה מה עולת בהמה

באור הרא"ם

הנשבע לבטל המצוה כ"ל: (קכח) וכן אמר דוד. (נדרים ח') ע"ש: (קכט) האדם בשבועה פרט לאנוס. היינו בשבועה שעבר קסבר שנשבע בחמת שלבו לזכו: (קל) מלמד שהוא טעון וידוי חי כ"ל וכו' בת"כ. כי על וידוי בעצמו אינו צריך לימוד שכתוב בהדיא וההודיה: (קלג) מלמד שהוא טעון סמיכה. מלת עליה דריש: (קלג) והביא אף לאחר יום"כ. כי אינו מהכפר עד שיביא קרבנו: (קלג) ולא הפלגס: כל חודש י"ג נקרא פלגס: (קלד) ואינו מביא שתים. דה"ל ללמוד כמו שדלות מביא חורים ח' לחטאת וח' לעולה כמו כן כ"ל יביא ב' ח' לחטאת וח' לעולה עיין בת"כ בארוכה: (קלה) והעני. פי' כי הוקרו הטלאים אחר שהפריש המעות והעני ואין לו מעות להוסיף יביא עוף: (קלו) מניין שיביא קרבן עני ת"ל די שה כ"ל. ודי מיעומא הוא: (קלז) והביא אותו וכו' שיפרישם וכו'. הלשון ככאן מעורבב משני דרשות. גס בת"כ הלשון אינו מכוון כ"כ ועי' בילקום. וכפי שהעלו המבארים בת"כ כ"ל אחד לחטאת ואחד לעולה והביא אותם אל הכהן שיפרישם הכהן ח' לחטאת וח' לעולה. ומניין שאם הפרישם הוא (היינו הבעלים) יהיה הפרישו הפרש ח"ל אחד לחטאת ואחד לעולה. והביא אותם אל הכהן. היינו שהוא הפרישם חמלה ואח"כ הביא אותם אל הכהן. ואח"כ ז"ל והביא אותם אל הכהן שהוא חייב בטיפול הבאתן שכל כמה שלא מסרן ליד כהן בכל האחר קאי: (קלח) ומלק את ראשו ממול ערפו מול הרואה את העורף כ"ל. וזה שהוא מולקת למעלה מהאגפיה בגרון וזה הוא מול הרואה את העורף: (קלט) והוא יושב ממולי. והיינו כל היכא דכתיב ממולי לאו עליו ממש כי לא עליו היו יושבים רק שכלק ראה אותם. ועיין (חולין י"ט) מביא קרבן אחרונה: (קמ) מעצמה של חטאת. שלא יקבל בכלי וזה רק מחטאת עצמה וזה על קיר המזבח: (קמא) זה קיר התחתון. היינו מחוס המיקרא ולמטה: (קמב) כמשפט עולת בהמה. בת"כ הגירסא כמשפט חטאת בהמה. עיין כ"ז (חולין כ"א) הסוגיא בארוכה. אבל רש"י פי' בהומש כמשפט עולת

פסיקתא פרשת ויקרא זוהרתא

מן החולין וביום וכיד ימנית אף עולת העוף כן (קמג) ר' ישמעאל אומר (ארבעה עולות) כמשפט עולת העוף ממול ערפו :

פס' ואם לא תשיג ידו לשתי תורים. אמר רב יהודה (קמז) חביבה מצוה בשעתה שמיד הוא מביא עשירית האיפה ואין סמתינין לו עד שיעשיר ויביא כשבה או שעירה. והביא את קרבנו אשר חטא עשירית האיפה. אחת מעשרה לשלש סאין שהם ז' רבעים ועוד (קמח) האיפה ג' סאין סאה ו' קבין קב ד' לוגין לוג ששה ביצים וסימן גוד"ו. כלת מן החטים לחטאת. שיהא הפרש מעות לשום חטאת. לא ישים עליה שמן. (קמו) נותן הוא על שיריה. לא ישים עליה שמן ואם נתן פסל. לא יתן עליה לבונה ואם נתן כשר. שנאמר כי חטאת היא מכל מקום. ומפני מה בשמן פסול ובלבונה כשר. שהלבונה יכול ללקט. והשמן אינו יכול ללקט. ר' יהודה אומר כי חטאת היא (קמו) הא מנחת כהן גדול טעונה לבונה :

פס' והביאה אל הכהן והקטיר המזבח. (קמט) שיהא מקטיר לאשים. חטאת. שתהא מעשיה לשם חטאת. הוא. פרט. לשקמצה שלא לשמה :

פס' וכפר עליו מאשר חטא לאחת מאלה. (קמט) להשוות הקלים לחמורים בכבשה או. שעירה או בשתי תורים או בעשירית האיפה. והיתה לכהן כמנחה. (קי) שתהא עבודת המנחה של כהן שלו. (קנא) הרי היא לו כמנחת נדבתו מה מנחת נדבתו אינה נאכלת אף עשירית האיפה שלו לא תאכל. ר' שמעון אומר והיתה לכהן כמנחה. כמנחת ישראל מה מנחת ישראל נקמצת אף זו נקמצת הקומץ קרב לעצמו והשירים קריבין לעצמן :

פס' וידבר ה' אל משה לאמר. הפסיק הענין ליתן ריוח למשה רבינו להבין בין פרשה לפרשה :

פס' נפש. (קנא) לרבות כהן משיח למעילה. כי תמעול מעל. אין מעילה אלא (קנב) שיקד וכן הוא אומר (ד"ה א"ה) וימעלו באלהי אבותיהם. וחטאת בשגגה. נאמר כאן חטאת ונאמר בתרומה חטא מה חטא האמור בתרומה פוגם ונהנה אף כאן. (קנב) בשגגה פרט למזיד. אע"פ שיש בה עון מיתה. מקדשי ה'. קדשים המיוחדים לשם (קנד) יצאו קדשים קלים שאינן מיוחדים לשם. מקדשי ה'. לרבות קדשי בדק

באור הרא"ם

נדבה כפי פשוטו של מקרא. ואולי דברי רש"י נלקחים מכאן אם אין כאן ט"ס : (קמג) ר' ישמעאל אומר כמשפט חטאת העוף. כ"ה בת"כ ובחולין שם ובכאן ערכובי דברים ע"ש וחזין : (קמז) חביבה מצוה בשעתה. פי' כשנעשית מיד ואין מחמילין אותה כמו שמסיים : (קמח) האיפה ג' סאין וכו'. הוא מדברי המחבר. בעצמו : (קמו) נותן הוא על שיריה. פי' ששירי-מנחות נאכלות לכהנים ויכולים לאכול עם שמן וכן עם לבונה אבל משום דאין דרך בני אדם לאכול לבונה להבי נקט שמן : (קמו) הא מנחת כה"ג אינה חטאת וטעונה לבונה כז"ל. וכ"ה בת"כ. ומנחת כה"ג היא עשירית האיפה של מנחת חזיתין שמביא בכל יום : (קמט) שיהיה מקטיר לאשים ומחמילין לשם כז"ל. וכ"ה בת"כ : (קמט) להשוות קלים כחמורים. פי' כי ג'. עבירות. כחובים כפרשה. וכל אחד חמיר מחמיריו מומלח מקדש וקדשו זדונו ככרת. ושמיעת הקול חומרא בו שהשוה שוגג כמזיד ושנועט ביטוי קלה מכולן שלא עשה בו שוגג כמזיד ואין זדונו ככרת. וג' קרבנות כחובים. כשבה או שעירה. ועוף. ומנחה. ולא חמיר ליתן לכא"ל קרבן בפני עצמו. קמ"ל שכולן שוות בו. ורק החילוקים הוא מעשיר לדל ולדל ללות כמו שמסיים. ועי' בת"כ בארוכה וכ"ה ברש"י בפירושו לחומש : (קי) שתהא עבודת מנחה של כהן שלו. בת"כ קנא גירסא אחרת. וגירסא דהכא יותר נכונה. ואין הכוונה שהעבודה שייך לו ולא לבית אב המשמר של אותו שבוע. כי זה נלמד לקמן וכן בספרי פרשת משא מלשם אה קדשו לו יהיו. אלא הכא רבותא קמ"ל מדכתיב וכפר עליו מאשר חטא. ה"ל כי הוא בעצמו אינו יכול להקריב אחרי שהוא בעצמו החוטא רק כהן אחר יכפר עליו. כמו ע"ד מאמרס חין קסיגור נעשה סניגור קמ"ל כי הכהן החוטא בעצמו יכול להקריב (הרב רז"ר בבארו) בקנא הבלין : (קנא) הרי הוא לו כמנחת נדבה. הוא דרשא אחרת. ועיין בת"כ בארוכה : (קנא) לרבות כהן משיח וכו'. עיין (מעילה י"ח) : (קנב) אלא שיקור. בת"כ וכן במעילה שם הגי' אלא שינוי וכה"ל וימעלו מעל בה' היינו ג"כ שינוי עבודה השם לכנעני : (קנב) בשגגה פרט למזיד. דהא כאן לחייב את המזיד מחמת שיש בו עון מיתה. ועיין ס"כ בארוכה : (קנד) יצאו ק"ק וכו'. היינו קודם זריקת דמים ואז עדיין אינם מיוחדים לשם ואין בהם מעילה אבל באומריהם לאחר זריקת דמים מועלין בהם. ועיין ס"כ :

פסיקתא פרשת ויקרא זמרתא טו

הבית . (קנא) והביא . אף לאחר יום הכפורים . איל תמים בן שתי שנים (קנו) שאין איל אלא לשון קשה . וכן הוא אומר (מ"ג כ"ד) ואת אילי הארץ לקח . מן הצאן . ולא מן הפלגם . בערך כסף . יכול אף דינר ת"ל שקלים . יכול שקלי נחשת ת"ל כסף . אי שקלי כסף יכול בבליות מדיות קפודקיות ת"ל בשקל הקדש . סלעים של שקל צורית . (קנו) לאשם . שיהא הפרש מעות לאשם . פירוש האשם הוא הממון :

פס' . ואת אשר חטא מן הקדש ישלם . (קנא) לרבות פחות משהו פרוטה לתשלומין אבל אין חייבין עליו מעילה בפחות משהו פרוטה . ואת חמשתו יוסף עליו . שיהא הוא וחומשו חמשה . ונתן אותו לכהן . מלמד (קנא) שהכהן עצמו מועל . והכהן יכפר עליו . מלמד שהאיל והאשם מעכבין ואין החומש מעכב . (קס) האשם זו מעילת הממון . האיל כמשמעו . ונסלח לו . (קסא) אין משיירין לו ליום הכפורים :

פס' . ואם נפש . (קסב) הרי זה מוסף על ענין (רשות) מלמד שספק מעילות מביא אשם תלוי דברי רבי עקיבא . ועשתה אחת . לחייב על כל אחת ואחת שאם בא לפניו ספק חלב ודם ונותר ופגול בהעלם אחד (קסג) חייב על כל אחת ואחת . חלב נותר ופגול ושומן לפניו אכל אחת מהן . ואינו יודע ודאי איזה מהן אכל מביא אשם תלוי . ועשתה אחת מכל מצות ה' ולא ידע ואשם ונשא עונו . ומה אם לא ידע ונשא עונו . אם ידע לא כל שכן . רבי יוסי אומר אם נפשך לידע מה שכרן של צדיקים לעתיד לבוא צא ולמד מאדם הראשון שעבר על מצוה אחת קנס לו מיתה ולדורותיו עד סוף כל הדורות . המקיים כמה מצות על אחת כמה וכמה . שזוכה לו ולדורותיו . רבי אומר ומה אם ההורג נפש בשגגה (קסד) קבע הכתוב נפש . הגומל חסד עם אחיו והמפרנס את העניים על אחת כמה וכמה שתתן לו נפשו . רבי אלעזר בן עזריה אומר הרי הוא אומר (דברים כד) כי תקצור קצירך בשדך ושכחת עומר בשדה ומה השוכח ועשה צדקה קבע לו הכתוב ברכה . העושה ברצון עצמו ונותן מתנה לעני על אחת כמה וכמה :

פס' . והביא איל תמים מן הצאן . להוציא הפלגם . בערך לאשם . מה ערך האמוה למעלה בכסף שקלים אף כאן בכסף שקלים . לאשם שיהא הפרש לאשם :
פס' . וכפר עליו הכהן על שגגתו אשר שגג . שלא נודע לו בינתיים . והוא לא ידע . פרט לשאמרו לו אחרים . ונסלח לו . (קסה) הא (לא) ידע אינו מתכפר לו עד שיביא (אשם ודאי) . למה זה דומה לעגלה ערופה (קסו) שאע"פ שנערפה ואח"כ נמצא ההורג הרי זה יהרג :

פס' . אשם הוא אשם אשם לה' . מלמד על אשם תלוי שאם שחטו וזרק את דמו (קסז) ואח"כ נודע לו שחטא או נודע לו שלא חטא מנין שהוא מותר באכילה

באור הרא"ם

(קנא) והביא אף לאחר יום הכ"ב . כי אין יו"כ מכפר עד שיביא קרבנו : (קנו) שאין איל אלא לשון קשה . וזה כשהוא בן שתי שנים נשלם גידולו : (קנז) לאשם שיהיה הפרש מעות לאשם . כ"ה ג"כ בת"כ והמבארים נלחצו מאוד בכוונת הרא"ם . והנה המחבר הזה מוסיף סירש האשם הוא הממון . ל"ל כוונתו כי אחרי כי התורה נחנה ערך האשם כסף שקלים בין בשעת היוקרה ובין בשעת הזול כי לא נביא אל מיסב הקרבן רק שיעלה שני שקלים וזה כוונת הדורש האשם הוא הממון . כי השני שקלים הם האשם כן ל"ל כוונתו והבותר יבחר : (קנח) לרבות פחות משהו פרוטה . דורש ולא לרבות . כי אחין וגמין ריבויא הוא : (קנט) שהכהן עצמו מועל . אם בא לידו חטא מעילה חייב ג"כ קרן וחומש . דה"ל אחרי כשזר מועל נותן לכהן ח"כ כהן עצמו כשימעול יפטור קמ"ל דחייב : (קס) האשם זו מעילת ממון . דורש בחיל האשם ונסלח לו האיל . והאשם (זה הממון) מעכבין הכפרה : (קסא) אין משיירין לו ליו"ב : דלא חימא שהקרבן הולה עד שיבוא יו"כ ויהכפר לו קמ"ל שנתכפרה לו מיד : (קסב) הרי זה מוסף על ענין ראשון כ"ל . כי ואם מוסיף על ענין ראשון . ועיין בת"כ כי ר"ס פליג ע"ש : (קסג) חייב על כל אחת ואחת . כי המה שמות מחולקים : (קסד) קבע הכתוב פקוח נפש וכו' כ"ל וכ"ה בת"כ . והיינו מה שזוהי התורה לעשות פרי מקלט להגיל הרולח בשגגה : (קסה) הא אש ידע . (היינו אח"כ) אינו מהכפר לו עד שיביא חטאת כ"ל וכ"ה בת"כ וכ"ה דרש"י בחומש : (קסו) אע"פ שנערפה וכו' . היינו כמו התם אש נמלא הרולח יתרג כי העגלה הערופה מכפר רק על לא נודע . ואף הכא אש שהביא אשם תלוי אש נודע לו שחטא ודאי אינו מתכפר בחטאו ונצרך לו להביא חטאת עיין (כריתות כ"ג) בהחלת הפרק : (קסז) ואח"כ נודע לו שחטא . ונצרך

פסיקתא פרשת ויקרא זוטרותא

ת"ל אשם הוא מכל מקום. יכול אע"פ שלא נשחט ת"ל הוא. מה יעשה לו (קמח) יצא וירעה בעדר. (קמח) אשם אשם לה'. יכול כלו לבדק הבית ת"ל אשם לכהן. אי אשם לכהן יכול ינתן כלו לכהן ת"ל אשם לה'. הא כיצד מותר אשמות נופלים לנדבה ולוקחין בהן עולות. הבשר לשם והעורות לכהנים. זה מדרש דרש יהוידע הכהן הגדול אשם הוא אשם אשם לה' נמצאו שני כתובים קיימים אשם לה' ואשם לכהן. ואומר (מ"ז י"ג) כסף אשם וכסף חטאות לא יובא בית ה' לכהנים יהיו. ד"א אשם אשם לה'. להביא אשם שפחה חרופה שיבוא בכסף שקלים לפי שהוא באיל (קט) ומוציא אשם נזיר ואשם מצורע שאינן באיל ואינן בכסף שקלים:

פס'. וידבר ה' אל משה. נפש כי תחטא ומעלה מעל בה'. (קמח) אמר רבי לוי קשה גזל של הדיוט מגזל של גבוה שגזל הדיוט הקדים חטא למעילה ובגזל הקדש הקדים מעילה לחטא. (קמח) אמר רבי יוסי בן חנילאי לה' להביא קדשים קלים. בן עזאי אומר להביא את השלמים. רבי עקיבא אומר ומעלה מעל בה' שכל המכחש בפקדון מכחש בשלישי שביניהם לפי שהמלוה (קמח) והנושא ונותן בעדים המכחש בעדים מכחש. אבל המפקיד את חברו ואינו רוצה שתדע בו נשמה אלא הקב"ה ומכחש מכחש בהקב"ה הוי ומעלה מעל בה'. (קמח) וכחש בעמיתו. (קמח) יכול דברים. ת"ל בפקדון דבר שהוא של ממון. או בתשומת יד. (קמח) פירשו רבותינו בבבא מציעא כגון שייחד לו כלי להלוואתו שאמר לו מזה יהא פרעונך כגון אפותיקי. או בגזל שגזלו מידו כענין שנאמר (ש"ז ע) ויגזול את החנית מיד המצרי. או עשק את עמיתו. זה עושק שכר שכיר. ת"ר (קמח) עמיתו עמיתו שני פעמים פרט לגבוה (קמח) פרט לאחרים. וכחש. יכול הכחשת דברים שאמר לו לחבירו אכלתי היום והוא לא אכל הלכתי לעיר פלונית והוא לא הלך ת"ל כי תחטא. וכחש. (קמח) שקדם חטא לכחישה כגון האמורים בפסוק בפקדון או בתשומת יד או בגזל או עשק את עמיתו. מה אלו מיוחדין שהן ממון אף כל ממון:

פס'. או מצא אבדה (קמח) וכחש בה. ולא במוצאה. ונשבע על שקר. (קמח) כגון המערב מים ביין. חול בפול. כיוצא בהן. על אחת מכל אשר יעשה האדם

באור הרא"ם

ונלכך להביא חטא. וכן הדין אם נודע לו שלא חטא ג"כ האשם מותר לכהנים: (קמח) יצא וירעה בעדר. פ' הוא חולין גמורים והוא דברי ר"מ עיין ת"כ: (קמח) אשם הוא אשם אשם לה' כנ"ל. יכול כולו לבדק הבית (היינו שדורש אשם לה') והוא כולו לה' ת"ל אשם לכהן וכו' כ"ה הגי' בת"כ. חזל הלשון אשם לכהן לא מלאנו בקרא. והמבארים בארו לו על קרא הקדוש לאשם אל הכהן. או קרא גבי מצורע (ויקרא י"ד) כחטא אשם לכהן. ובאמת דוחק הוא כי הלימוד רק מהאי קרא ממלות כפולות. אשם הוא אשם אשם לה'. ומתורגמו של אליהו למדתי מפי הגר"א ז"ל באדרת אליהו וזה לשונו אשם הוא יכול לכהן (פ' כי מלת הוא דורש אל הכהן) ת"ל לה' וע"ז מסיים הדרשא מותר אשמות וכו' וכן אפשר לפרש בת"כ וכן הכא ת"ל אשם לכהן על קרא דהכא אשם הוא היינו הכהן וכן נראה מצבלי (חולין כ"ג. זבחים ק"ג) אשם הוא וכו' כל שצא לשם חטא ואשם וכו' הנשר לה' ועורה לכהנים. דורש הוא על הכהן. וכאשר מסיים הת"כ והפסיקתא הדרשא שדרש יהוידע הכהן. ולאשר זה דבר חדש ע"כ הארכתי קצת: (קמח) ומוציא אשם נזיר ומצורע. שהם כשזן שנתו. הלא כן נזיר סגי. דליל בן שהי שנים בשני סלעים וכשזן בן שנתו די בסלע: (קמח) אר"ל קשה גזל ההדיוט. (כ"ז ס"ח): (קמח) אר"י בן חנילאי. בת"כ וכן (כ"ק י"ג). ה"ג ר"י הגלילי להביא קדשים קלים למעילה והיינו שהם ממון וכחש בעמיתו קריין בית: (קמח) והנושא והנותן אינו מלוה חלא בעדים והמכחש בעדים מכחש וכו' כנ"ל: (קמח) יכול דברים. פ' שכיח לו בדברים בעלמא כמו שאומר אכלתי והוא לא אכל ת"ל בפקדון דבר שהוא ממון: (קמח) פירשו רבותינו. (כ"ז מ"ח) ע"ש שייחד לו כלי לעשקו: (קמח) עמיתו עמיתו שני פעמים. וכחש בעמיתו וכו' או עשק את עמיתו (ועיין בת"כ): (קמח) פרט לאחרים. היינו כנענים: (קמח) שקדם חטא לכחישה. כגון דבר של ממון דמיד שנתן עיניו לגזול את חברו חטא: (קמח) בזה ולא במוצאה. עיין ת"כ ורבו בזה הפירושים. ויותר נכון דעת רש"י (כ"ק ק"ה): האבדה שאמר שראה אותה מהלכת ברשות אחרת ואינו יודע מי הוא או הודה שהכיר במוצאה ולא היה לו לומר איש פלוני מלא האבדה ואינו יודע אם שלך וכו' עכ"ל רש"י ופסור. והפס כפי דעת ר"א אר"ח לפסור ע"ש: (קמח) כגון המערב מים ביין וכו'. עי' ת"כ. והכוונה אפילו על דבר שאין ידוע בשעה שמכר ואח"כ הודה חייב קרבן שבועה:

פסיקתא פרשת ויקרא זוהרתא: מז

לחטא בהנה. מה אלו מיוחדים שאינן קנסות (קפא) יצאו הקנסות כגון שאמר לו אנסת ופתית את בתי והוא אומר לא אנסתי ולא פתיתי. המית שורך לשורי והוא אומר לא המית:

פס'. (קפג) והיה. מיד. והשיב את הגזלה. (קפג) גזילה הוא משיב אבל אינו משיב תשלומי גזל. (קפד) אשר גזל. על מה שגזל הוא משלם לא על מה שגזל אביו (קפה) לא ישיבנו כל עיקר. ת"ל את העושק. תנן התם הגזול ומאכיל את בניו ומניח בפניהם פטורין מלשלם. (קפו) רבי שמעון אומר אם היה דבר שיש לו אחריות חייבין לשלם. אשר עשק. (קפז) ולא שעשק אביו. או את הפקדון אשר הפקד אתו. בזמן שהוא עמו ישלמנו ואם אינו עמו יפיים על דמיו. או את האבדה אשר מצא. (קפח) פרט למציל מן הים ומן הנהר ומן העובדי כוכבים ומן הלכטים (*):

פס'. או מכל אשר ישבע עליו לשקר ושלם. בא ליתן את האמור למעלה למטה (קפט) להביא תשומת יד עליו לשקר. ושלם. (קי) אינו משלם לאחר השבועה. ושלם אותו בראשו (קיא) ולא תשלומי כפל. וחמשתיו. המשלם בראש מוסיף חומש אבל המשלם תשלומי כפל ותשלומי ארבעה וחמשה אינו מוסיף חומש. וחמשתיו מלמד שהוא מוסיף חומש על חומש (קכ) עד שיתמעט (החומש) משה פרומה. יוסף עליו. (קכג) שיהא הוא וחומשו חמשה וזהו חומש (מלגו). לאשר הוא לו יתננו. (קכד) ולא יתננו לשלוחו שיולך לו שנאמר לאשר הוא לו יתננו (קכה) לשליח בית דין או לזורש. ביום אשמתו. (קכו) היינו דתנן בית שמאי אומרים ילקח בחסר וביתר ובית הלל אומרים בשעת הוצאה ר' עקיבא אומר בשעת התביעה:

פס'. (קכז) ואת אשמו יביא לה. אף לאחר יום הכפורים. איל תמים. בן שתי שנים ולא פלגס. בערכך. נאמר כאן בערכך ונאמר להלן בערכך מה להלן בכסף שקלים אף כאן. לאשם. שיהא הפרש מעות לשם אשם:

פס'. וכפר עליו הכהן לפני ה'. ונאמר להלן על אחת מכל אשר יעשה לאשמה בה (*): חלל לפי החוקים החדשים של אנשי אייראסא מחוייב להחזיר ככל ענין רק יכול לתבוע לו חלק מן האכזר שמתא:

ב א ו ר ה א

(קפא) יצאו הקנסות וכו'. פי' אחרי שקנס חס הודה מעלמו פטור ע"כ חס כפר בו פטור ג"כ מקרבן שבוטה. ונח"כ גי' אחרת ומרבה קנסות. ושם הכוונה קנס לאחר שעמד בדין הוה ממון: (קפג) והיה מיד. פי' מתחלה ישיב הגזילה ואח"כ יצא הקרבן לכפרה: (קפג) גזילה הוא משיב וכו'. עיין בה"כ יכול משיב ומשלם פי' מדכחיב והשיב את הגזילה. ואח"כ ושלם אותו בראשו ה"ל חס הגזילה קיימת כי זולת ששיב הגזילה בעין עוד יוקנס שיתן דמי שויה זולת החומש כמו שמלמנו גבי גנב שמשלם כפל: (קפד) אשר גזל על מה שגזל. הוא דורש אשר גזל הוא דוקא משלם חומש ואשם וכ"ה בה"כ: (קפה) יכול לא ישיבנו כל עיקר כ"ל. וקאי על גזילה חזיו היינו גם הקרן לא ישיב: (קפו) ר"ש אומר. במחניחין שס ליחא מלת דבי שמעון. חלא בגמ' שס (קי"ג). מחני ליה דבי לר"ש בריה ע"כ חפס הכא ר"ש: (קפז) ולא שעשק אביו. היינו לענין חומש: (קפח) פרט למציל מן הים וכו'. שכבר נתייחסו הבעלים עיין (בבא קמא קי"ד): (קפט) להביא תשומת יד לשקר. כי בקרא דלמטה והיה כי יחטא חסר בקרא תשומת יד: (ק) אינו משלם חלא לאחר שבועה כ"ל. והיינו החומש וכ"ה בה"כ: (קא) ולא תשלומי כפל. פי' חס כפר בפקדון ואמר להד"מ ונשבע ואח"כ בלו עדים שגנבו חס לא הודה מעלמו משלם כפל. ואם הודה מעלמו מעיקרא קודם שבאו העדים משלם קרן וחומש חבל לא תשלומי כפל חסילו בלו עדים אח"כ: (קכ) עד שיתמעט הקרן פחות משה פרוטה כ"ל וכ"ה בה"כ: (קכג) שיהיו הוא וחומשו חמשה וזה חומש מלבר כ"ל ולגבי קרן הוא חומש מלגלו: (קכד) ולא יתנו לשלוחו. עי' (ב"ק ק"ד) לשלוחו היינו שכירו ולקיסו חבל עשאו הבעלים שליח יכול למסרו ומקיים מצוה השנה ע"ה: (קכה) לשליח ב"ד חבל יתנו לשליח ב"ד או לזורש כ"ל וכ"ה בה"כ ובה מקיים השנה ויכול להביא קרבן אח"כ: (קכו) היינו דתנן ב"ש וכו'. ג"ל כוונה הדורש כי כל התנאים למדו מקרא ביום אשמתו כי ביום אשמתו נוכל לפרש בשעה שגזל שאז עבר עבירה בגזל. ויש ג"כ לפרש ביום אשמתו בשעה שמצא האשם ואז הוא אחר משלם הגזילה בשעה שמצא הקרבן. ובה אבוא לפרש פלוגתאם לב"ש בפוקי מספקא ליה פי' הקרא ע"כ דורשים לחומרא שילקה בחסר וביחר וב"ה אומרים בשעה הוצאה ס"ל ביום אשמתו בשעה שגזל. ר"ע אומר בשעת החביעה ס"ל ביום אשמתו בשעה שמשלם הגזילה קודם שיביא האשם ועיין (ב"מ ס'): על דברי ר"ע היכא שיש עדים שגזל דפליגי שס אמוראי חס מחייב בשעת החביעה או בשעת הגזילה ע"ש: (קכז) ואת אשמו וכו' אף לאחר יו"כ. דורש יחזיר

פסיקתא פרשת ויקרא זוטרותא

לחייב על כל אחת ואחת (קלם) כיצד היו חמשה תובעין אותו ואמרו תן לנו פקדון ותשומת יד וגזל שיש לנו בידך. שבועה שאין לכם בידי פקדון ותשומת יד וגזל ואבדה. ופעמים שאינו חייב אלא על אחת על הרבה תביעות. כיצד היה תובעו ואומר לו תן לי חטים שהפקדתי אצלך אמש ושלפניו שבועה שאין לך בידי כלום אינו חייב אלא חטאת אחת שנאמר על אחת. והוא הדין לחמשה בני אדם (קלם) לאשמה בה. פרט לפחות משה פרוטה. ויתר דברי השבועות מפורשים במסכת שבועות ובתורת כהנים:

טיכום חמרי השבועות

כי את כל מעשה האלהים יבא במשפט על כל נעלם אם טוב ואם רע (קלם י"ג)

כל הנביאים וכל החכמים לא הוסיפו ולא גירעו. ולפי שהיה קהלת חכם ולימד דעת את העם בא לפרש דברי התורה שהרי אמרה תורה למען ייטב לך ולמען יאריכון ימך ויש צדיקים שבאין להם מקוראות (עי' קדושין ל"ט) ויש רשעים שאוכלין עולמם שלם בשלוח ובהשקט לפיכך הוצרך לומר כי את כל מעשה האלהים יבא במשפט. ללמדך שאין שכר המצות בעולם הזה ולא תשלום הרעות כי אם ליום הדין (שנאמר) ועל כל המעשה שם. לכך נאמר כי את כל מעשה כלומר כל מעשה בני אדם האלהים יבא במשפט ליום הדין. על כל נעלם. אמרו חכמים הרג כנה בפני חבירו ונמאם והוא לא ידע שחבירו נמאם בה אפילו בכך יביאנו במשפט. וכן הרק בפני חבירו ונמאם כל שכן על הנעלמות הכתובות בפרשת ויקרא בהעלמת מוסאות מקדש וקדשיו ובהעלמת שבועת בטוי ושבועת העדות ושבועת הפקדון ולפי שהיתה הפרשה ארוכה קצרתי הענין בה וכתבתי לענין השבועות ענין לבדה בקיצור שהשבועות להם דרכין כענין ששנינו במסכת שבועות בפרק שלישי שבועות שתיים שהן ארבע שאוכל ושלל אוכל שאכלתי ושלל אכלתי. שבועה שלא אוכל ואכל כל שהוא חייב. רבי עקיבא אומר אמרו לו היכן מצאנו באוכל כל שהוא חייב שזה חייב אמר להן היכן מצאנו במדבר ומביא קרבן [שזה] מדבר ומביא קרבן. אלא כשם שנשנית לזו נשנית לזו. לכך קורא להן שתיים לפי שאמר הכתוב להרע או להיטיב שתיים לשעבר ושתיים להבא וכו'. מתניתין וכולם נקראין שבועות בטוי שחייב עליהן קרבן ועכשיו שאין בית המקדש קיים הוא בר מלקות ארבעים. ותנן נשבע חייב וגו' שבועה שלא אוכל כבר זו שבועה שלא אוכלנה ואכלה אינו חייב אלא חטאת אחת זו היא שבועת בטוי שחייבין על זדונה (כרת) ועל שגגתה קרבן עולה ויורד. ואמרו רז"ל כל חייבי כריתות שלקו נפטרו מידי כריתתן שנאמר (דברים כה) ונקלה אחיך לעיניך כיון שלקה הרי הוא אחיך פירוש קרבן עולה ויורד הוא קרבן עשיר כבש ואם אין ידו משגת מביא שתי תורים או שני בני יונה ואם דל הוא מביא עשירית האיפה לכך נאמר עולה ויורד:

פרק שני

הוא שבועת שוא ואי זו היא כדתנן נשבע לשנות את הידוע לאדם אמר על עמד

באור הרא"ם

דוא"ז ממלח ואם: (קלם) כיצד ה' תובעין וכו'. עירובי דברים כאלן. ועיין בת"כ כל פרטי דינים בזה. וכלל הוא. שאין חילוק בין א' לה' בני אדם. אם חנע אוהו א' פקדון ותשומת יד וגזל וכו' ואמר שבועה שאין לך בידי אינו חייב אלא אחת. אין לך בידי פקדון ותשומת יד וכו' חייב על כל אוא"א. היו ה' בני אדם הונעין אותו וכו' אמר שבועה שאין לכם בידי חייב אחת לא לך ולא לך וכו' חייב על כל אוא"א: (קלם) לאשמה בה פרט לפחות משה פרוטה כ"ל היינו אם הקרן פחות משה פרוטה לאו בר השבון הוא ואינו חייב קרבן שבועה:

טיכום חמרי השבועות פי' טיכום מלשון (Tekst) בלע"ז. ופירושו עיקר. חמרי"י על גדרות זלן ההרגום חמרי"י דענא. ויהיה הפירוש עיקר"י גדר"י השבועות"י אשר מבוחרים בפרקים האלה:

פסיקתא פרשת ויקרא זמרתא יז

האבן שהוא של זהב ועל הזהב שהוא של אבן ועל האיש שהוא אשה ועל האשה שהיא איש. נשבע על דבר שאי אפשר לו אם לא ראיתי נחש בקורת בית הבד אם לא ראיתי נמל פורח באויר זו שבועת שוא שחייבים על זדונה כרת ועל שגתה פטור. שבועת במוי נוהגת באנשים ובנשים. אמר שמואל כל העונה אמן אחר השבועה כמוציא שבועה מפיו דמי שנאמר (נמלכר ה) ואברהם האשה אמן אמן. כלומר שאם הדיין השביעו והוא עונה אמן כאלו הוא נשבע בפיו: ^ה

פרק שלישי

שבועות העדות נוהגת באנשים ולא בנשים שנאמר (דברים יט) על פי שני עדים למה לא נאמר שנים אלא שני שני ללמד גזרה שזה כתיב כאן שני עדים וכתוב להלן (סז) ועמדו שני האנשים מה להלן אנשים אף כאן אנשים. ואע"פ שיש עדות שהנשים כשרות לה כגון נאמנת אשה לומר איש פלוני מת להשיא את אשתו וכן נאמנת להביא גיטה כדי שתנשא. ונאמנת על הבכור לומר זה יצא ראשונה. ונאמנת על עצמה לומר טהורה אני וטמאה. ונאמנת לומר נשביתי וטהורה אני. ושבועת העדות נוהגת ברחוקים ולא בקרובים בכשרים ולא בפסולים בפני ב"ד ושלא בפני ב"ד. כיצד אומר לעדים בואו והעידוני שבועה שאין אנו יודעין לך עדות וכו' כדתנן בשבועות בפרק שבועת העדות משביע אני עליכם בשבועה האמורה בתורה. מצוה אני עליכם בצוה האמורה בתורה. אוסרכם אני באיסור האמור בתורה הרי אלו חייבים. בשמים ובארץ הרי אלו פטורין. באל"ף דל"ת ביו"ד ה"א בשדי בצבאות בחנון ברחום בארך אפים ברב חסד ובכל הכנויים הרי אלו חייבים. והעדות דברי הכל בעמידה. ובעלי דינין בשעת גמר דין בעמידה והדיין בישיבה שנא' (שמות יח) וישב משה לשפוט את העם ויעמוד העם על משה. דביתהו דרב הונא הוה ליה דינא קמיה דרב נחמן אמר היכי איעביד. איקום מקמה מכתתמן טענותיה דבעל דינה אי לא איקום מקמה אשת חבר הרי היא כחבר. אמר לשמעיה אפרח בר אווזא. והאמר מר בשעת גמר דין הכל בעמידה בין עדים בין בעלי דין ודיין בישיבה. דיתיב כמאן דשאר מסיאניה ואומר איש פלוני אתה זכאי ואיש פלוני אתה חייב. ואמר רבא בר רב הונא האי צורבא מרבנן דידע בסהדותא וזילא ביה סילתא למיזל גבי דיינא דזוטר מיניה לאסהודי גביה לא ניזיל. ואי צורבא מרבנן הוא סהדא מותבין ליה משום דעשה דכבוד תורה עדיף. אמרו חכמים מנין לתלמיד שאמר לו רבו אתה יודע שאם נותנין לי מאה מנה איני בודה מנה יש לי אצל פלוני ואין לי אלא עד אחד לך והצטרף עמו אמור לעשות כן שנאמר (שמות כג) מדבר שקר תרחק:

פרק רביעי

שבועת הפקדון נוהגת באנשים ובנשים ברחוקים ובקרובים בכשרין ובפסולין בפני ב"ד ושלא בפני ב"ד מפי עצמו אבל לא מפי אחרים. אינו חייב עד שיכפוהו בו ב"ד דברי ר' מאיר וחכמים אומרים בין מפי עצמו בין מפי אחרים בין שכפר בו חייב. וחייב על זדון השבועה ועל שגתה עם זדון הפקדון ומהו חייב על זדונה אשם בכסף שקלים. שבועת הפקדון כיצד אמר לו תן לי פקדון שיש לי בידך. שבועה שאין לך בידי. או שאמר לו אין לך בידי משביעך אני ואומר לו אמן חייב וכולי פירקא דשבועת הפקדון:

פרק חמישי

שבועת הדיינין הטענה שתי כסף וההודאה בשוה פרוטה. ואם אין הודאה ממין הטענה פטור: כיצד שתי כסף יש לי בידך אין לך בידי אלא פרוטה פטור. שתי כסף ופרוטה יש לי בידך אין לך בידי אלא פרוטה חייב. מנה לי בידך אין לך בידי פטור. מנה לי בידך אין לך בידי אלא חמשים דינר חייב. מנה לאבי בידך אין לך בידי אלא חמשים דינר פטור מפני שהוא כמשיב אברה. מנה לי בידך ^{אמר} ^(פסיקתא) גימל

פסיקתא פרשת ויקרא זוטרותא

אמר לו הן. אל תתנהו לי אלא בעדים. למחר אמר לו תנהו לי. נתתיו לך חייב מפני שצריך ליתן לו בעדים. מנה לי בידך אמר לו הן למחר אמר לו תנהו לי נתתיו לך פטור. אין לך בידי חייב. ואלו שאין נשבעין עליהן העבדים והקרקעות השטרות וההקדשות. אין נשבעין אלא על דבר שבמדה ושבמשקל ושבמנין. כיצד בית מלא מסרתי לך כים מלא מסרתי לך והוא אומר איני יודע אלא מה שהנחת אתה נוטל פטור. זה אומר עד הזיו וזה אומר עד החלון חייב. וזקקין את הנכסים שיש להם אחריות עם הנכסים שאין להם אחריות לישיבע עליהן. אין נשבעין על טענת חרש שומט וקטן. ואין משביעין את הקטן אבל נשבעין לקטן ולהקדש. המלוה את חברו על המשכון ואבד המשכון וכו' ומסקנא מי נשבע מי שהפקדון אצלו שמא ישבע זח ויוציא הלה את הפקדון. אמר שמואל האי מאן דאזופיה לחבריה אלפא זוזי ומשכין ליה קתא דמגלא עלויהו אבד קתא דמגלא (עלויהו) אבד אלפא זוזי וכו' ואם שוה המשכון שיעור זוזי ומשכנו בשעת הלואתו הרי הוא בחזקת המלוה אבל הראשון כי לזכר ולפקדון נתנו לו. אבל אם משכנו אחר הלואתו הרי הוא בחזקת המלוה אבד המשכון אבדו מעותיו:

פרק ששי

כל הנשבעין שבתורה נשבעין ולא משלמים שנאמר (שמות כג) ולקח בעליו ולא ישלם מי שעליו לשלם הוא נשבע. ושכיר מאי טעמא תקון רבנן דמשתבע ושקיל משום דבעל הבית מרוד בפועליו ומשום כדי חייו דשכיר. והני מילי שתבעו שכיר בזמנו אבל לאחר זמנו אינו נשבע ונוטל. אמר רב ירמיה בר אבא שלחו מבי רב לשמואל ילמדנו רבינו אומן אומר קצצת לי שתים והוא אומר לא קצצתי לך אלא אחת מי נשבע. שלח להו בזו ישבע בעל הבית ויפסיד שכיר דקציצה ודאי מדכר דכירי אינשי והלכתא מגלגלין שבועה על ידי שבועה. והלכתא אפילו שומר נשבע ואפילו אשת שומר נשבעת. ושאמרו חכמים שכנגדו חשוד על השבועה במאי חשוד. תאנא אפי' בשבועת שוא. והלכתא כר' מאיר דאמר עד חומס פסול לכל העדיות. היו שניהם חשודין הלכתא יחלוקן. ואין אדם מוריש שבועה לבניו דתאני רבי אמי (סס) שבועת ה' תהיה בין שניהם ולא בין היורשים. תנן התם חנוני על פנקסו נשבע. האומר תן לבני חטים כך וכך ולפלוגי כך וכך מסון הוא אומר נתתי והן אומרים לא נטלנו הוא נשבע ונוטל והן נוטלין בלא שבועה. והיתומים לא יפרעו אלא בשבועה שלא פקדנו אבא שלא אמר לנו אבא שלא מצאנו בין שטרותיו של אבא ששטר זה פרוע. העיד רבי יוחנן בן ברוקה אפילו נולד הבן לאחר מיתת האב הרי זה נשבע ונוטל. רבן שמעון בן גמליאל אומר אם יש שם עדים שאמר אביו בשעת מיתתו ששטר זה אינו פרוע נוטלן שלא בשבועה. אמר רבא מת לזה מלוה נשבע ליורשיו ואפי' מת מלוה יורשי מלוה נשבעין ללוה אבל מת לזה תחלה ואח"כ מת המלוה כבר נתחייב המלוה לבני לזה שבועה ואין אדם מוריש שבועה לבניו. וכל פירקא דכל הנשבעין דמסכת שבועות. הטוען לחבירו ואומר מנה לי בידך והוא אומר לא היו דברים מעולם ואין לו עדים אין הדין אלא להחרים בלבד. וכן אמר רב נחמן משביעים אותו שבועת היסט. והוא החרם אולי יתפחד ויודה לו. וכן ראוי לגולל ספר תורה לקללות וכל מה שרוצה בעל דינו להפחידו בנדות ובאפר ובשופרות הרשות בידו וכל מי שהוא עובר החרם פסול לעדות ונקרא רשע וחשוד בשבועה נשבע שכנגדו ונוטל. והלכתא המלוה את חברו בעדים אין צריך לפרעו בעדים ואם אמר לו אל תפרעני אלא בעדים צריך לפרעו בעדים. ואם אמר לו הלכו העדים למדינת הים נאמן ובשבועה. אמר רבא כל האומר לא לויתי כאומר לא פרעתי דמי. ההוא גברא דהוה טעין לחבריה קמי רב חטים ושעורים וכוסמין אמר לו המתן עד שיגלגל עליו ואתה נשבע לו לבסוף. ההוא דאמר ליה לחבריה הב לי טאה זוזי דמסיקנא כך הא שטרא אמר ליה ולא פרעתיך. אמר להו הנהו סטראיה וודאי רוח שלי. אמר רב נחמן איתרע שטרא והלכתא כוותיה והני מילי דפרעיה באפי סהדי ולא אידכר שטרא אבל פרעיה בין ידיה לדידה

פסיקתא פרשת ויקרא זמרתא יח

לדידיה מנו דיכול למימר ליה לא היו דברים מעולם יכול לומר סטרא ניהו. והלכתא שטר שיש בו עדים כשרים ואע"ג דאיכא תרין קרובין לא פסילי הנך קרובים לשטרא. והלכתא עדים הקרובים בין לערב בין למלוה בין ללוה פסולין :

פרק שביעי

מי שמת והניח אשה ובעל חוב ויורשין וכו' (כתובות פ"ט מ"ב). ר"ע אומר ינתנו ליורשין שכולן צריכין שבועה והיורשין אין צריכין שבועה והלכה כר"ע. הבא ליפרע מנכמי יתומים לא יפרע אלא בשבועה ובראיה. עד אחד מעיד שהיא פרועה לא תפרע אלא בשבועה מדרבנן כדי להפיש דעת ב"ח. והלכתא תינוק בן יוסו נוחל ומנחיל והלכתא אלמנה בין מן האירוסין בין מן הנשואין גובה כתובתה והלכתא צריכה שבועה שלא הטמינה ואע"ג דגמרי במסכת גטין רב לא מגבי לה כתובה לאו מילתא משום דהייש לשבועת שקר מגבינן לה בחזקה שהיא נשבעת על האמת. והדין הזה קודם שנישאת אבל אם נישאת היישינן שהבעל מיפר שבועתה. והלכתא ערב דכתובה לא משתעבד מ"ט מצוה קא עביד ולא מירי חסר. ושבועת היסת שמחרימין ב"ד על הכופר במלוה הוא שאמר שלמה בן דוד (דכ"ו) אם יחטא איש לרעהו ונשא בו אלה להאלותו. וחומר בשבועות מכל איסורין שבתורה שאפילו על השונג מתחייב. ומעשה באשה אחת שהפקיד לה עני אחד בשני בצורת דינר ונתנתו בכד הקמח ושכחה ולשה אותו ונתנתו לעני אחד ונשבעה לו שלא נהנית ממנו ולפי שנהנת דבר מועט כמלוא דינר בצק שאלמלא הדינר היה בצק נכנס במקומו בשעה שנתנה לעני ונתחייבת ומת בנה וכן מפורש במסכת שבועות. ת"ר שבועת הדיונין אף היא בלשונה נאמרת אומרים לו הוי יודע שכל העולם נודעו בשעה שאמר לו הקב"ה למשה בסיני (שמות כ) לא תשא את שם ה' אלהיך לשוא וכל עבירות שבתורה נאמר בהם ונקא וכאן נאמר לא ינקא וגו' וכשמשיבין אותו אומרים לו הוי יודע שלא על דעתך אנו משיבין אותך אלא על דעתינו ועל דעת ב"ד. ולמה משיבין אותו. דאמרי רבנן פרשי אינשי מספק שבועה ולא פרשי מספק ממון לכך משיבין אותו או מחרימין אותו שלא יתבייש או יתפחד מן השבועה וישוב. ופירש רב האי גאון ז"ל שיעור שתי כסף שתות וחצי מן הכסף של ערבייא והם הנקראים תמונית והם כל שמונה כספים בכסף אחד. ובוה כמכנו במאתים כסף מזהר בתולה שהם כ"ח כספים ולא למנה י"ב כספים וחצי מכ"ד כסף לסלע שתות למקח ואם תקשה אמרו רבותינו (ס"ט כג) ולקח בעליו ולא ישלם כיון שקיבלו בעלים שבועה שוב אינו משלם אע"פ שהביא עדים והא תנן איכא פקדוני ואמר לו אבד משיבין אני ואמר לו אמן והעדים מעידים אותו שגנבו משלם תשלומי כפל וכו' זה הדין בזמן שלא הודה התובע בפני ב"ד שאין לו עליו לא עדות ולא ראייה אבל אם אמר בעל דינו התובע אין לי עליו עדים ולא ראייה וקיבל שבועתו ולאחר זמן מצא עדים אינה כלום לפי שהלכה כדברי חכמים במסכת סנהדרין. ובלבד שלא יהיו העדים במקום אחר או דיסקיא של אביו מופקדת ביד אחר שזה מביא ראייה וסותר ואפילו נשבע. ויתר דברי ערכי שבועות על ספר דברי הדינים שלם כל אחת ואחת במסכתא נחצבה ונקצבה בעזרת דגול מרבבה :

פרשת צו את אהרן

כמוז טוב אתה ומטיב למדני חקיק (מכילת ק"ט)

אמר דוד לפני הקדוש ברוך הוא רבש"ע טוב אתה לכל באי העולם ובייחוד עם ישראל שאתה טוב ומטיב להם בכל ענין ואתה מלמדם תורתך ומצותיך וחקיק בענין שנא' (ישעיה מח) אני ה' [אלהיך] מלמדך להועיל מדריכך בדרך תלך וכבר הזהיר הקב"ה לישראל על עסק הקרבנות בפרשת ויקרא אם עולה קרבנו ושאר כל הזבחים והעולות והשלמים והמנחות אבל הן צריכין למוד לכך נאמר פרשת צו ללמד תורת העולה תורת החטאת תורת המנחה תורת השלמים :

וידבר

פסיקתא פרשת צו זוטרותא

פס' . וידבר ה' אל משה לאמר . הזכיר השם על הקרבנות כדי שיהיו נקרבין לשם . אל משה . השם שנקרא בו בראשונה . לאמר . לדורות :

פס' . צו את אהרן . (ה) צו זה זירוז מיד ולדורות (ג) ויש בו חסרון כים . את אהרן ואת בניו . ללמדך שמשנתנה כהונה לאהרן ולבניו אין עבודה אלא בכהנים וכן אמרו לו לעזויהו (דכ"ז כו) צא מן המקדש כי מעלת . (ג) לאמר . להזהיר גדולים על הקטנים . זאת תורת העולה . מה בא ללמדנו אם עולת התמיד כבר נאמר (שמות כט) וזה אשר תעשה על המזבח וגו' . ואם עולת נדבה הרי כבר נאמר (ויקרא ח) אם עולה קרבנו . והפשיט את העולה . אלא הוא שאמרו רבותינו ז"ל כל פרשה שנאמרה וגשנית לא גשנית אלא שנתחדש דבר לפי שאומר לנו שנים ליום עולה תמיד . ואין אנו יודעין מאיזה זמן התחלת תמיד של שחר ועד איזה זמן תמיד של בין הערבים . לפיכך הוצרך לומר זאת תורת העולה המיוחדת שבעולות . ואינו זו עולת התמיד שנאמר (כמדנר כה) תשמרו להקריב . לי במועדו . זאת תורת העולה לבית העולמים . ואמר היא העולה ראשונה שלא יהא קרבן אחר קודם לעולת התמיד של שחר ואחר שאמר לך שלא יהא דבר קודם לתמיד של שחר חזר לומר על התמיד של בין הערבים שיהא קרב והולך כל הלילה שלא יהא דבר מאחר לעולת הערב אלא ישלים כל הקרבנות קודם עולת הערב . על מוקדה על המזבח כל הלילה . להביא איברים ופדרים שלא נתעכלו מבערב שהרי התמיד היה קרב בתשע שעות ומחצה ואם לא נתעכלו האברים מבערב היה מהפך בהן כל הלילה כדי לשרפן שנאמר על מוקדה על המזבח כל הלילה . עד הבקר מה ת"ל ללמד לנו תרומת דישון המזבח שהיו תורמין אותו בקרות הגבר או כמון לו בין מלפניו בין מלאחריו לפי (ד) שלא כל העתים שוות . ואש על המזבח תוקד בו . להביא מערכה שניה לקטורת כלומר אש על המזבח הפנימי הגהלים שהיו מכניסין עם המחיתה להקטיר בבקר של המזבח הפנימי . תוקד בו . במזבח החיצון שכבר אמר על מוקדה על המזבח זו מערכה גדולה שהיו עורכין שם העולה כדתנן במכבת תמיד כוודר את המערכה גדולה מזרחת (י) חזית מזרחת ראשי הגזירים הפנימים נוגעים בתפוח (ו) (וריוח) (וריוח היה) בין הגזירים שהיו מציתין את האליתא משם . נבררו משם (ז) עצי תאנים (ציים) [יפים] למערכה שניה לקטרת כנגד קרן מערבית דרומית וכו' :

פס' . ולבש הכהן מדו בד . חזר ללמד על דין עולת הבקר . שקודם הקרבת התמיד היו תורמין את המזבח ועורכין את המערכות ומציתין בהן את האור ואח"כ היה שוחט את התמיד . כדתנן במכבת תמיד מי שהוא רוצה לתרום את המזבח משכים וטובל עד שלא יבוא הכהן אמר להן מי שטבל יבא ויפיים (ה) הפיים יזכה מי שזכה . האברים והפדרים שלא נתעכלו סולקין אותן לצידוי המזבח אם אין הצדדין מחזיקין אותם (ט) סודרין אותם בכובב ועל גבי הכבש החלו מעלין באפר החלו מעלין בגזירין (י) לסדר המערכה וכו' . ולבש הכהן מדו בד . שהכהן שהיה משכים לתרום את הדשן מעל המזבח היה לובש מדו בד מדיו כמדתו . בד . שהיה של בון . ומכנסי בד יהיו על בשרו . (יא) מה ת"ל ילבש על בשרו להביא לבישת מצנפת ואבנט להרמת הדשן שכהן הדיוט משמש בד' כלים כתנת ומכנסים מצנפת ואבנט . ולמה הזכיר אלו השנים בלבד ללמדנו שלא יהא דבר קודם למכנסים שנאמר ילבש

ב א ו ר ה ר א " ס

(ה) צו זה זירוז וכו' . ח"כ ועיין (קדושין כ"ט.) לימד זה כ"י מקראי : (ב) ויש בו חסרון כים . עיין ח"כ ופי' כי העולה כולה כליל ויש חסרון כים לכהנים : (ג) לאמר להזהיר גדולים על הקטנים . כה"כ ליהא דרשא זו ודרשא זו לא הכנתי הלא ההקדשה דווקא בגדולים ולא בקטנים ורק בפרשת חמור לענין כומאה סיך הדרשא : ול"ע : (ד) שלא כל העתים וכו' . עיין (יומא פ"א משנה ח') ציוה"כ הורמים מחנות וברגלים מחשמורה הראשונה : (ה) וחזירתה מזרחה כז"ל ופי' מראית פניה דהיינו הפסח והחלון של מערכה ללד מזרחה של מזבח : (ו) וריוח בין הגזרים כז"ל : (ז) עצי תאנים יפים למערכה כז"ל : (ח) הפיוס זכה מי שזכה כז"ל : (ט) סודרין אותם בכובב על גבי הכבש כז"ל : (י) ולסדר חש המערכה כז"ל : (יא) כהן ה"ל ילבש . פי' כי מהחלה כהן ולבש קאי ג"כ על המכנסים מה חלמוד לומר ומכנסי בד ילבש :

פסיקתא פרשת צו זמרתא ים

על בשרו שכיון שטבל ועלה ונסתפג בסדינו מיד הוא לובש המכנסים. ולמה הקדים מדו בד למכנסים לפי שמכסה כל הגוף אבל מכל מקום אע"פ שהקדימו הכתוב מכנסים קודם שנא' על בשרו עד שבשרו מגולה. ולבש. להביא מצנפת ואבנט שאין עבודה במקדש בלא ד' כלים נאמר כאן ולבש ונאמר להלן (ויקרא טז) ורחץ במים את בשרו ולבשם מה להלן כל הכלים לובש אף כאן כל הכלים לובש. כל הכלים הראויים לכהן הדיוט שהרי כהן גדול משמש בח' כלים ד' שאמרנו ומוסיף עליהן חשן ואפוד ומעיל וציץ. (יב) ר' שמעון אומר מדו בד אלו ד' כלים שנאמר ולבש הכהן את בגדי הבר בגדי הקדש. ומכנסי בד יהיו על בשרו. שלא יהא דבר קודם למכנסים. והרים את הדשן אשר תאכל האש. וכי הדשן אוכל את הדשן או האש אוכלת את הדשן והלא האש אינה אוכלת אלא העצים והעולה אלא והרים את הדשן זו תרומת דשן. אשר תאכל האש. יכול העצים ת"ל את העולה. אי עולה יכול איברי עולה (יג) ת"ל אשר תאכל האש הוא שאמרנו רבותינו במסכת תמיד קידש ידיו ורגליו מן הכיור נטל מחתת הכסף ועלה לראש המזבח ופינה את הנחלים הילך והילך וחתה מן המאכלות הפנימית וירד הגיע לרצפה הפך פניו לצפון היה מהלך למזרחו של כבש כעשר אמות צבר את הנחלים על גבי הרצפה מקום שנותנין שם מוראות העוף ודישון מזבח הפנימי ומזבח וכו' הרי למדנו לתרומת הדשן כיצד שהיה מהתה במחתה של כסף מן הנחלים תרומת הדשן והיה צוברן על הרצפה אצל המזבח והיו כל תרומות הדשן נבלעות במקומן וגם מוראות העוף ודישון מזבח הפנימי והמנורה שנא' ושמו אצל המזבח. (יד) ושמו. שלא יתפזר. ושמו. בנחת. אצל המזבח. סמוך למזבח. ושאר הדשן שהיה על המזבח היו מעלין אותו על גבי המזבח והיה דומה לגבעה וחכמים קוראין אותו במשנה תפוח לפי שהיה תפוח על המזבח כעין גבעה גבוהה. ותנן סימיו לא נתעצל (בהן) [הכהן] מלהוציא את הדשן. היו מוציאין אותו אל מחוץ לבחנה:

פס'. ופשט את בגדיו ולבש בגדים אחרים. אחרים פחותין מהן. מכאן לימדה תורה דרך ארץ שבגדים שבישל בהם קדירה לרבו אל ימוג בהם כוס לרבו. (טו) והוציא את הדשן. זה (כלל) [כל] הדשן חוץ מתרומת הדשן. אל מחוץ לבחנה. חוץ לשלש מחנות. אל מקום טהור. מקום ששורפין שם פרים הנשרפים ושעירים הנשרפים: ...

פס'. והאש על המזבח תוקד בו. רבי יוסי אומר מנין שיעשה מערכה אחת לקיים האש ת"ל והאש על המזבח תוקד בו. וחכמים אומרים אלו שני גזירין שהן מקיימין את האש. לא תכבה. מלמד שכל המכבה עובר בלא תעשה. ובער עליה הכהן עצים בבקר בבקר. מכאן שתרומת הדשן תהלה ואח"כ סדור המערכות שנא' בבקר בבקר לפי שנא' (שמות כז) בבקר (בבקר) בהטבת גרות וכתוב בקטרת (שס ל) בבקר בבקר. (טז) והואיל ומכשיר הקטרת והמנורה היא האש מעריכין את המערכות ואחר כך מדשן המנורה ואחר כך מקטיר. ואחריו התמיד. וכן אמרו רז"ל מי שזכה בדישון מזבח הפנימי והמנורה היו מקדימין לפנייהם וד' כלים בידו וכו' ביום היה מטיב ובין הערבים היה מדליק והקטרת היה אחר דישון מזבח הפנימי כך מפורש במסכת תמיד. ובער עליה הכהן עצים בבקר. עליה על המערכה עצים הכשרים למערכה. בקנים היו מתליעין אותן שכל עין שהיה בו תולע פסול למערכה. וערך עליה העולה. שלא יהא קרבן קודם לתמיד של שחר. והקטיר עליה חלבי השלמים. שלא יהא דבר מתעכב לאחר תמיד של בין הערבים:

ב א ו ר ה ר א "ם

(יב) ר"ש אומר וכו'. חסר קצת ועי' בה"כ וכו' מדו בד אלו ד' כלים וכו' ומכנסי בד ילבש על בשרו ולא רסיה על בשרו כשהוא אומר להלן (היינו בפרשת אחרי גזי בה"ג) ומכנסי בד יהיו על בשרו שלא יהיה דבר קודם למכנסים וכו': (יג) ת"ל אשר תאכל האש וכו'. והכוונה שהיה הוזה מן המאכלות הפנימיות (כמו שמסיים) מלמעט הדליקה והוא מן אברי העולה שאלס האש ולא מן העצים עיין בה"כ וק"ל שם: (יד) ושמו שלא יפזר ושמו בנחת. היינו שלא ישליך רק יקח במהון והוא דכסה א' עס שלא יתפזר: (טו) והוציא את הדשן זה כל הדשן וכו' כ"ל. ועיין בה"כ שם. והיינו כשהיה הדשן מרובה מוציא אותו מהון למחנה ואינו הרמס הדשן: (טז) והואיל ומכשיר הקטרת. פי' העצים מכשירין את הקטרת כי לקטרת

פסיקתא פרשת צו זוטרותא

פס' . אש תמיד . תמיד אפילו בשבת . תמיד אפילו בטומאה שטומאה התירה היא בצבור שהרי הציץ מרצה שנאמר (שמות כח) וגשא אהרן את עון הקדשים . לא תכבה . אף במסעות ומה היו עושין לה כופין עליה פסכתר . ותנן פסכתר היתה כלי גדול מחזקת לתך והוא סיר דמתרגמינן פסכתורותיה . ושתי שרשרות היו בה אחת שהוא מושך בה ויורד ואחת שהוא אוחו בה מלמעלה בשביל שלא תתנלגל :

סליק תורת העולה

מדרש צו את אהרן . צו את בני ישראל את קרבנו ביום צותו את בני ישראל להקריב הקרבנות להזכירם לפני אלהיהם . ואת בניו . חלק להם כבוד בשביל אביהם . זאת תורת העולה . אמר רבי שמעון בן יוחאי אין העולה באה אלא על ידי הרהור הלב שנאמר באיוב (איוב ה) והעלה עולות מספר כולם כי אמר איוב אולי הטאו בני וברכו אלהים בלבבם . זאת תורת העולה . לפי שאמר למעלה מן הענין נפש . כי תחטא צריך להביא עולה שלא מן הנזל אלא עולה שהקב"ה חפץ בה שנאמר (ישעיה סא) שונא גזל בעולה . ואומר (ההלים נ) עולה וחטאה לא (תפצתי) [שאלת] :

פס' . וזאת תורת המנחה לבית עולמים . תורת המנחה . תורה אחת לכל המנחות שיטענו שמן ולבונה חוץ ממנחת חוטא ומנחת סוטה . הקרב . כלומר הקרב יקריבו אותה בני אהרן שיש הקרב לשון למי שהדבור אליו . כמו (שמות כח) הקרב אליך את אהרן אחיך . ודומה לזה (יחזקאל י) עשה הרתוק כי מלאה הארץ כלומר אומר הנביא עשה יעשה מלך בבל הרתוק כדי לכבוש את גבורי ישראל להורידם בבלה והם רתוקות נחשת וברזל והם כבלים כי לא מצאנו לנביא שעשה רתוקות (יז) ומשקל זה הפסוק מן העלם יעלימו שהרי העלם זה ציווי למי שדבר עמו (יח) שנאמר העלם עיניך מאשת הן והעלם יעלימו זה ספור על אחרים . הקרב אותה . כולה . בני אהרן . ולא בנות אהרן . (יט) לפני ה' . יכול בדרום ת"ל לפני ה' הא כיצד הוא מנישה לקרן דרומית מערבית :

פס' . והרים ממנו . (כ) מן המחובר . שלא יביא עשרון אחד בשני כלים . בקומצו שלא יעשה מדה לקומץ אלא הגדול לפי גדלו והקטן לפי קטנו . מסלת המנחה . ולא סולת חברתה . ומשמנה : ולא משמן חברתה . ואת כל הלבונה אשר על המנחה . שילקט כל הלבונה ויעלה לאישים . ריח ניחוח אזכרתה לה' . נזכרים בה נזכרים בקומצה ונזכרים בלבונתה :

פס' . והנותרת ממנה . כשרה ולא פסולה . יאכלו . ריבה בכל מאכל שירצה . אהרן ובניו . אהרן תחלה ואחר כך בניו . מצות תאכל . לפי שהיתה בכלל היתר ונאכרה וחזרה והותרה יכול יחזור להתירה הראשון ותאכל אפילו חמץ תלמוד לומר לומר מצות תאכל :

פירוש היתה בכלל היתר קודם שהפריש הסלת לשם מנחה ונאכרה משום קדושה והותרה לאכילה לכהנים . כיוצא בו יבמה יבא עליה מצוה לפי שהיתה בכלל היתר קודם שנתקדשה לבעל ונאכרה מאחר שנתארסה וחזרה והותרה שמת בעלה יכול תחזור להתירה הראשון להיות כותרת לכל אדם ת"ל (דברים כה) יבמה יבא עליה מצוה . (כא) אוי להם להומכי נפשם ומדברים על יסוד עולם עתק ויתגאו בעצמם

ב אור ה"א"ם

לקטורה להקריב נכרך אש ועיין (יומא ל"ג) : (יז) משקל זה הפסוק . פי' הקרא דהבא הקרב הכוונה סקרב יקריבו כמו ההס העלם יעלימו : (יח) שנאמר העלם עיניך מאשת חן . קרא הוא צנן סירא עיין (סנהדרין ק') מניח שס קרא זה : (יט) לפני ה' יכול במערב ת"ל אל פני המזבח . אי חל פני יכול בדרום . (פי' כי שני המזבח הוא כותל דרומי ששס הכבש) ת"ל לפני ה' הא כיצד מנישה בקרן דרומית מערבית כל"ל וכו"ס בה"כ וככאן ע"כ : (כ) מן המחובר . פי' שיהיה כל המנחה בכלי אחד ומחוברה יחדיו בדמשים שלא יביא בשני כלים : (כא) אוי להם וכו' . בימי המהדר הזה היו הדכה פוקרים שהכחיכו סקבלה מהז"ל ועשו דינים מהודשים כפי העולה על רוחם ע"כ דבר דברים כאלה . גם רצינו הרמז"ס צפי' המעטות גדרים פ"ו על המנחה הפרת גדרים כל היום כוחב לפי כצמקומינו איגס נוצעים מים הרעים וכו' :

פסיקתא פרשת צו זוטרתא ב

להחליף חוקים ולהפך ברית עולם. ואבותינו היו בזמן בית המקדש אשר הוסד בימי נביאים האחרונים חגי זכריה ומלאכי וראו היאך היתה תקון העולה והמנחה והאשם והשלמים וכל הקרבנות. וכאשר קבלו מידו הנביאים כך כתבו במשנתם להיות לעד בישראל. ואחרי כן כמו תרבות אנשים חטאים שלא ידעו בין ימינם לשמאלם אלא חכמים הסתה להרע ולהיטיב לא ידעו אשר העסיקו שיחתן מלימוד הישמעאלים ממשקל רוח [תזוית] שעלה בקדקדם ולא כמכו על דברי רבותינו לאסור ולהתיר אלא מה שעלה בדעתם כתבו וספרו להטעות ולהכשיל הרבה עם גמולם תבא בראשם ואנחנו נקיים כי איך יתכן להניח עדים שראו בעיניהם ולסמוך על המנידים מדעתם לאמר כן היה. והלא עמנו מסכת מדות ומסכת תמיד ומסכת מנחות ומסכת מעילה ומסכת תמורה ומסכת ערכין ומסכת זבחים. ותיקון הכמיכות והתנופות וההנשות וההקטורות וההקרבנות מכהנים גדולים שראו את הנביאים. שמעון הצדיק היה משירי כנסת הגדולה ששימש בכהונה גדולה אחרי יהושע בן יהוצדק הכהן הגדול שיצא בימי אלכסנדרוס מקדון שיצא לקראת המלך מלוכש בבגדי קדש וירד המלך ממרכבתו והשתחוה לו וכל הענין מפורש במסכת יומא. ושאר הכהנים עד רבי ישמעאל בן אלישמע כהן גדול שהיה בבית שני בימי אכפסיאנוס קיסר ולישראל קיסר קבלה דור אחר דור כענין שנא' (דברים לג) תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב: נסוג לפנינו (כג) תאכל כל שהוא במקום קדוש: יכול במחנה הלויים ת"ל בחצר אהל מועד (י"א) ובבית עולמים בעזרה. (כג) יאכלוה. שלא יאכלו עמה חולין: (כג) לא תאפה חמץ. אפיה בכלל היתה שהרי נאמר לא תעשה חמץ. למה יצאת אפיה להקיש אליה מה אפיה מיוחדת. (כד) ומעשה יחידים וחייבין עליה בפני עצמה אף אני ארבה לישתה ועריכתה לחייב על כל מעשה בפני עצמה. חלקם נתתי אותה מאשי. לאחר מתנות האשים יש לו חלק ולא קודם מתנת האשים. אותה כשרה ולא פכולה. קודש קדשים היא. שבשם שזו אין לו בה חלק אלא לאחר המתנות (כה) אף (על) קדשים אין לך בה אלא לאחר מתנות האשים. כחטאת. מה חטאת מן החולין וביום וביד ימנית אף זה מן החולין וביום וביד ימנית: וכאשם: מה אשם אם נשחט שלא לשמו כשר אף זו אם נקמצה שלא לשמה כשרה לבד שנינו כל המנחות שנקמצו שלא לשמן וכו'. ר"ש אומר מנחת חוטא דינה כדין חטאת שאם נקמצה שלא לשמה פסולה. מנחת נדבה הרי היא כאשם ואם נקמצה שלא לשמה כשרה: פס'. כל זכר בבני אהרן: לרבות בעלי מומין במחלוקת שנוטלין חלקם: (כו) יאכלנה. הכשרה ולא הפכולה. חק עולם: לבית עולמים. לדורותיכם: שינהוג לדורות מאשי ה'. אין להם אלא לאחר מתנות האשים. כל אשר יגע בהם יקדש. יכול אע"פ שלא בלע ת"ל בהם עד שיבלע. יכול אפילו נגע במקצתו יהא כולו פסול שנא' אשר יגע יקדש. הנוגע בלבד פסול. הא כיצד נוטל מקום הבלע. יקדש להיות כמותה. ואם פסולה ואם כשרה. תאכל. כחמור שבה: (כז) זה קרבן אהרן: יבא זה ויכפר על העגל הזה. (כז) ואומר (בעזרא) [נחמיה ט] זה אלהיך (ישראל) ת"ר זה קרבן אהרן ובניו אהרן מביא לעצמו ובניו מבואין לעצמן. אילו כהנים הדיוטות כשהבן מתקרב תחלה לעבודה מביא עשירית האיפה שלו ועבודה בידו. אחד כהן גדול ואחד כהן הדיוט שעבדו עד שלא הביאו עשירית האיפה שלהן עבודתן פסולה. ביום המשח אותו מכאן שאין מושחין כהן גדול אלא

כזו נ"כ לפוקדים כלה: (כז) תאבדו אפילו כ"ש כ"ל. ופי' אפילו כל שהוא חסור לאכול חמץ וכו' דרשה זו כהרובה ע"ש: (כג) יאכלוה שלא יאכלו עמה חולין והרומה בזמן שהיא מרובה כ"ל. וכו' דרשה נ"כ ופי' בזמן שהקודש מרובה לא יאכל עמה חולין והרומה שלא יאכל הקודש באכילה גסה: (כד) ומעשה יחידים כ"ל. ועי' (מנחות נ"ה) מעשה יחידים נקרא קיעוף במחליק פניה צמיח הוא גם כן חשוב לחייב ע"ז בפ"ע. ועיין דה"כ: (כה) אף כל קדשים אין לך בה וכו' כ"ל: (כו) יאכלנה הכשרה וכו'. קלא על המנחה אם היא כשירה אם פסולה פכולה. ואם כשירה יאכלו כחמור שבה כ"ל פי' כחמור שבה אם נגע הנאכלין לפני ימים עם הנאכלין ליום אחד תאכל כחמור שבה ליום אחד: (כז) ואומר נחמיה: חלוקה יבדל

פסיקתא פרשת צו זוהרתא

ביום. אותו. מלמד שאין מושחין שני כהנים גדולים כאחד. ד"א ביום המשח אותו. ביום שנמשח מביא עשירית האיפה. סלת מנחה תמיד. מלמד שכיון שהתחיל שוב אינו פוסק אלא מיום המשח אותו עד לעולם מביא בכל יום. ודומה לו ביום קנותך השדה קנית גם את רות המואביה מן אותו היום והלא העשירית האיפה א' מעשרה לשלש כאין שהן שבע רבעים ועוד סלת מן החטים. תמיד אפילו בשבת. מחציתה בבקר ומחציתה בערב אם נטמא חציו של בין הערבים או אבד מביא עשרון אחד מביתו וחוצהו מקריב מחציתו ומחציתו אבד (מביא עשרון) וכן כהן שהביא מחצית בשחרית ומת ומינו כהן אחר תחתיו מביא עשרון שלם וחוצהו חציו קרב וחציו אבד נמצאו שני הצאין קריבין ושני הצאין אבדין :

פס'. על מחבת בשמן. (כח) מלמד שהיא טעונה כלי בשמן להוסיף לה שמן אחר ואיני יודע כמה הרי אתה דן טעונה שמן ומנחת נסכים (וזהו) טעונה שמן מה מנחת נסכים ג' לוגין לעשרון אף זו ג' לוגין לעשרון :

פירוש מנחת נסכים שבפ' שלח לך. (כמלכ' טו) דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם כי תבואו אל ארץ מושבותיכם וגו' ועשיתם [אשה] לה' עולה או זבח. וכתוב (כט) סלת עשרון כלול ברביעית ההין שמן. הין י"ב לוגין הרי רביעית שלשה לוגין כלך לדרך הוזהו טענה שמן ומנחת נדבה טעונה שמן שנא' (ויקרא יד) למנחה ולוג שמן. מה להלן לוג לעשרון אף כאן לוג לעשרון. נראה למי דומה דנין מנחה שהיא באה תמיד וטעונה כלי ודוחה את השבת ודוחה את הטומאה והיא תכט"ש דמסכת מנחות תמיד כלי טומאה שבת. או כלך לדרך הוזהו יג"ל מנחת יחיד ובגלל עצמה וטעונה לבונה וכו'. כדמפורש בתורת כהנים. תעשה מורבכת. מלמד שהיא נעשית ברותחין שכיון שהמים רותחין (כס) יש להן תרבוך ויש אומרים מורבכת מלשון נבוכים בזמן שהן רותחין הן נבכין וגו' משמשיין כגון נאצר נאצר :

(ל) **ומרנא ורבנא טוביהו** נתיישב שהלכה זו שאמרו חכמים ז"ל במסכת מנחות בסוף פרק התכלת נראה למי דומה דנין תכט"ש מתכט"ט ואמרי דנין יג"ל מיג"ל להשיב בזה הענין הרי י' האחרון ביג"ל אינו סימן לפי שאם תבוא לדרוש י' על עשרון שזו טעונה עשרון וזה טעונה עשרון יהי יו"ד תחת עשרון נתנן סימן יו"ד אם כן היה ראוי לכתוב דנין יג"ל עי"ן תחת עשרון שהרי יו"ד הראשון היא מנחת יחיד וג' בגלל עצמה למ"ד טעונה לבונה אלא ללמדך שאינו (אלא) [לא] יג"ל ולא יג"ל אלא יג"ל כמו שאמרו רבותינו בתורת כהנים יג"ל מיג"ל ויו"ד השנית טעות. ואם נתבע ביג"ל צריכין אנו לקבוע כתב"ש תמיד טומאה שבת שאם תוסיף כ"ף שתאמר כלי אם כן הייתי אומר הנך נפישן תכט"ש אהבעה ויג"ל שלשה אלא תכט"ש עיקר ויג"ל אינו עיקר. אבל כלי ועשרון אינם עיקר וכן מצאתי בתורת כהנים. הג"ה זא"ת הקדמה כן היא. והתלמוד הוסיף כו"ג ואינם עיקר וגם הפירושים כדעת התלמוד ואין בזה כלום. ואם בקשת לומר יג"ל תאמר גם תכט"ש זה ד' וזה ד' זאליבא דרבי שמעון ואמר בתורת כהנים ריבה שמן מנחת חביתים וריבה שמן מנחת אילים מה מנחת אילים שני לוגין לעשרון אף זו שני לוגין לעשרון נראה למי דומה דנין מנחה שכולה זה קרבן אהרן ובניו ממנחה שכולה עשרון. מנחת כבשים. ואל תוכיח מנחת ח' אילים שאין כולה עשרון ויבוא י' השני תחת עשרון אבל על לשון האהרת לא יבוא י' כלל ואם יו"ד לא יתכן כ"ף לא יתכן והרי יסודו ומעמדו. (לג) תופיני תאפה נא נא כלומר עד שהיא חיה תאפה אותה ולא תבשל אותה תחלה. ואחר כך תאפינה (לג) רבי דוסא אומר תופינה לשון נאה

באור הרא"ם

כ"ל וקאי על העגל : (כח) מלמד שהיא טעונה וכו'. פ' כי נשמן יתורם הוא כיון דכתיב על מהבית ומנחת מחבה היא בשמן. ע"כ דורש להוסיף עוד שמן : (כס) יש להם תרבוך. הוא כמו קלף (כוי"ס) מלמעלה : (ל) ומרנא ורבנא טוביהו וכו'. עי' (מנחות נ"ח) כי גם הללן קדשים הניח ג"כ כפי גירסת המהרש"ל דנין הש"ס יג"ל : (לג) תופיני תאפה נא כ"ל. ועיין בת"כ (ובמנחות נ"ג) ומי שסובר תאפה נא היינו שלא יאפה כל נדבכו כמו אל האכלו נא : (לג) ר' דוסא אומר וכו'. בת"כ הני' ב' יהודה אומר

פסיקתא פרשת צו וזוהרתא כא

לשון נוי. מנחת פתים. מלמד שהוא כופל לשנים ושנים לארבעה ואינו מבדיל. תקריב ריח ניחוח לה. מה ת"ל שמא תאמר מה אהרן מקריב בכל יום אף בניו כן ונ"ל זה. ומה אהרן דוחה את השבת ואת המומאה אף בניו כן ת"ל זה. מה אהרן מביא רבוכה אף בניו כן ת"ל זה:

פס'. והכהן המשיח. זה משוח בשמן המשחה בזמן בית הראשון אבל מרובה בנדים היה בבית שני שאין שם שמן משחה שכבר נגזז עם הארון כדאמרינן במסכת הוריות. ואותם הכהנים של בית שני נקראים מרובה בנדים על שם ארבעה כלים שלובש כהן גדול יותר מן ההדיוט. חשן ואפוד ומעיל וציץ. מנין שיביא עשירית האיפה ת"ל תחתיו מבניו. את שבנו עומד תחתיו מביא עשירית האיפה (ל) יצא משוח מלחמה שאינו עומד תחתיו שנא' (שמות כט) שבעת ימים ילכשם הכהן [תחתיו] מבניו אשר יבוא אל אהל מועד יצא משוח מלחמה שאינו בא אל אהל מועד לשרת בקדש. מבניו יעשה אותה. מלמד שהבן קודם לכל אדם בזמן שהוא ממלא מקום אבותיו שנאמר (ויקרא טו) ואשר ימלא את ידו לכהן תחת אביו אבל אינו ממלא מקום אבותיו יבא אחר וישמש תחתיו. ד"א מבניו יעשה אותה. לימד על כהן גדול שמת תהא מנחתו קריבה משל יורשין. יעשה אותה. שלמה ולא חציה. חק עולם לה. ממי שהברית שלו. כליל תקטר. י. הקטרה:

פס'. וכל מנחת כהן כליל תהיה לא תאכל. (לד) מנחת כהנת נאכלת מנחת כהן לא תאכל בא הכתוב ליתן לא תעשה על אכילתו:

פס'. וידבר ה'. דבר אל אהרן ואל בניו לאמר. לפי שהכהנים אוכלים והבעלים מתכפרים לכך נאמר דבר אל אהרן ואל בניו לדורות. זאת אינה נוהגת בבמה. (לה) תורת ההטאת. (תורת ההטאות) לכל החטאות שיהא דמן טעון כיבוס שנאמר ואשר יזה מדמה על הבגד וגו' במקום אשר תשחט העולה תשחט החטאת לפני ה' מלמד שכל החטאות טעונות צפון. קדש קדשים היא. לרבות זבחי שלמי צבור לצפון כדתנן זבחי שלמי צבור ואשמות אלו הן אשמות. אשם גזילות. אשם מעילות. אשם שפחה הרופה. אשם גזיר. אשם מצורע. אשם תלוי. שחיתתן בצפון וכו'. היא. פרט לתורה ולאייל גזיר:

פס'. הכהן המטהא אותה יאכלנה. פרט לטבול יום ולמחוסר כפרה ולאונן שאין ראוי להטא אותה. במקום קדוש תאכל. יכול במחנה לוויים ת"ל בחצר אהל מועד. במקום קדוש תאכל. לרבות לשכות הבנויות בחול ופתוחות לקדש:

פס'. כל אשר יגע בבשרה. יכול שלא (כבלע) [בלע] ת"ל בבשרה עד שיבלע בבשרה לא בעצמות ובגידים לא בקרנים ולא בטלפים. יקדש. להיות כמוה אם פסולה נפלה אם כשרה תאכל כהמור שבה. ואשר יזה מדמה על הבגד. מדם הכשרה ולא מדם הפסולה. מדמה. לא מדם קדשי קדשים. אשר יזה על הבגד. נתז על מקצתו של בגד יכול יהא טעון כיבוס ת"ל אשר יזה עליה תכבס. מקום הדם טעון כיבוס אין הבגד כולו טעון כיבוס. ניתז מידו של מזה עד שלא הוזה טעון כיבוס (ומהיזה) [ומשהוזה] אינו טעון כיבוס שנא' אשר יזה עליה בגד. אין לי אלא בגד ומנין לרבות את העור משהופשט (לו) ת"ל ואשר יזה על הבגד:

פס'. (לו) וכלי חרש אשר תבטל בו. החטאת. והיכן ישבר למעלה. תכבס במקום קדוש. (ובלי חרש). מה כיבוס במקום קדוש אף שבירת כלי חרש במקום קדוש. מכאן אמרו חכמים כלי חרש אינו יוצא מידי דפנו לעולם ואין לו תקנה אלא

הלפני נהא. ופיין במנחות וזכרש"י שם שני לשונות בזה: (לג) יצא משוח מלחמה שאין בו עומד תחתיו כנ"ל שנא' שבעת ימים וכו'. וזה ראיה שכן משוח מלחמה אינו עומד תחתיו. וכ"ה בהדיא בת"כ: (לד) מנחת כהנת נאכלת. היינו הנשואה לשראל כדהן כסוטה דמנחתה נאכלת: (לה) תורת החטאת חורה אחת לכל החטאות כנ"ל וכ"ה בת"כ: (לו) ת"ל אשר יזה על הבגד. ומה בגד רמז לקבל עומאה אף עור משהופשט רמז לקבל עומאה. ופי' בת"כ שם גירסא אחרת בזה: (לז) וכלי חרש אשר תבטל בג' ישבר. והיכן ישבר נאמר למעלה תכבס במקום קדוש מה כיבוס במקום קדוש אף שבירת כלי חרש במקום קדוש כנ"ל. ונכאן

פסיקתא פרשת צו זוהרתא

שבירה. וכן לענין יין נסך וכן לענין חמץ בפסח. ומה טעם כלי חרש ישבר לפי שבשלה בו חטאת היום. ואם יבוא למחר. לבשל בו החטאת פולט החטאת של אתמול בחטאת היום והוא נותר מעורב בקדשים. לפיכך טעון שבירה. ואם בכלי נחשת בושלה החטאת. ומורק ושוטף במים. לפי שאינו בולע ואינו פולט. וכן לכל איכורין שבתורה (למ) (אבל כל שאר מיני מתכות טעונין ליבון באש). וכלי עץ. יביאנו ברותחין ובכלי ראשון בזמן שהוא רותח על האש. ומורק. כמריקת הכוס. ושוטף. כשטיפת הכוס. במים. כל שהן ולא בארבעים סאה. פס'. כל זכר בכהנים יאכל אותה. יאכל אותה כשרה ולא פסולה. קדש קדשים. לרבות כל הקדשים שבשלם בכלי חרש טעון שבירה. בכלי נחשת טעון מריקות שטיפה משום נותר:

פס'. וכל חטאת אשר יובא מדמה אל אהל מועד. וכל לרבות כל הקדשים דברי ר' עקיבא. אמרו לו לר' עקיבא אפילו אתה מרבה כל היום אין כן אלא חטאת (למ) אלא וכל לרבות האשם. אשר יובא מדמה אפילו מקצת דמה מכאן אמרו חטאת שקיבל דמה בשני כוסות יצא אחד מהן לחוץ הפנימי כשר. אל אהל מועד לכפר בקדש. להביא שילה ובית עולמים. ולא תאכל באש תשרף. מלמד ששריפתה לפניו. לא תאכל. נתן לא תעשה על אכילתו:

פס'. וזאת תורת האשם. לבית עולמים. תורת האשם תורה אחת לכל האשמות שיהא דמן ניתן למטה שנאמר ואת דמו יזרוק על המזבח סביב שאע"פ שנא' כי כחטאת האשם הוא לכהן יכול ינתן דמו למעלה כדין חטאת ת"ל ואת דמו יזרוק על המזבח:

פס'. ואת כל חלבו יקטיר. הכשר. והקטיר את הכל המזבחה אשה לה' אשם. לשם אישים. אשם אע"פ שלא כמך. הוא. מלמד שאם שחטו שלא לשמו כשר דברי ר' אליעזר וכן היה ר' אליעזר מוסיף האשם כדין חטאת וכו'. בתחלת מסכת זבחים חטאת דמו למעלה. אשם דמו למטה. חטאת אפילו גדייא בר זוזא. אשם בכסף שקלים זה זה טעונין צפון. כל זכר. לרבות בעלי מומין. יאכלנו. הכשר ולא הפסול. קדש קדשים. לרבות שלמי צבור לזכרי כהונה לאכילה. הוא. (מ) פרט לתודה ולאיל נזיר:

פס'. כחטאת כאשם. מה חטאת מן החולין וביום וביד ימנית אף אשם כן. תורה אחת להם. לסמיכה. לכהן אשר יכפר בו לו יהיה. פרט לטבול יום ולמהוזהר כפורים ולאונן שאינו ראוי לכפר בו:

פס'. והכהן המקריב את עולת איש. (מא) פרט לעולת הקדש. ד"א עולת איש. שעלת לאיש שנשחטה בזמנה פרט לשנשחטה שלא בזמנה וחוי למקומה. עור העולה אשר הקריב. לרבות שאר קדשים. לכהן לו יהיה. (מב) פרט לטבול יום ולמחוסר כפורים ולאונן:

פס'. וכל מנחה אשר תאפה בתנור. (מג) יכול לו לבדו (מד) ת"ל וכל מנחה בלולה בשמן וחרבה. אם כן מהו לכהן המקריב אותה לו תהיה נותנין אותה לאותו בית אב שעובד באותו שבת. אבל לא יחלקו זבחים כנגד עולות ולא כנגד מנחות שנאמר לכל בני אהרן תהיה איש כאחיו. האיש חולק אפילו בעל מום ואין קטן חולק אפילו תמים:

באור הרא"ם

ובכאן הגי' מופעה ועיין בח"כ: (לח) אבל שאר מיני מתכות טעונין ליבון באש. לא יכולתי לבאר זה כלל. ובח"כ בפירוש מרבה ואם בכלי נחושת אין לי אלא כלי נחושה שאר מתכות מנין ת"ל ואם בכלי נחושת. ואם ריבה הכל. וכלי ספק כי טעון הוא ע"כ הסגרתי במוכנה: (לס) אלא וכל לרבות את האשם. דכתיב כחטאת כאשם הורה אחת להם והוא דברי ר"א בח"כ וכן ל"ל הכא: (מ) פרט לתודה ואיל נזיר. שנאכלין לכל אדם: (מא) פרט לעולת הקדש. עיין (זבחים ק"ג). מאי ממעט: (מב) פרט לטבול יום וכו'. שאינו חולק לא בבשר ולא בעורות: (מג) יכול לו לבדו. כדכתיב בסוף הקרא לכהן המקריב לו יהיה: (מד) ת"ל וכל וכו' ודריבה לכל בני אהרן תהיה איש כאחיו. הרי שכל הכהנים חולקים

פסיקתא פרשת צו זמרתא כב

פס'. וזאת תורת זבח השלמים. כל המביא שלמים מביא שלום:

פס'. אם על תודה יקריבנו. (מס) מלמד שהתודה נשחטה לשם תודה ולשם שלמים. יכול אף שלמים ישחטו לשם שלמים ולשם תודה ת"ל זאת. מה שלמים טעונין כמיכה ונסכים ותנופת חזה ושוק. אף תודה טעונה כמיכה ונסכים ותנופת חזה ושוק. אם על תודה יקריבנו. פרט (לדדה) [לולדה] ולתמורה שאינן טעונין לחם. והקריב על זבח התודה. לחייב על כל זבח וזבח. חלות בלולות בשמן. מה ת"ל בשמן בשמן שני פעמים. א"ר עקיבא אילו נאמר בשמן אחד הייתי אומר הרי היא ככל המנחות ללוג כשהוא אומר בשמן בשמן שתי פעמים שאין רבוי אחר רבוי אלא למעט מיעוט לחצי לוג. יכול ישתלשל חצי לוג לשלשת (המכס) [מינים] הללו לחלות ולרקיין ולרבוכה ת"ל סלת מורבכת חלות בלולות בשמן שאין רבוי אחר מיעוט אלא לרבות. כיצד עושה נותן רביעית לרבוכה. ורביעית לשני המינים. ורביעית שהוא נותן לשני מינים. נותן מחצה לחלות ומחצה לרקיין. ולפי שא"ר עקיבא אין רבוי אחר מיעוט אלא לרבות א"ל ר' אלעזר בן עזריה לר' עקיבא אפילו אתה מרבה כל היום בשמן לרבות ובשמן למעט איני שומע לך. אלא חצי לוג שמן לתודה ורביעית שמן לנזיר. וי"א יום שבין נדה לנדה (מו) הלכה למשה מסיני. וזו הלכה שנתבקשה לי במסכת נדה. וסלת מורבכת חלות. כשם שהרבוכה סלת כך כולו סלת אפי' חלות אפי' רקיין:

פס'. על חלות לחם חמץ. וכי חמץ בלבד הוא. והא כתיב מצות בלולות בשמן אלא כנגד חמץ הבא מצה מה חמץ עשרה עשרונים אף מצה עשרה עשרונים. מכאן אמרו התודה היתה באה חמש סאין ירושלמיות שהן שש מדבריות שתי איפות שהן כ' עשרון י' לחמץ וי' למצה י' לחמץ עשרון למצה עשרון לחלה ובמצה ג' מינין חלות ורקיקין ורבוכה נמצאו ג' עשרונות ושליש בכל מין וג' חלות לעשרון. ד"א על חלות לחם מלמד שאין הלחם מתקדש עד שיקרמו פניו בתנור. יקריב קרבנו על זבח. מלמד שאין הלחם מתקדש אלא בזביחה. על זבח תודת. שיהא זביחתו לשם תודה. שלמיו. לרבות שלמי נזיר לעשרה קבין ירושלמיים ולרביעית שמן:

פס'. (מו) והקריב ממנו אחד. מן (המובחר) אחד שלא יטול פרס מכל קרבן שיהו כל הקרבנות שזין שלא יטול מקרבן לחבירו. תרומה לה. ואני איני יודע כמה אלא נאמר כאן תרומה ונאמר במעשר תרומה מה תרומות מעשר אחד מעשרה אף זו אחד מעשרה. למדנו כמה היא תרומה. אבל חלות איני יודע. כמה היא נאמר כאן חלות ונאמר בלחם הפנים חלות שנא' (ויקרא כד) ואפית אותה שתיים עשרה חלות שני עשרונים מה להלן שני עשרונים לחלה אף כאן שני עשרונים לחלה. או כלך לדרך הזו נאמר כאן לחם חמץ ונאמר לחם חמץ בשתי הלחם. מה לחם חמץ האמור בשתי הלחם עשרון לחלה (מס) אף לחם חמץ האמור כאן עשרון לחלה. זהו שאמרו חכמינו ז"ל (מס) עשרה לחמץ עשרה לחלה. לכהן הזורק. למדנו שארבעים חלות היו בתודה וד' מהן לכהן והשאר נאכל לבעלים:

פס'. ובשר זבח תודת שלמיו. בא ללמד כשם שהזבח נאכל ליום אחד כך הלחם אינו נאכל אלא ליום אחד שנא' ביום קרבנו. ומניין שאף תחלת זביחתו לא יהא אלא על מנת להאכל ליום אחד שנאמר וכי תזבח זבח תודה ביום ההוא יאכל ואם אינו ענין לאכילה שהרי כבר נאמר ובשר זבח תודת שלמיו וגו' (ג) תנהו ענין לשחיטתו יהיה [על מנת] לאכול ליום אחד ואם לא עשה כן הרי זה פגול. לא יניח

ב א ו ר ה ר א "ס

חולקים בשוה: (מס) מלמד שהתודה וכו'. ולשם שלמים כדכתיב צרישא וזאת תורת זבח השלמים: (מו) הלכה למשה מסיני. קאי על כולם על חצי לוג שמן לתודה ורביעית שמן לנזיר וכו': (מס) והקריב ממנו אחד מן המחובר כז"ל וכו' צה"כ. ופי' דהיינו בשעת הדמה לריך להיות הג' מינים ביחד: (מס) אף ליום חמץ האמור כאן עשרון לחלה. הסר סיוס הדמיון ועיין בת"כ מסיים נראה למי דנין. דנין דבר צה"ה חמץ וצ"ה עם הזבח ואל יזבח לחם הפנים שאינה צ"ה חמץ ואינה צ"ה עם הזבח: (מס) עשרה עשרונים לחמץ עשרה עשרונים למצה כז"ל: (ג) תנהו הענין לשחיטתו יהי' ע"מ לאכול ליום א' וכו' כז"ל:

פסיקתא פרשת צו זושרתא

ממנו עד בוקר. אבל אוכל הוא כל הלילה. אם כן למה אמרו חכמים [עד] חצות כרי להרחיק אדם מן העבירה :

פס'. ואם נדר או נדבה זבח קרבנו. (נא) מה בין נדר לנדבה. הנדר בא על שום דבר בענין (נראה כח) וידר יעקב נדר לאמר אם יהיה אלהים עמדי. (נמדר כח) וידר ישראל נדר וגו' אם נתון תתן אבל נדבה לא. ביום הקריבו את זבחו יאכל. ואמר הרי זה בא ללמד על הנאכלין לשני ימים. ומנין שתהא זביחתו על מנת ליאכל לשני ימים ביום הקריבו ת"ל וכי תזבחו זבח שלמים לה' לרצונכם תזבחהו. ביום זבחכם יאכל וממחרת. אם אינו ענין לאכילה תנהו ענין לזביחה שאף תהלת זביחתו לא תהא אלא על מנת ליאכל לשני ימים. ביום הקריבו את זבחו יאכל. מצוה לאכול ממנו ביום הראשון יכול כולו ת"ל וממחרת. אי ממחרת יכול מצוה לאכלו לשני ימים ת"ל והנותר. אם הותר הותר. אי והנותר יכול אם הותר כולו לשני ימים יהא פסול ת"ל יאכל. אפילו כולו. יכול יאכל לאור השלישי ת"ל עד יום השלישי. עד יום הוא נאכל ואינו נאכל לאור השלישי :

מדרש אם על תודה יקריבנו. חביבין ישראל לפני הקב"ה שהוא סולח עונותיהם על זבחותיהם. אין לו זבח יביא דברים נאים שנא' (הושע יד) קחו עמכם דברים. כל הזבחים באין על הטא חוץ מן התודה שהיא באה בלא חטא לפיכך הקב"ה מחבבה מכל הקרבנות. וכן דוד אומר (הפליט נ) זובח תודה יכבדנני. בשני נוני"ן בעולם הזה ובעולם הבא. וכן כל העונה אמן בעוה"ז זוכה לענות לעתיד שנאמר (שם פט) ברוך ה' לעולם אמן ואמן. גדול הוא השלום וכולי אנדחא :

פס'. והנותר מבשר הזבח ביום השלישי באש ישרף. ביום ההוא נשרף (או) [אכל] אינו נשרף בלילה. (נב) יכול אם עבר לא ישרף ת"ל ישרף לעולם. מבשר הזבח. לא מן העצמות ולא מן הגידים ולא מן הקרנים ולא מן הטלפים. הזבח. פרט לעובר ולשליא. מלמד שאין הנותר אלא בבשר הזבח. ביום השלישי. בנין אב לכל הנשרפים שלא יהו נשרפין אלא ביום :

פס'. ואם האכל יאכל מבשר זבח שלמיו. (נג) אמר ר' אלעזר כוף את אוזניך לשמוע שהשוחט את זבחו על מנת לאכול ממנו בשלישי הרי זה בלא ירצה. המקריב אותו בשעת הקרבה הוא נפסל כלומר המקריב אותו הזבח שנקרב לו פגול יהיה. מכאן שנפסל במחשבה. יכול אין לי מחשבה פוסלת אלא באכילת בשר ומנין לרבות שירי הדם והקטר חלבים ת"ל ואם האכל יאכל אכילה לאדם אכילה למזבח. מצאנו חוץ לזמנו שמחשבה פוסלת. חוץ למקומו מנין שהמחשבה פוסלת. ת"ל בפרשת קדשים. ואם האכל יאכל ביום השלישי פגול הוא לא ירצה. אם אינו ענין לחוץ לזמנו תנהו ענין לחוץ למקומו. יכול יהו חייבין עליו כרת ת"ל בשלישי. עונו תשא. חוץ לזמנו בהכרת ואין חוץ למקומו בהכרת וכו' ברייתא. ד"א והנפש לא הצבור. האוכלת. (נד) לא המאכלת. עונו תשא. ונאמר להלן (ויקרא יט) עונו ישא כי את קדש ה' הלל ונכרתה. מה להלן בכרת אף כאן בכרת :

פס'. והבשר אשר יגע בכל טמא. במגע מטמא ולא במשא. בכל טמא. אפילו מחוסר כפורים מכאן אמר רבי יוסי לרביעי בקדש שהוא פסול. ומה אם מחוסרי כפורים שאינו פסול בתרומה פסול בקדש. שלישי שהוא פסול בתרומה אינו דין שיפסול בקדש למדנו לשלישי מן הכתוב ולרביעי מקל וחומר. והבשר כל טהור יאכל בשר. (נה) לרבות בשר הפנימי שיהא מותר מכאן אמרו אבר שיצא חוץ לתרומה

ב א ו ר ה ר א "ם

(נא) מה בין נדר לנדבה. אין כוונתו החילוק לדינה כי כזה חייב בחמירותו ונדבה פטור רק הכוונה על הלבון נדר ונדבה קאי : (נב) יכול אם עבר יום השלישי ולא נשרף לא ישרף עוד ת"ל ישרף לעולם כנ"ל וכ"ס בת"כ : (נג) אר"א כוף את אוזניך וכו'. הוצא עש"י מהמדרס (הולין פ"ט ע"ה) כל מקום שזהה מוצא דבריו של ר"א צנו של ריה"ג באגדה עשה חזק כחפרכסת וכו' ע"ס : (נד) ולא המאכלת. היינו מי שהתב לחצירו בפיו אינו חייב חטאת : (נה) לרבות בשר הפנימי. פי' כגון חס ילא קצת מחצרי ק"ק חוץ לעזרה או מקדשים קלים חוץ לתרומה ונשאר מקצתו בפנים דהיינו חסור. והפנימי הנשאר בפנים מותר לאכול

בפסחים חותך עד שנגיע לעצם וקולף עד שמגיע לפרק ומתירו מן הפרק וחותר ובמוקדשין גורר כל מקום שהוא רוצה שאין בו שבירת העצם. כל טהור יאכל בשר. מה ת"ל (נו) לפי שנאמר (דברים יב) ודב' זבחך ישפך על מזבח ה' (על יסוד מזבח העולה) תאמר לא יאכלו זבח אלא בעליו בדרך הפסח לכך נאמר כל טהור יאכל בשר: פס'. והנפש אשר תאכל בשר מזבח השלמים אשר לה' וטמאתו עליו. לא נתחייב משום טומאה אלא לאחר זריקת הדם (נו) בזמן שהוא ראוי לטהורים. (מי) חייבין בו הטמאים פרט לפני זריקה שאין ראוי לטהורים: מכאן א"ר יהושע הפסח שבא בטומאה ואכלו ממנו זבים וזבות נדות ויולדות אינן חייבות: שהנשחט לטהורין חייבין בו טמאין ושאין נשחט לטהורים אין חייבין בו טמאין. וטמאתו עליו. בטומאת הגוף הכתוב מדבר. ונכרתה הנפש. ולא הצבור. ההיא. לא אנוסה ולא שוגגת. מעמיה. ועמה שלום:

מדרש אם על תודה יקריבנו

רבי פנחס ורבי לוי בשם רבי מנחם אמרו עתידין כל הקרבנות ליבטל לעתיד לבוא וקרבת תודה אינו בטל שנאמר (ירמיה יז) ומביאי תודה בית ה'. כל התפלות בטלות וההודאה אינה בטלה שנא' (שם לג) קול' ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה קול אימרים הודו לה' כי טוב. הודו לה' זו הודאה ומביאי קרבן תודה וכן אמר דוד (תהלים נז) עלי אלהים נדריך אשלם תודות לך. ולמה השלמים הזכירים באחרונה (נח) שיש בהן (מנין) הרבה הדם ואימורים למזבח. חזה ושוק לכהנים. והבשר והעור לבעלים:

פס'. ונפש כי תגע. לפי שאמר והנפש אשר תאכל בשר מזבח השלמים אשר לה' וטמאתו עליו כגון זב וזבה נדה ויולדת ובעל קרי כגון טומאת הגוף הוצרך לומר טומאת מגע (נט) כמגע ולא במשא. בטומאת אדם או בכהמה טמאה וכו'. (ס) אלו נאמרו ההמורות ולא נאמרו הקלות הייתי אומר קלות פטור צריך לומר קלות והמורות. ואכל מבשר זבח השלמים אשר לה'. יצאו העצים והלבונה והקטרת שאינן ראויין לאכילה. הנפש. ולא הצבור. ההיא. לא אנוסה. מעמיה. ועמה שלום:

פס'. וידבר ה'. הפסיק הענין דבר אל בני ישראל. בני ישראל מזהירין על החלב (סא) ואין העובדי כוכבים מזהירין על החלב. (סב) לאמר. להזהיר זה את זה. כל חלב שור וכשב ועז לא תאכלו. כל. לרבות חלבים שלא הוזכרו בפרשה:

ניקוי הבשר

שור וכשב ועז. פרט לחיה ולעופות. ד"א כל חלב להביא את הבוי ופחות מכוית (כג) שאינו בכרת והוא במלקות:

פס'. וחלב נבלה וחלב טרפה. כנגלת בהמה טהורה הכתוב מדבר. יעשה לכל מלאכה. בין מלאכת הקדש בין מלאכת חולין. ואכול לא תאכלוהו. לעבור עליו בשני לאוין משום חלב ומשום נבלה לפי שהוא מותר בהנייה למוכרו לעובדי כוכבים. (ד"א) ואכול לא תאכלוהו לעבור עליו בשני לאוין משום חלב ומשום נבלה:

באור הרא"ה

לאכול: (נו) לפי שנאמר ודב' זבחך ישפך על מזבח ה' חלוקה והנפה האכל (כז"ל) ה"א והבשר האכל מהדר אלעיל היינו על הפעלים שדס זכחו ישפך והבשר יאכל רק הפעלים. קמ"ל כל טהור יאכל בשר. וכ"ה בח"כ ועיין ג"כ רש"י בחומש מביא דרשה זו: (נז) בזמן שראוי לטהורים חייבין בו הטמאים פרט לפני זריקה כז"ל: (נח) שיש בהם מינין הרבה וכו' כז"ל: (נט) כמגע ולא במשא. פי' במשא אינו מעמא. ונח"כ יליף מקרא כי תגע כמגע מעמא ולא כמשא: (ס) אלו נאמרו המורות וכו'. המורות טמא מח קלות מגע בהמה ופי' (זכריה ז"ד). קלות עומתה שרץ המורות עמא מה. ונח"כ קלה גירסא אחרת: (סא) ואין העובדי כוכבים מזהירין על חלב. דה"ל לחייבן בק"ו מן הכר מן הכי עי' ה"כ: (סב) לאמר להזהיר זה על זה. חולי הוא כעין דרשה של מעלה להזהיר גדולים על הקטנים עמ"ל. ונח"כ הדרשה הל' בני ישראל לרבות הנשים והמבוגרים חולי ט"ס כמאן: (כג) שאינו בכרת והוא במלקות. הפס כדברי

פסיקתא פרשת צו זוטרותא

פס' . כי כל אוכל חלב מן הבהמה אשר יקריב ממנה אשה לה' . אין לי אלא תמימים הראוין ליקרב חלב בעלי מומין מניין ת"ל מן הבהמה . ונכרתה הנפש . ולא הצבור שאין הצבור נתפשין על היחיד באכילת החלב . האוכלת . ולא המאכלת בכרת . האוכלת . אכילת כזית . מעמיה . ועמה שלום :

פס' . וכל דם לא תאכלו . (סד) יכול דם מהלכי שתיים ת"ל לעוף ולבהמה . מה עוף ובהמה מיוחדין שיש בהם טומאה קלה ויש בהם טומאה חמורה ויש בהם אסור ויש בהם מותר . יצא דם מהלכי שתיים שאין בהם טומאה קלה . ד"א כל דם . לרבות הגידים ודם התמצית . בכל מושבותיכם . אפי' אחרי חרבן הבית לפי שחופת הגוף נוהגת בארץ ובחוצה לארץ . לעוף ולבהמה . וחיה בכלל בהמה שנא' זאת החיה אשר תאכלו מכל הבהמה וגו' . ד"א לעוף ולבהמה להוציא דם דגים וחגבים . אזהרה שמענו . עונש מניין ת"ל כל נפש אשה תאכל כל דם ונכרתה הנפש ההיא מעמיה . ועמה שלום . וכבר נאמר בפרשת ויקרא חוקת עולם לדורותיכם כל חלב וכל דם לא תאכלו . ומה אם חלב ודם שהנפש קצה בהם הזהיר הקב"ה עליהם כל כך . גזל ועריות שהנפש מהמדתן ומתאוה להם על אחת כמה וכמה . וכן הוא אומר (דברים יב) רק חזק לבלתי אכול הדם וגו' ואומר לא תאכלנו למען ייטב לך . ואם מתן שכרן של אלו כך . מתן שכר של שאר המצוות על אחת כמה וכמה . הוא שאמר דוד (תהלים לא) מה רב טובך אשר צפנת ליראיך . וישעיה אומר (ישעיה סד) עין לא ראתה אלהים . זולתך יעשה למחכה לו . ולפיכך פותחין בתחלה בכפר ויקרא ללמד לתינוקות מפני שהוא גופי תורה חוקים ומשפטים איכור והיתר לכך נקראת . תורת כהנים ספרא דבי רב :

פס' . דבר אל בני ישראל . מצוה ידועה לדורות (סה) מה בא לחדש תנופה . בני ישראל מניפים ואין עובדי כוכבים מניפים . בני ישראל מניפין ואין בנות ישראל מניפות . המקריב את זבח שלמיו . המקריב לרבות הגרים והעבדים . יכול כל הקרבנות כולן יטענו תנופה (סו) ת"ל זבח . יצאו בכור ומעשר ופסח שאינן טעונין תנופה . שלמיו . ולא אשם מצורע . שלמיו . לרבות שלמי נזיר (סז) בנין אב כל שהוא טעון תנופה טעון הרמה :

פס' . ידיו תביאנה את אשי ה' . כיצד כהן מניח ידיו תחת יד בעלים החזה והשוק למעלה שתי כליות ויותרת הכבד למעלה מהן . ואם יש שם לחם מניח את הלחם למעלה מהם ומניף . מוליך ומביא מעלה ומוריד שנא' (שמות כט) אשר הונף ואשר הורם . התנופות קודמות להגשות :

פס' . והקטיר הכהן את החלב . מכאן שאין אהרן ובניו זכאין בחזה ושוק אלא לאחר הקטר חלבים . שנאמר והקטיר הכהן את החלב המזבחה והיה החזה לאהרן ולבניו . נשמאו אימורין או אבדו יכול [לא] יהא אהרן ובניו זכאין בחזה ושוק (סח) ת"ל והיה החזה לאהרן ולבניו . וכן הוא אומר בבני עלי (ש"א ז) גם בטרם יקטירון את

ב. אור הרא"ם .

ר"ס כ"ט למלקות עיין (מכות י"ז) וכן"כ הגירסא הרי הוא בזה"כ : (סד) יכול דם מהלכי שתיים . הוא דם האדם ההולך בשני רגליו . ודם ציגים ודם חגבים ודם דגים הכל בכלל ת"ל לעוף ולבהמה מה עוף ובהמה מיוחדים שיש בהם טומאה קלה ויש בהם טומאה חמורה יש בהם איסור ויש בהם היתר והם מין בשר יצא דם מהלכי שתיים שאין בהם טומאה חמורה דם ציגים שאין מין בשר דם דגים וחגבים שכולו טהור כ"ל וכ"ס בזה"כ ובכאן נשמט הרבה : (סה) מה זה בא לחדש תנופה . להניף אותו תנופה לפני ה' . ע"ז קאי בני ישראל מניפין וכו' ועיין בזה"כ וכן (מנחות ס"א) דהכוונה אין קרבן עובדי כוכבים וגו' טעונין תנופה היינו שהם בעלמם לא היו מניפין הקרבן רק הכהן בעלמם מניף הקרבן . ועי' בק"א שהאריך בזה : (סו) ת"ל זבח יצאו מנחות ועופות שאינן טעונין תנופה . מזבח יצא בכור וכו' מ"מ דריש עיין ח"כ : (סז) בנין אב וכו' . חסר כאן וכ"ל וכ"ס בזה"כ למדנו שטעונין כולם תנופה מנין שטעונין הרמה כו' ת"ל וקדשת את חזה התנופה ואת שוק התנופה אשר הונף ואשר הורם אלא זה בנין אב כל שטעון תנופה טעון הרמה : (סח) ת"ל והיה החזה וכו' . עיין בזה"כ ובכאן נפל טעם בהתחלת הדרשה וכ"ל נשמאו אימורין או אבדו יכול לא יהיו אהרן ובניו זכאין בחזה ושוק ח"ל והיה כו' והיה רצוי אם נשמאו או אבדו האימורין בלוגם הע"כ החזה והשוק לכהנים עיין בזה"כ . והראיה וכו' א"ל בבני עלי קאי אלמעלה אם לא נשמאו אזי אין הכהנים זכאין בחזה ושוק עד אחר הרמה . ובני עלי נעלו בזרוע חלקם קודם הקרבה :

פסיקתא פרשת צו זמרתא בד

החלב ובא נער וגו'. ויאמר אליו האיש קטר יקטירון כיום החלב וגו'. וכתוב (ס) ותהי חטאת הנערים גדולה וגו'. והיה החזה לאהרן ולבניו (סס) מחצה מחצה. ואת שוק הימין תתנו תרומה לכהן. לרבות שלמי צבור שיטענו תנופה שחוטין :

פס' המקריב את דם השלמים ואת החלב מבני אהרן. פרט לטמא בשעת זריקת דמים ולטהור בשעת הקטר חלבים שאין חולק בבשר שנא' המקריב את דם השלמים ואת החלב מבני אהרן לו תהיה שוק הימין למנה. ר' שמעון אומר. (ע) כל שאינו מודה בעבודה אין לו בכהונה שנאמר המקריב לו תהיה. כ"ד מתנות כהונה הן וכולן לאהרן ולבניו בכלל ופרט וברית מלח. אלו הן עשר במקדש וארבע בירושלים עשר בגבולין. עשר במקדש. חטאת בהמה. וחטאת העוף. אשם ודאי. אשם תלוי. זבחי שלמי צבור. ולוג שמן של מצורע. כותר העומר. ושתי הלחם. ולחם הפנים. ושירי המנחות. ד' בירושלים. הבכורה. והבכורים. ומורם מתודה ואיל נזיר. ועורות קדשים. וי' בגבולין. תרומה. ותרומת מעשר. וחלה. וראשית הגז. ומתנות. ופדיון הבן. ופדיון פטר חמור. ושדה אחוזה. ושדה חרמים. וגזל הנר. וכן היה ר' שמעון אומר (מלאכי א) מי גם בכם ויסגור דלתים ולא תאירו מזבחי חנם (על) שני דברים שהיו נוטלין עליהן שכר דליקת הנר וסגירת הבית לא עשיתם חנם כל שכן שנוטלין עליהן שכר ואתן אותם לאהרן וגו' :

פס' זאת משחת אהרן ומשחת בניו. זאת כדאי לאהרן ולבניו מלמד שאין אהרן ובניו צריכין שמן המשחה לעתיד לבא אלא משחת זאת די להם ומה אני מקיים. (זכריה ז) אלה שני בני היצחק העומדים על אדון כל הארץ. (עב) זה אהרן ודוד. ועל כי הזהיר מתנות כהונה הסמך להם פרשה זו ולא הפסיק ביניהן ללמדך שלא תהא הפסקה בכהונתם לעולם. מאשי ה'. מלמד (עב) שאף האשים סייעו. ביום הקריב אותם לכהן לה'. מלמד שאף היום סייע :

פירוש שהיתה הצלחה מלפני ה' לאכילת הקדשים מעל המזבח שנאמר ותצא אש מלפני ה' ותאכל על המזבח וגו' :

פס' אשר צוה ה' לתת להם. מלמד שהיו ישראל במתנות כהר סיני וזכו בהן אהרן ובניו משזכו בשמן המשחה. מאת בני ישראל. (עד) מרצון בני ישראל. חקת עולם לדורותם. שינהג הדבר לדורות :

פס' זאת התורה לעולה למנחה לחטאת ולאשם ולמלואים ולזבח השלמים. אחר שפרטם למעלה חזר וכללם. מלמד שכשם שהמלואים נאמרו כללותיהן ודקדוקיהן מסיני. (עב) אמר ריש לקיש מאי דכתיב זאת התורה לעולה למנחה לחטאת ולאשם. כל העוסק בתורה כאלו מקריב עולה ומנחה וחטאת ואשם. אמר רבי יצחק מאי דכתיב זאת תורת החטאת וזאת תורת המנחה כל העוסק בתורת העולה עולה לו כאלו מקריב עולות. בתורת מנחה כאלו מקריב מנחות :

פס' אשר צוה ה' את משה בהר סיני ביום צותו. מלמד שאין כשרין אלא ביום. את בני ישראל להקריב את קרבניהם לה'. הושוו כל הקרבנות על זה. שכשם שעולת סיני טעונה כלי אף כולם טעונים כלי שנאמר (שמות כד) ויקח משה חצי הדם וישם באגנות. אין לי אלא עולות מנין לרבות. את כולם שטעונים כלי (עו) למדנו מזה :

ב אור "ה" ר"א "ס" :

(סס) מחצה מחצה. היינו מחצה לאהרן ומחצה לבניו ככה"ג נטל חלק בראש : (ע) כל שאינו מודה בעבודה. פי' שאומר בלבו דבר הכל הן שלא נזה המקום להקריב קרבנות וכו' ודורש המקריב את דם המודה בעבודה : (עא) שני דברים וכו'. מסר כאן ועיין בת"כ : ב' דברים המשמשין את הנוף אין בני אדם נמנעין מלעשותן ואין מקבלים עליהם שכר שאדם אומר לחבירו הדלק לי את הנר הזה (פי' שמדליק נרו מנר של חבירו ואין בזה חיוב לו) והגף לי את הדלת אחריך (פי' כשיצא מהבית אחריו סגור הדלת כי אין זה מלאכה) אין נמנעים מלעשותן ואין מקבלים עליהם שכר ואחס לא עשיתם חנם וכו' כי הכהנים מקבלים מחנות כהונה בעבור עבודתם : (עב) זה אהרן ודוד. היינו שבניהם יהיו משוחים לעמיד מלכותו שמן שנמשחו כבר. עיין בת"כ ובק"א : (עג) שאף האשים סייעו. היינו זכות הקרבנות : (עד) מרצון בני ישראל. שכולם הסכימו לדבר ועיין בת"כ : (עה) אר"ל מאי דכתיב זאת התורה וכו' : (מנחות ק"י) כה"ע ע"ס : (עו) למדנו מזה וכו' אלא. חש"ס שכולם טעונים כלי כ"ל. ועיין לעיל בדברי המחבר :

פסיקתא פרשת צו זוהרתא

שלא תוכל לומר תכש"ט במסכת מנחות (ולא) [אלא] תש"ט שהרי כולם מעוניין בלי פס'. וידבר ה' אל משה לאמר. זו פרשת המלוואים דע שאע"פ שנחלקו חכמים ביום השמיני יש מהם שאמרו שהוא שמיני למלוואים שהל באחד בניסן. ויש מהם שאמרו כי חל יום שמיני בשמיני בניסן. ר' עקיבא אומר בפרק הישן במסכת סוכה נראין הדברים שהוא אחד בניסן שהרי הנשיאים הקריבו מאחד בניסן שנא' (במדבר ז) זאת חנוכת המזבח וכבר כל שבעת ימי המלוואים לא הקריב אהרן. כי אם משה שנא' וישחט ויזרוק משה את הדם. והיאך היה משה מקריב קרבן של נשיאים ולא מצינו שזרק משה כי אם דם המלוואים ולא עוד אלא שכתוב (ויקרא ט) כי היום ה' נראה אליכם. ואפשר עד עתה היו הנשיאים מהנכים ולא נראה עד יום שמיני אלא נראין דברי האומר אותו היום נטל עשר עטרות ראשון לכהונה. ראשון לחדשים. (טז) וכן הוא את מוצא (סס י) ואת שעיר החטאת דרש דרש משה. זה על מה נשרף ואלו למה לא נאכלו שנא' (סס) אכול תאכלו אותה כל אחת ואחת שעיר נחשון ושעיר העדה אבל שעיר החדש נשרף שלא כתורה שנא' (סס) ואותה נתן לכם לשאת את עון העדה. וכתוב (סס ט) [שעיר] עזים (אחד) לחטאת :

פס'. קח את אהרן. מה ת"ל לפי שנאמר (שמות לב) ויגוף ה' את העם על אשר עשו את העגל אשר עשה אהרן. כסבור שנתרחק אהרן ת"ל קח את אהרן. ד"א קח את אהרן. קחם בדברים (פס) שלא יהא לכם אלא לדבר אחד. (פס) זה היה מעשה קודם הקמת המשכן שבעת ימים שהרי עד יום השמיני לא שרת השכינה שנא' ויהי ביום השמיני קרא משה. הוא היום שנטל עשר עטרות וכו'. וכל שבעת הימים היה משה מחנך את אהרן ואת בניו בדרך שישראל היו עושין בכל שנה שבעת ימים קודם ליום"כ היו מפרישין כה"ג מביתו וכו'. ואע"פ שבבר נצטווה משה רבינו על זה בפ' ואתה תצוה הור ושנה אותם בשעת מעשה. קח את אהרן ואת בניו ואת הבגדים שזכורין למעלה ואלה הבגדים אשר יעשו. ואת שמן המשחה שפקדתיך שנא' (סס ל) ועשית אותו שמן משחת קדש. ואת פר החטאת שנאמר (סס נט) והקרבת את הפר ואת שני האילים שנאמר ואת האיל תקה (פ) לא בסדר האמור להלן בואתה תצוה אמור כאן שכאן הקדים הקרבת אהרן למלוואים ולהלן הקרבת המלוואים לאהרן : פס'. ואת כל העדה הקהל. עשה במעמד כל העדה שיהו נוהגין קדושה בכהונה :

פס'. ויעש (אהרן) [משה] כאשר צוה ה' (פא) בשם שהסדיר משה. זה הדבר. מה זה הדבר האמור להלן בקידוש אהרן ובניו הכתוב מדבר. ויקרב משה את אהרן ואת בניו וירחץ אותם במים. אותה שעה זכה אהרן ובניו בקידוש ידיים ורגלים : פס'. ויתן עליו את הכתונת. מלמד (פג) שנעשה משה סגן לאהרן הוא היה מפשיטו והוא היה מלבישו וכשם שנעשה לו סגן בחיים כן נעשה סגן במותו. שנאמר (במדבר כ) קח את אהרן ואת אלעזר בנו והפשט והלבש וגו'. ומנין שעשה כן שנאמר (סס) ויעש משה כאשר צוה ה' ויפשט משה את אהרן. וכי היאך היה משה יכול להפשיט את אהרן בגדים כבודן והלא העליונים הם העליונים לעולם וכמו כן התחתונים אלא מעשה גם עשה הקב"ה לאהרן במותו יותר מבחייו. העמידו משה על הסלע והפשיטו בגדי כהונה ובגדי שכינה נלבשין תחתיהן וכן הפשיט בגדים התחתונים תהלה ואחר כך העליונים :

(פז) ובן אתה מוצא וכו'. פי' זה ג"כ רמז שהוא בלחץ בניסן שהרי משה דרש לח השעיר למה נשרף הרי בלחץ היה העבודה בידו חלל ביד הכהנים. וגו' שעירים היו בלוחו יום שעיר נחשון זו חטאת וחטאת יום השמיני ושעיר של ר"ח ע"ש בה"כ וכן בדברי המחבר לקמן : (עח) שלא יהא לבם אלא לדבר אחד. כה"ג ג"כ בה"כ ודחוק. ועיקר הכוונה נראה כי משה הצטיח לו שכר נחמך לו במעשה העגל ואל ידאג מזה. ורק יעבוק בהקרבת הקרבנות. וכן משמע ממדרש רבה. וכן בילקוט שמעתיק מדברי התנאים : (עט) זה היה מעשה וכו'. כמו שאמר למעלה : (פ) לא בסדר וכו'. עיין בה"כ ובק"א דובר בזה דברים נכונים : (פא) בשם שהסדיר משה עבודה המקדש כן הסדיר עבודה כהונה ובגדי כה"א לפי מה שהוא מקריב כ"ל. וכ"ה בה"כ ובכאן חסר : (פג) שנעשה משה סגן לאהרן. שהיה משמכו : לימדה

פסיקתא פרשת צו זמרתא כה

פס' . וישם עליו את החשן . פרשה זו לימדה לשעתה (פנ) ולימדה לעתיד לבא . לימדה לשירות יום הכפורים . בכל יום היה משמש בבגדי זהב וביוה"כ בבגדי לבן . וישם עליו את המצנפת לא כסדר האמורין להלן אמורין כאן . להלן הסדיר את הבגדים כסדרן (פד) וכאן היה מסרגן . להלן הסדיר את הקרבנות תחלה ואח"כ הסדיר את הבגדים: **פס' .** ויקח משה את שמן המשחה . ר' יהודה אומר שמן המשחה שעשה משה ראה כמה נסים נעשו בו וכו' (פה) בדמפורש בהוריות כדמפורש לעיל : **פס' .** וימשה את המזבח . לא כמשיחת אהרן ובניו משיחת כל הכלים . משיחת אהרן ובניו (פו) מאחר שהלבישן חוזר ומושחן שנא' (תהלים קלג) כשמן הטוב על הראש . משיחת כלים כל כלי וכלי טעון משיחה בפני עצמו : **פס' .** ויצק משמן המשחה . בתחלה היה יוצק שמן על ראשו ואחר כך נותן לו שמן בין ריסי עיניו . **פס' .** ויקרב משה את בני אהרן . כשם שנעשה סגן לאהרן כך נעשה סגן לבניו : **פס' .** ויגש את פר החטאת . (פז) מתחלה לא היה נקרא פר החטאת שנא' לקח פר בן בקר וכשהוא פורט את מעשיו נקרא פר החטאת . וזהו היה פר החטאת של אהרן ולא פר של צבור ויסמוך אהרן ובניו : **פס' .** וישחט ויקח משה את הדם . כל ז' ימי המלואים היה משה משמש בכהונה גדולה הוא היה שוחט הוא היה זורק הוא היה מזה הוא היה מחטא הוא היה יוצק הוא היה מכפר שנאמר וישחט ויקח משה את הדם היה משה שוחט ואהרן היה רואה אותו . מזה ואהרן רואה אותו . משלו חכמים משל לבת מלכים שנישאת קטנה ופסק עם אמה שתהא משמשת (אותה) [אותו] עד שתתלמד : ויקדשהו ויכפר עליו . (פח) כפרה זו איני יודע מה היא אלא אמר משה שמא ידחקו ישראל איש או אשה להביא שלא בטובתן תהא כפרה זו שלא יהא דבר גזול במקדש וכה"א (ישעיה כח) כי אני ה' אוהב משפט שונא גזל בעולה : **פס' .** ויקח את כל החלב וגו' (פט) כל שלא למד משתי פרשיות אלו אינו מנהיג לדורות מפני שהייתי אומר פרים הנשרפים ושעירים הנשרפים הואיל ואינן נאכלין יהו כולם נשרפים ולא יהא מהם למזבח כלום : לכך נאמר ויקח את כל החלב והיתה תרומתו למזבח ושאר הפר שרף שנאמר ואת הפר ואת עורו ואת בשרו ואת פרשו שרף באש : **פס' .** ויקרב את איל העולה ויסמוך אהרן ובניו מכאן למדנו סמיכה לעולה : **פס' .** וישחט ויזרק משה את הדם . מכאן זריקה לעולה : **פס' .** ואת האיל נתח לנתחיו . כל המפורש שבעולת יחיד מפורש כאן ואין ניתוח בלא הפשט . ויקטר משה את הראש כמו שנאמר להלן (ויקרא ח) ונתח אותו לנתחיו . מכאן למדנו הקטרה וניתוח לעולה שהרי כתיב ויקטר משה את הראש . אשה לה' הוא . מלמד שכולם ניתנו על גבי האשים : **פס' .** ויקרב את האיל השני . (צ) מלמד שהשני ממלא את הראשון שאם הקריב האחד ולא הקריב השני לא יצא ידי קדושו המלואים שהוא משלים עם הכל . ויכמכו

באור הרא"ם

(פג) ולימדה לעתיד לבוא . הכוונה לימים הבאים כמו שמסיים לשירות יוה"כ : (פד) וכאן היה מסרגן . סרגן נקרא דבר שלא כסדר כמו קראס סרגון (מגילה י"ז) ועיין ערוך וכן כאן אומר סרגן הבגדים שלא כסדרן ועיין בק"א שהביא דברי המהר"ם : (פה) כדמפורש . (צב) וזכריות י"א . וזכריות ה' ע"ש : (פו) מאחר שהלבישן חוזר ומושחן . פי' כי המשיחה שהמשיח אוחז מתקדשו ג"כ הבגדים : (פז) מתחלה לא היה נקרא וכו' . עיין בק"א שכתב דברים של פעם למה מתחלה לא היה נקרא פר חטאת ואחר כך נקרא פר חטאת : (פח) כפרה זו וכו' . עיין רש"י בתומט שפי' בענין אחר : (פט) כל שלא למד מב' פרשיות וכו' . כה"ג . בילקוט ג"כ ובת"כ גירסא אחרת כזה . וגירסא דהכא נכונה . ופי' כ' פרשיות מה שנאמר קרבנות המלואים בלחה חנוה וגשנית כאן עוד הפעם . והיינו דברים שנאמרו בפרשת ואלה חנוה חינו עיכובא שיהג כן לדורות (עיין בק"א) כמו שמסיים אח"כ מכאן למדנו סמיכה לעולה זריקה לעולה וכו' : (צ) מלמד שהשני וכו' . עיין בת"כ . שחבר כאן כי גם הפר ואל המזבח . אם לא הקריב לא יצא ידי חובת המלואים (פסיקתא) דלת

פסיקתא פרשת צו זוהרתא

אהרן ובניו את ידיהם על ראש האיל (ל) בשמחה ואותו היום עשאוהו יום טוב. משל לפורע את חובו ועושה יום טוב. כך כיון שנקדשו הכהנים ונתקדשו הכלים עשאוהו לאותו היום יום טוב. מכאן סמכו חכמים שכל המשלים מסכתא צריך לעשות יום טוב לחבירו כל שכן שמשלים לימודה. וכן היה עושה כהן גדול יום טוב לאחיו בשעה שהיה יוצא בשלום מן הקדש :

פס'. וישחט ויקרב. תכף לסמיכה שהיטה לקח בלא רישול. מדמו ויתן. שלשה מיני דמים האמורים בפרשה ואין דומין זה לזה. הראשון טעון שש מתנות. השני שתיים. השלישי (ל) (נחלק לשני רוחות). ויתן על תנוך און אהרן (נ) זה גדר האמצעי. ועל כהן ידם הימנית. זה פרק האמצעי שבבתן. ועל כהן ידם הימנית וכן שבאון הבנים :

פס'. ויקח את החלב ואת האליה. אין לך כל דבר ודבר שברא הקב"ה בעולמו שאין בו מצוה. הפירות יש בהן תרומה ומעשר והחלה והבכורים והלקט והשכחה והפאה. שערי הבתים והמדינות יש בהן מצות וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך. בגדים יש בהם מצוה לא תלבש שעטניו. גדילים תעשה לך. בהמה טהורה יש בהן מצות בכור ומעשר ומתנות. בהמה טמאה פדיון פטר חמור. החיה והעוף הפורה באויר. אמר הקב"ה כשיבואו לידך קיים כהן מצוה. ושפך את דמו וכסהו בעפר. העולה כולה כליל ועורה לכהנים. שלמים נאכלים לבעלים. אמר הכתוב יהא דמן למזבח וגם האימורים שנא' ויקח את החלב ואת האליה. לפיכך צריך אדם שיהא ממנו מצוה למקום בכל יום ויום :

פס'. ויתן את הכל על כפי אהרן. וכי כל הקרבנות נותנין על ידי הבעלים אלא ללמדך היאך משקין את הסוטות ומטהרין את היולדות ואת המצורעים. וינף אותם תנופה לפני ה'. ללמדך תנופת הקרבנות היאך הכהן נוטל את המנחה מעל ידיו הסוטה ומניפה :

פס'. ויקח משה את החזה (וינף) [ויניפהו] תנופה לפני ה'. (נ) ללמדך ומה משה ששימש שעה אחת בכהונה נטל לו חלקו. המשמש בכהונה גדולה בכל יום עאכ"ז :

פס'. ויקח משה משמן המשחה ומן הדם אשר על המזבח. (נד) שלשה מיני דמים אמורים בפרשה אין דומין זה לזה. הראשון טעון שש מתנות זריקה ומתן סביב הזיה וחטוי יציקה ובפרה. והשני שתיים זריקה ומתן סביב. והשלישי טעון שש עשרה טעון שש מתנות בזהנות שלש באהרן ושלש בבניו. ויש אומרים תשע שלש באהרן ושש בבניו. ויש אומרים חמש עשרה שלש באהרן ו"ב בבניו שנא' (נמדכג) ואלה שמות בני אהרן הבכור גדב ואביהוא אלעזר ואיתמר וכתוב (ס) אלה שמות (בנות) [בני] אהרן הכהנים (חמשה) [המשוחים] וגו' ומעון זריקה על גבי המזבח וטעון להזאות. ויש אומרים תשע ויש אומרים ט"ו כענין של מעלה למדנו שלא שלם קידוש אהרן ובניו אלא בהזאת הדם :

פס'. ויאמר משה אל אהרן ואל בניו. (נז) כמו שנאמר בו אתה תצוה. ואכל אהרן ובניו בשר האיל וגו' והנותר בבשר ובלחם. פירושו והנותר מבשר ומלחם ב' תחת מ"ם משמש :

פס'. ומפתח אהל מועד לא תצאו שבעת ימים. (נז) שבע פעמים כתיב בפרשת המלואים כל שבעת הימים היה משה משמש ולא שרת שכינה על ידיו עד שבא אהרן ושמש ושרת שכינה ע"י אהרן שנאמר (ויקרא ט) כי היום ה' נראה אליכם :

באור הרא"ם

המלואים : (נא) בשמחה. אולי דורש ויסמכו בני אהרן. כאלו היה כחוב וישמחו בשי"ן ואותיות גימ' נמי מתחלפים וכו' נחלק לח'. עי' בק"א שפירש בלופן אחר : [(נא) עי' בפס' ויקח משה משמן המשחה ובלחם] : (נב) זה גדר האמצעי. הוא חוט אמצעי שבאון : (נג) ללמדך וכו'. מסיפא דקרא מאל המלואים למשה היה למנה. וזה שאמר ומה משה וכו' : (נד) שלשה דמים וכו'. עיין כ"ז בת"כ ובק"א ובכאן באומה מוסעת : (נז) כמו שנאמר. קאי על קרא דכחל כאשר נתיי ויינו צפ' ואמה תנוה : (נז) שב פעמים. כתיב צפ' המלואים שבעת ימים היינו צפ' דכאן ובאמה תנוה :

פסיקתא פורשת צו זוטרתא כו

פס' . כאשר עשה ביום הזה צוה ה' לעשות . זו מעשה פרה . לכפר עליכם . זה מעשה יוה"כ . היינו נתנן שבעת ימים קודם לשרפת הפרה מפרישין כהן השורף את הפרה וכו' ותנן שבעת ימים קודם ליוה"כ מפרישין כהן גדול מביתו ללשכת מנהדרין* : **פס'** . ופתח אהל מועד תשבו יומם ולילה . נאמר כאן תשבו ונאמר (ויקרא כ) בסכות תשבו מה להלן . יוצא ונכנס אף כאן יוצא ונכנס לבית הכסא ולצרבו . ושמרתם את משמרת ה' ולא תמותו . מכאן אזהרה לשמירת המצות . כי כן צויתי . באנינות יאכלוה . כאשר צוה ה' את משה . ולא מלבי אני אומר :

פס' . ויעש אהרן ובניו . שבח לאהרן שבח לבניו . את כל הדברים . כל מעשה מצות המלואים . אשר צוה ה' ביד משה . נאה השליח והמשלח . (מלאכי ג) הנה אנבי שולח לכם את אליה הנביא . מה כתיב למעלה זכרו תורת משה עבדי אשר צויתי אותו בחורב וגו' :

מדרש (מקלס סה) אשרי תבחר ותקרב ישכון חצריך . יש צדיק נבחר ולא נקרב ויש נקרב ולא נבחר . אברהם אבינו כתיב ביה (נחמיה ט) אתה הוא ה' האלהים אשר בחרת באברהם וגו' והוא קירב את עצמו שנא' (נחמיה כו) עקב אשר שמע אברהם בקולי וישמור משמרת . ביעקב כתיב (מקלס קה) כי יעקב בחר לו יה והוא קירב את עצמו שנאמר (נחמיה כה) ויעקב איש תם יושב אהלים . משה נבחר שנא' (מקלס קו) צולי משה בחירו . וקירב את עצמו שנא' (נחמיה יג) בכל ביתי נאמן הוא . דוד בחרו הקב"ה שנא' (מקלס עח) ויבחר בדוד עבדו . וקירב את עצמו שנאמר (שם קיט) חבר אני לכל אשר יראוך . אשריהם אלו שבחר בהם אע"פ שהוצרכו לקרב את עצמם . ויש שנקרבו ולא נבחרו . יתרו נקרב תחת כנפי השכינה . רחב נקרבה תחת כנפי השכינה . רות נקרבה תחת כנפי השכינה אבל לא נבחרה . אבל אהרן הכהן נבחר ונקרב שנא' (ש"א ג) ובחרו אותו מכל שבטי ישראל וגו' ונקרב (ויקרא ח) קח את אהרן ואת בניו אתו ואומר (שמות כח) ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך . לכך נאמר אשרי תבחר ותקרב ישכון חצריך :

מדרש זה על תחלת הפרשה

האומות החריבו בית המקדש ובטלה אש תמיד דכתיב (ויקרא ו) אש תמיד תוקד על המזבח . לכך נאמר באדום (ישעיה לד) לילה ויוסם לא תכבה . היא בטלה ענן הקמרת לפיכך (שם) לעולם יעלה עשנה . היא אמרה (מקלס י) שכח אל הסתיר פניו כל ראה לנצח לפיכך (ישעיה לד) לנצח נצחים אין עובר בה (עובדיה א) ולא יהיה שריד לבית עשו כי ה' דבר . וכתיב (יחזקאל כה) ונתתי נקמתי באדום ביד עמי ישראל . אשריהם הצדיקים שאלהיהם מבטיחם ברוח נוחה ארצה אותם . וכן יהי רצון מלפני אלהינו שבשמים שיקרבנו לעבודתו כימי עולם וכשנים קדמוניות :

פרשת ויהי ביום השמיני

כמוכ ביום טובה היה בטוב וביום רעה ראה גם את זה לעמת זה עשה האלהים על דברת שלא ימצא האדם אחריו מאומה (קלס ז)

כנגד מה אמר קהלת מקרא זה כנגד כל באי העולם שטובתו ורעתו של אדם אינה ברשותו ואינו יודע עד כמה טובתו ועד כמה רעתו ועתים לו לכל דבר ואין מי יתהלל ויאמר בחכמתי ניצלתי מכל רע או בצדקתי באה לי טובה אלא הכל ביד יוצרו אשר אין לפניו לא עולה ולא שכיחה ולא משוא פנים ולא מקח שוחד . אדם הראשון בראו הקב"ה דמות נכבד בתחלה ויניחאו בגן עדן לסוף ויגרש את האדם כמו שני בניו קם איש על אחיו ויהרגהו . נח איש צדיק ברכו אלהים הצילו משטף ממות לאחר שש מאות שנה קלל גזעו . אברהם אבינו לעת זקנתו קבר את אשתו לא ראתה שרה אמנו בחופת יצחק בנה . יצחק אבינו שמם עשו בנו את יעקב בחייו והבריחו יצחק לחוצה לארץ . יעקב אבינו מכרו בניו יוסף אחיהם ויתאבל על בנו ימים רבים . אהרן

ראה

(*) כגמ' סנחמל מדרש